

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 46 [2728]

Пятніца 15 лістапада 1974 года

Цана 8 кап.

Фотаэцюд Яўхіма БРЫЛЯ.

«Дзень добры, таварыш Музыка! Сардэчна запрашаем!» — гаворыць сёння Беларусь, гасцінна сустракаючы першых пасланцоў на фестываль мастацтваў народаў СССР «Беларуская музычная восень».

Край наш спрадвечна песенны, і сёння лунаюць над ім крылатыя мелодыі, якія гучаць баявым маршам і лірычнай споведдзю, гімнам свабоднай працы і ўспамінам пра былыя баі і паходы. Росквіт нацыянальнага музычнага мастацтва ў гады Савецкай улады — горадасць кожнага патрыёта. Ганарымся мы і тым, што арганічна прымаем сэрцам песні братніх народаў краіны, а лепшыя з тых песень спяваем, як свае. Нездарма ж у праграмах усіх прафесіянальных і самадзейных калектываў рэспублікі пазначаны побач творы Д. Шастаковіча і А. Багатырова, Ю. Семянякі і Г. Майбарды, Я. Глебавы і Р. Шчадрына, І. Лучанка і А. Тактакішвілі, Д. Смольскага і Кара Караева!..

Ідзі і эмоцыі, што раскрывае музыка, абуджаюць вельмі актыўны падгук у слухачоў, — радасны настрой, задумлены, элегічны, баявы... Музыка аб'ядноўвае аўдыторыю, набліжае людзей да агульнага душэўнага пачуцця, да ўзаемаразумення. Яна выхоўвае і ўзнімае чалавека на новыя вяршыні ўнутранага багацця. Яе роля ў гартаванні лепшых маральных якасцей савецкага чалавека надзвычай адказная.

«Беларуская музычная восень» дасць прыклады гэтаму. Мелодыі, рытмы, фарбы, што падораць нам кампазітары і артысты братніх народаў і роднай Беларусі, сальюцца ў нелаўторнае хараство сапраўднага, змястоўнага і хвалюючага мастацтва — мастацтва музыкі. Дык пашана ж ёй і цяпло нашых удзячных сэрцаў!

УКАЗ ПРЕЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР

Аб узнагароджанні часопіса «Работніца і сялянка» («Работница и крестьянка») ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга

За плённую работу па камуністычнаму выхаванню жанчын Савецкай Беларусі, мабілізацыі іх на выкананне задач гаспадарчага і культурнага будаўніцтва ўзнагародзіць часопіс «Работніца і сялянка» («Работница и крестьянка») ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Старшыня Презідыума Вярхоўнага Савета СССР **М. ПАДГОРНЫ.**
Сакратар Презідыума Вярхоўнага Савета СССР **М. ГЕАРГАДЗЕ.**

Масква, Крэмль.
12 лістапада 1974 г.

ЗВОНКАЯ ЛІРА ВОСЕНІ

Фестываль мастацтваў народаў СССР «Беларуская музычная восень», які з 15 па 24 лістапада ўпершыню праводзіцца ў нашай рэспубліцы, з гэтага часу стане традыцыйным, штогоднім. Аб гэтым паведамліў на прэс-канферэнцыі начальнік Упраўлення па справах мастацтваў Міністэрства культуры БССР **А. І. Каландзёнак.**

У праграме сёлета сьвят — канцэрты і творчыя сустрэчы лепшых камерных і народных калектываў краіны: Маскоўскага сімфанічнага аркестра і сімфанічнага аркестра БССР, рускага народнага хору імя Пятніцкага, ансамбля песні і танца Літоўскай ССР «Летува», заслужанага ансамбля народнага танца Грузіі і Дзяржаўнага ансамбля танца БССР, ансамбля народнага танца Малдавіі «Жок» і народнага аркестра БССР імя Жыноўіча, іншых праслаўленых калектываў.

Актыўны ўдзел у фестывалі прымуць вядомыя салісты — народная артыстка СССР **І. Архіпава** і лаўрэат Міжнароднага конкурсу, саліст Вялікага тэатра Саюза ССР **В. П'яўка**, народныя артысты рэспублікі **Л. Ерафеева**, **С. Данілюк**, **З. Бабій**, лаўрэаты міжнародных конкурсаў **В. Крайнеў**, **А. Дзедзік**, **В. Шацкі** і іншыя.

Аматараў эстрады чакае сустрэча з папулярнымі ансамблямі «Песняры», «Сінтэз», «Лаўтары», «Смірычка», «Вана Тоамас», «Балтыйскія чайкі», вядомымі выканаўцамі — **І. Кабзонам**, **В. Буячычам**, **А. Іошпе** і **С. Рахімавым**, **В. Кучынскім**, **В. Шутавай**. У будучым для ўдзелу ў фестываліх будуць запрошаны вядучыя калектывы і асобныя выканаўцы з сацыялістычных краін.

У адрозненне ад традыцыйных дзён і дэкад культуры форма правядзення сёлета Усеаюзнага фестывалю крыху зменена — ён будзе праходзіць па жанрах. Па сутнасці, у рамках аднаго фестывалю будзе праведзена чатыры — сімфанічнай і камернай музыкі, народнай песні і танца, опернага і балетнага мастацтва, эстраднага песні.

Расшыраецца геаграфія сьвят — творчыя маршруты ўдзельнікаў фестывалю пройдуць праз самыя аддаленыя раёны і вёскі рэспублікі. На лепшых канцэртных пляцоўках гарадоў і ў сельскіх дамах культуры, на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах, навучальных установах адбудзецца каля 300 канцэртаў і творчых сустрэч майстроў мастацтваў са шматлікімі аматарамі прыгожага.

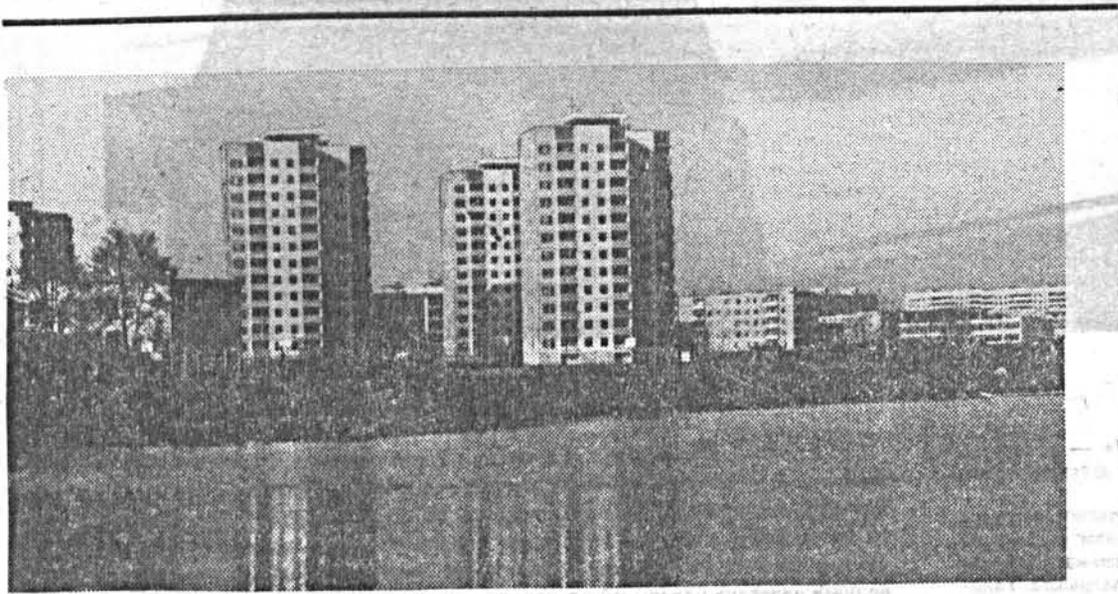
Вядучыя прамысловыя прадпрыемствы рэспублікі — мінскія аўтамабільны і трактарныя заводы, камвольны і паліграфічны камбінаты, гадзіннікавы завод і іншыя — бяруць пастаяннае шэфства над асобнымі творчымі калектывамі, якое, безумоўна, дапаможа далучэнню да высокага мастацтва тысяч новых яго паклоннікаў.

БЕЛТА.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

Указам Презідыума Вярхоўнага Савета БССР народны артыст РСФСР, артыст Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра Беларускай ССР імя **М. Горкага** **Казімір Аляксеевіч ШЫШКІН** узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР за заслугі ў развіцці савецкага тэатральнага мастацтва і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння.

Указам Презідыума Вярхоўнага Савета БССР народны артыст Беларускай ССР, артыст Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя **Якуба Коласа** **Мікалай Пятровіч ЗВЕЗДАЧОТАУ** узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР за заслугі ў развіцці беларускага тэатральнага мастацтва і ў сувязі з сямідзесяцігоддзем з дня нараджэння.

Новыя дамы вырастаюць у мікрараёне Серабранка беларускай сталіцы.

Фота **І. ПАЎЛАВА.**

У МАСКВЕ адбылося ўрачыстае пасяджэнне, прысвечанае 150-годдзю з дня заснавання Малога тэатра. Яго ўдзельнікі выбралі ганаровы прэзідыум у складзе Палітбюро ЦК КПСС на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварышам **Л. І. Брэжневым.**

З прававай выступіў цэпла сустрэты ўдзельнікамі пасяджэння член Палітбюро ЦК КПСС, Старшыня Презідыума Вярхоўнага Савета СССР **М. В. Падгорны.**

Падрэсліўшы заслугі Малога тэатра ў развіцці савецкага сцэнічнага мастацтва, тэатра, які зрабіў велізарнае ўздзеянне на ўсю айчынную культуру і ўпісаў у яе гісторыю нягледзячы на яркіх старонак, **М. В. Падгорны** павіншаваў калектыв тэатра-юбіляра, перадаў віншаванні і пажаданне далейшых творчых поспехаў праслаўленаму калектыву ад Генеральнага сакратара ЦК КПСС **Л. І. Брэжнева.**

Прамоўца сказаў, што Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя адкрыла мільёнам працоўных доступ да скарбаў рускай і сусветнай культуры. У тэатр прыйшоў новы глядач — сапраўдны творца гісторыі. Рэвалюцыя акрыліла творчасць Малога тэатра пафасам сацыялістычнага пераўтварэння грамадства. Яго шлях непарыўна звязаны з гісторыяй Савецкай дзяржавы.

Далей прамоўца гаварыў пра значныя творы сцэнічнага мастацтва, якімі Малы тэатр узбагаціў савецкую культуру, пра непарыўны сувязі артыстаў з народам, пра актыўнае сцвярджэнне на сцэ-

ГОРДАСЦЬ САВЕЦКАЙ КУЛЬТУРЫ

не прынцыпаў сацыялістычнага мастацтва.

М. В. Падгорны падрэсліў, што пастаянны пошук, імкненне ісці па магістральнаму шляху барацьбы за камуністычнае грамадства арганічна ўласцівы савецкаму тэатру, з'яўляюцца законам, галоўнай задачай яго творчага жыцця. У ходзе нашага паступальнага руху гэта задача напаўняецца ўсё больш глыбокім сэнсам і зместам, набывае новыя грані і адценні, ставіць новыя патрабаванні і да зместу, і да формы мастацтва, і да майстэрства актёра.

Ленінскія прынцыпы партыйнасці і народнасці, праўдзівае адлюстраванне рэчаіснасці, свабоднае развіццё таленту, разнастайнасць форм і стыляў — такія правяраныя часам і вопытам асновы мастацтва сацыялістычнага рэалізму.

У Справаздачным дакладзе Цэнтральнага Камітэта КПСС XXIV з'езду Генеральнага сакратара ЦК КПСС **Л. І. Брэжнеў** указаў на ўсё большую ролю літаратуры і мастацтва ў фарміраванні светапогляду савецкага чалавека, яго маральных якасцей, духоўнай культуры. Немалы ўклад у ідэйна-эстэтычнае выхаванне працоўных уносіць і савецкі тэатр, у тым ліку і адзін са старэйшых і лепшых творчых калектываў краіны — калектыв Малога тэатра.

Зачытаўшы Указ Презідыума Вярхоўнага Савета СССР, **М. В. Падгорны** пад-

працягнуў апладысменты прысутным прывацаваў ордэн Кастрычніцкай Рэвалюцыі да сцяга тэатра.

Ад імя калектыву ордэна **Леніна** і ордэна Кастрычніцкай Рэвалюцыі акадэмічнага Малога тэатра Саюза ССР са словам глыбокай падзякі Цэнтральнаму Камітэту КПСС, Савецкаму ўраду за высокую ацэнку дзейнасці калектыву звярнуўся дырэктар тэатра Герой Сацыялістычнай Працы, народны артыст СССР **М. І. Цароў.**

З высокай узнагародай Радзімы работнікаў Малога тэатра павіншавалі прадстаўнікі грамадскіх арганізацый, творчых калектываў, Узброеных Сіл, працоўных заводаў і калгаснай вёскі, замежныя госці.

Прысутныя з вялікім натхненнем прынялі прывітальнае пісьмо Цэнтральнаму Камітэту КПСС, Презідыуму Вярхоўнага Савета СССР, Савету Міністраў СССР.

Насустрэч

юбілею **М. Пынькова**

У Саюзе пісьменнікаў БССР адбылося пасяджэнне камісіі па святкаванню 75-годдзя народнага пісьменніка Беларусі **Міхаіла Пынькова.** Намечаны мерапрыемствы па ўшанаванню юбіляра. У школах і клубах адбудуцца літаратурныя вечары, у бібліятэках адкрыюцца выстаўкі. Вялікі літаратурны вечар рыхтуе Беларускае тэлебачанне.

АЎТАРСКІ КАНЦЭРТ

Аўтарскі канцэрт аднаго з вядучых беларускіх кампазітараў, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР **Я. А. Глебава** адбыўся ў філармоніі. Гучалі творы розных жанраў: ад буйных сімфанічных палотнаў да эстрадных мініячур. Адкрылі праграму Сімфанічны аркестр БССР і Акадэмічная харавая капэла, якія выканалі Трэцюю сіюту з новага балета «Ціль Уленіпгэль». Цэпла былі су-

стрэты таксама аркестравыя п'есы з цыкла «Харэаграфічныя навіны», песні з кінафільмаў, вакальны цыкл «Помню», «Балада аб трыюмфным свеце» і іншыя творы.

— Глебай — кампазітар шырокага творчага дыяпазону, — гаворыць дырэктар Вялікага тэатра оперы і балета БССР, народная артыстка рэспублікі **Т. М. Каламіцава.** — Кожны яго твор адзначан свежасцю,

багаццем музычных вобразаў і фарбай. Талент Глебава — гэта каласальная праца, найвышэйшая патрабавальнасць да сябе.

Балет **Я. А. Глебава** «Выбранніца» і араторыя «Свяці, зара» ўдасцелены Дзяржаўнай прэміяй БССР. Партытуры яго твораў выдадзены ў Мінску, Маскве і Ленінградзе. Творы кампазітара ўключаюць у свой рэпертуар лепшыя аркестры краіны. Яны гучаць і за рубяжом.

БЕЛТА.

СТВОРАНА Ё АБ'ЯДНАННІ «ЛЕТАПІС»

потым старшыня калгаса **Васіль Захаравіч Корж**, Сцэнарыст **М. Вінагораў**, рэжысёр **В. Сукманаў**, аператар **В. Кур'янаў** засяроджваюць увагу глядача на яго юнацтва. Яны падрэсліваюць, што менавіта ў гэты перыяд фарміруецца і загартоўваецца характар чалавека, а юнацтва Коржа гартавалася ў агні грамадзянскай вайны, прайшло праз усе выпрабаванні, якія толькі леглі на яго плечы.

Прайсці жыццёвую дарогу так, каб не сорамна было аглянуцца. Гэта заўсёды бы-

ло прынцыпам, дэвізам байца, генерала, кіраўніка буйнай гаспадаркі **Васіля Коржа.**

У цэнтры фільма «Хто ля пульта?» — праблемы, даследаванне якіх займаецца сучасная навука. Бо чым больш удаецца даведацца нам аб псіхалагічных магчымасцях індывіда, сцвярджаюць дакументалісты **Б. Шэйнін** і **Я. Сакалоў**, тым больш надзейнасці і эфектыўнасці ў супрацоўніцтве чалавека з машынай.

Г. ЯКАУЛЕВА.

ХЛАПЧУКІ МАРАЦЬ АБ ПОДЗВІГУ

У дзівосны свет творчасці трапляе наведвальнік выстаўні работ выхаванцаў Мінскага палаца піянераў і школьнікаў. Тут прадстаўлена больш як 300 экспанатаў, многія з якіх ужо выстаўляліся на ўсеаюзных і рэспубліканскіх выстаўках, пачыналі ў сацыялістычных краінах, у Англіі, ЗША, Японіі, Канадзе, Швейцарыі. Экспазіцыя прысвечана знамянальнай даце — 30-годдзю перамогі савецкага народа над фашысцкай Германіяй.

— Чатырохтысячная армія рабят, якія займаюцца ў гуртках і студыях нашага палаца, паказвае на выстаўцы свае лепшыя работы, — расказвае дырэктар Палаца піянераў **О. А. Дановіч.** — Вельмі хвалюе дзяцей тэма подзвігу. Вядома, аб бітвах і перамогах яны даведліся з кніжак і кіно, з расказаў удзельнікаў вайны, але прынялі гэтыя расказы блізка да сэрца і ў работах імкнуча па-

свойму паказаць і баі, і мужнасць воінаў. Цяпер амаль усе хлопчыкі перакананы, што стачыць маранамі, лётчыкамі, танкістамі. Таму так шырока прадстаўлены тут мадэлі крэйсераў, падводных лодак, бронекатэраў. А адзін з экспанатаў гэтага раздзела — мадэль радыёкіруемага ракетнага крэйсера — зроблена былым нашым выпускніком — Дзмітрыем **Зіроўскім.** Цяпер ён — студэнт Мінскага політэхнічнага інстытута, але нас не забывае — кіруе адным з тэхнічных гурткоў.

Побач з суднамі застылі, быццам перад палётам, мадэлі ракет «Саюз», лёгкакрылых ваенных самалётаў, планераў. Уся экспазіцыя выстаўкі, шматлікія граматы і дыпломы, кубкі і прызы гораўцаў аб вернасці рабят традыцыям старэйшых пакаленняў.

БЕЛТА.

У ДУШЫ яго пакідае след усё: і вогненная павуцінка знічкі ў начным небе, і жоўты кляновы лісток у стаўку дажджавой вады, і стракатыя, у цёмных пражылках, каменчыкі-галышы на дне бруістай крынічкі...

Сёння, з самай раніцы, Уладзімір Гаўрылавіч у добрым настроі. Час ад часу лёгкая ўсмішка прабягае па яго твары, на доўга затрымліваецца, жыве ў куточках вуснаў, у зборачках дробных маршчын каля вачэй.

Мужчыны, якія працуюць у адным цэху з Івановым, не дый глянуць у яго бок: свята якое ў чалавека, дзень нараджэння, ці што? А Уладзімір Гаўрылавіч моўчкі стругае драўляны брус, соювае з доўгага вузкага стала на падлогу белую пену стружак. Нарэшце, не вытрымлівае, гаворыць спакойным, будзённым голасам, і можна падумаць, толькі для таго, каб не маўчаць:

— Сёння журавоў бачыў, прыляцелі...

— Журавы прыляцелі? — здзіўляецца Генадзь Тараховіч, здзіўляецца не таму, што не верыць, а хутчэй ад нечаканасці: вось якія ў чалавека імяніны. І, каб неяк змякчыць, ці што, гэтае сваё здзіўленне, гаворыць: — Пара, красавік на двары...

Здаецца, нічога не адбылося, а быццам хто насцеж расчыніў акно, і свежы вясновы вецер уварваўся ў цэх, абмыў твары, радасцю напоўніў грудзі. Яны ж, і Тараховіч, і Рамуальд Глінскі, і Мікалай Главіцкі, таксама ішлі раніцай на працу, а спытай у іх, ці ёсць сёння ў небе воблакі, пэўна не адкажуць.

Уладзімір Гаўрылавіч з драўляным брусам у руках падшоў да акна, запліошчыў на хвілінку вочы і зноў, як на яве, убачыў жураўліны клін. Раптам адчуў зладу дыхання і распліошчыў вочы.

— Чыстае неба, — загаварыў Генадзь Тараховіч. — А мы думалі, — ён паказаў рукой на таварышаў, — журавы ляцяць. Бачым, у акно глядзіш...

Мужчыны раззіліся па сваіх месцах: Уладзімір Гаўрылавіч таксама падаўся да свайго стала, заняўся справай. «Прыйдзі да хаты, — цвёрда рашыў ён, — адразу ж пачну працаваць над карцінай».

А ўпершыню падумаў пра гэта яшчэ раніцай, калі ўбачыў журавоў у небе...

Не, ён не будзе фантазіраваць, прыдумляць лішняе. Усё будзе як у жыцці. Вясновае, чыстае, без адзінай аблачкы неба, жураўліны клін у бязмежнай прасторы, вузкая палоска гарызонта і — чалавек, які, закінуўшы галаву, глядзіць на птушак. Галоўнае ў карціне — гэта безумоўна, чалавек. У такіх, хто будзе пасля глядзець на яе, павінны ўскалыхнуцца ўсе тыя пачуцці, якія выклікала сустрэча з выраем у самога Уладзіміра Гаўрылавіча.

Ён прыдумаў і колеры дрэва для інкрустацыі. З чырвонага дрэва, а можа, з цёмных і святлейшых кавалачкаў аршніку ён выкладзе птушак і фігуру чалавека, палоску гарызонта, ну і лістоўніца спатрэбіцца — яе слаістая паверхня — пойдзе для стварэння фону — неба і зямлі. У працэсе работы, вядома, сёе-тое можа змяніцца, але гэта ўжо не галоўнае. Задумана ёсць, яна выкрэслівавалася ў душы і цяпер не дасць спакою, пакуль не ажыве матэрыяльна, у дрэве.

Зноў сусед, хірург Георгій Васільевіч Шкуцько, будзе хмурыцца: зойдзе, каб пагуляць у шахматы, а гаспадар заняты. Калі і згодзіцца згуляць партыю, то будзе няўважлівым, несур'ёзным працўнікам, абы хутчэй скончыць гульню.

...На Гродзенскай мэблевай фабрыцы інкрустацыяй захаляецца не адзін Уладзімір Гаўрылавіч Іванов. Але і ён, і іншыя самадзейныя мастакі раней працавалі, як кажуць, кожны на свой одум, кожны ў сваім закутку. Пра некаторых з іх нават не ведалі і ў фабрычным калектыве.

Неяк сустрэў Уладзімір Гаўрылавіч загаварыў пра гэта са

віла крылы, веерам распуціла хвост і аж зайшлася ў шлюбнай песні — зусім нічога не чуе. Адкрыецца цэх сувеніраў, і гэтай інкруставаная птушка будзе першай, якая вылеціць з залатых рук народнага ўмельцы.

У Гродна, у ДOME народнай творчасці, знаходзяцца два інкруставаныя партрэты — Янкі Купалы і Якуба Коласа. Гэта таксама работы Уладзіміра Гаўрылавіча Іванова. У планах на бліжэйшы час партрэты Адама Міцкевіча і Кастуся Каліноўскага.

Неяк сустрэў Уладзімір Гаўрылавіч на вуліцы Юрыя Карманенку, той калісьці

чаў рана, з шаснаццаці гадоў. Спачатку рамантаваў старыя рэчы дома. Пасля пра здольнага падлетка пачулі суседзі, людзі з бліжэйшых двароў. І неслі ў яго што было, прасілі паглядзець, калі можна, напавіць, абнавіць. А ён і не адмаўляўся. Толькі цвярдзей сціскаліся вусны ды паміж бровамі праразалася ўпартая складачка.

Бацька не раз, бывала, казаў маці:

— І ў каго ён удаўся такі? Ні ў маім, ні ў тваім родзе, здаецца, не было чырвана-дрэўшчыкаў. І спаць гатоў на стружках, заўжды рэжа, піць штосьці...

зера хвалюецца, вузенькая палоска супрацьлеглага берага цямнее, дрэвы збоку, на бліжнім плане, высяца... Быццам і закончаны пейзаж, жонка хваліць, а сам незадаволены — душой адчуваю, чагосьці яшчэ нестасе. Аднойчы ішоў берагам Нёмана — гляджу: рыбак у лодцы сядзіць, вяслюе на сярэдзіну ракі. І як хто шапнуў на вуха: «Вось яна, необходимая дэталі». Словам, прыплыў рыбак і ў маю карціну, і яна як бы ажыла: вецер падзьмуў, хвалі, нерухомыя раны, здаецца, заварушыліся...

На семінары было шмат цікавых, таленавітых людзей — інкрустатараў, разбіраюць па дрэву, ткачых, мастакоў-керамістаў... Сустрэчы і гутаркі з імі, знаёмства з іх творчасцю пакінулі глыбокі след у душы: дамоў, у Гродна, Уладзімір Гаўрылавіч прыехаў з жаданнем працаваць яшчэ больш і лепш.

Калі не зойдзе, бывала, на агенчык сусед Георгій Васільевіч Шкуцько, гаспадар вечна заняты работай: малое эскізы, пераносіць іх на дрэва, падбірае кавалачкі аршніку, лістоўніцы, бярозы, клёну, ясеню — па колерах, па найменшых адценнях. На хвілін дзесьці-пятнаццаць адарвецца ад любімага занятку, каб пагаварыць, і зноў рукі цягнуцца да алоўка, дрэва, нажа...

— Я ўжо забыўся, браце, калі мы з табой апошні раз у шахматы гулялі, — уздыхне Георгій Васільевіч і пажадае гаспадару спакойнай ночы.

Праходзіць пасля гэтага тыдзень, другі, і яшчэ адна інкруставаная карціна Іванова займае месца на сцяне. Заходзіць сонца, яго чырванаватыя праменні асвятляюць на кручы Нёмана карпусы хімікамінага. А побач, нібы для кантрасту, — «Стары вятрак». Здаецца, васьмь-восьмь падзьме вецер, і крылы ветрака ўздрыгнуцца, закруцяцца. Сучаснасць і мінуўшчына, прырода і людзі — усё знаходзіць адлюстраванне ў работах мастака. Ён не замыкаецца ў рамках адной якой-небудзь тэмы, а імкнецца як мага паўней расказаць пра наш родны край, пра жыццё ў гэтым краі раней і цяпер.

У гэтай удзячнай працы Уладзіміру Гаўрылавічу спрыяе яшчэ адно захапленне — фатаграфія. Ні ў адну паездку за горад не выбіраецца ён без фотаапарата. Пазней многае з таго, што падгледзіць вока фотаапарата ажывае ў інкрустацыях. У пакоі Уладзіміра Гаўрылавіча шмат фатаграфій: зробленыя на высокім прафесійным узроўні, з добрым мастацкім густам, яны цудоўна дапаўняюць багатую выстаўку яго інкруставаных работ...

Непрыкметна за работай у цэху, прайшоў дзень. І ўвесь гэты дзень у душы Уладзіміра Гаўрылавіча жыла радасць: журавы прыляцелі!

У канцы змены да яго падшоў Анатоль Аўчынінкі, ціха загаварыў:

— Уладзімір Гаўрылавіч, я новую карціну закончыў. Можна паглядзець...

— Чаму ж не, пагляджу. Зайдзі да мяне ці, калі няма часу, у цэх заўтра прынесі, разам і паглядзім.

Ужо каля свайго пад'езда падняў галаву: здалося, закурлыкці журавы. Не, у вачэрнім небе птушак не было. І тады ён здагадаўся: гэта тыя, ранішня, усё яшчэ спываюць у яго душы.

І так яму хацелася працаваць! Столькі сілы ў ім чулася і энергіі!

НАШ КОНКУРС
ТАБЕ
ПЯЦЬ ГОДКА!

ЖУРАЎЛІНАЯ ПЕСНЯ

Мікола МАПЯЎКА

старшыню фабкома. Віктар Іванавіч Лапец, выслушаўшы яго, адразу ж выказаў слушную думку: чаму б не арганізаваць у клубе мэбелшчыкаў невялікую выстаўку.

— Цудоўна было б, — адразу ж ухапіўся за гэту ідэю Уладзімір Гаўрылавіч. — Гэта і нас, самадзейных мастакоў зблізіць, і слова пра сваю творчасць ад людзей пачуем.

— А выстаўляць, кажаш, знойдзецца што? — яшчэ раз перапытаў Лапец.

— Знойдзецца, — Віктар Іванавіч. Я ж гавару, і Генадзь Лабкоўскі, і Анатоль Аўчынінкі, і адзін з братоў Страгалавых маюць інкруставаныя партрэты, карціны... Ёсць і яшчэ, пэўна, але маўчаць, мы пра іх не ведаем.

Прайшоў час, і ў клубе мэблевай фабрыкі, у спецыяльна абсталяванай зале, глядзчы змаглі ўбачыць і ацаніць творы самадзейных мастакоў — партрэты, карціны, шкатулкі і іншыя інкруставаныя рэчы.

На мэблевай фабрыцы даўно ўжо ішла размова пра тое, каб адкрыць цэх сувеніраў. Уладзімір Гаўрылавіч — самы гарачы прыхільнік гэтай ідэі — выступаў па мясцоваму тэлебачанню і радыё, расказваў пра сваіх таварышаў — аматараў інкрустацыі, пра свае работы. Выстаўкі твораў самадзейных мастакоў фабрыкі яшчэ раз пацвердзілі, што справа гэта патрэбная і мае пад сабой трывалы грунт. Для інкруставаных сувеніраў можна выкарыстоўваць розныя абрэзкі, дробныя кавалачкі дрэва, словам, усё тое, што, звычайна, выкідаецца як непатрэбнае, спальваецца. Карысць відавочная: па-першае, не будучь прападаць адходы каштоўнай драўніны, а па-другое, людзі, аматары інкруставаных рэчаў, лягчэй змогуць набыць сабе прыгожы сувенір.

У мінулым годзе Уладзімір Гаўрылавіч разам з галоўным інжынерам Ларанам Сцяпанавічам Арынічам ездзіў у Мінск, у эксперыментальнае бюро мэблі. Там ён прагледзеў эскізы сувеніраў і некалькі з іх адабраў для сябе. Адна з работ называецца «Глушэц». Птушка распра-

таксама працаваў на мэблевай фабрыцы. Разгаварыліся, Уладзімір Гаўрылавіч паскардзіўся, што ніяк не можа дастаць добрага партрэта Адама Міцкевіча. А праз тыдзень колькі Карманенка пазваў Іванову на работу, абрадаваў яго: быў у Навагрудку, там, у музеі, дастаў партрэт паэта.

Усё, да каго звяртаецца з просьбамі Уладзімір Гаўрылавіч, ахвотна дапамагаюць яму. І сам ён не лічыцца з часам, калі трэба. У калгасе «Прагрэс», над якім шафстве Гродзенскай мэблевай фабрыка, ёсць цэлая выстаўка інкруставаных партрэтаў пісьменнікаў і паэтаў дзевятнацатага і дваццатага стагоддзяў. З любоўю, па-майстэрску, з дробных кавалачкаў дрэва стварыў Уладзімір Гаўрылавіч партрэты Пушкіна і Гоголя, Чэхава і Талстога, Гьоркага і Астроўскага... Назаўсёды прапісаліся яны ў бібліятэчнай зале калгаснага Палаца культуры.

У гарадскім краязнаўчым музеі сярод экспанатаў ёсць крэсла з дома Э. Аляксікі. Але мала хто з наведвальнікаў ведае, што рэстаўраваў яго Уладзімір Гаўрылавіч Іванов. Знасілася, паламалася адна ножка. Супрацоўнікі музея звярталіся да многіх майстроў-чырвана-дрэўшчыкаў. Але тыя, аглядаючы крэсла, не адважваліся брацца за работу. І тады паклікалі Іванова. Уладзімір Гаўрылавіч доўга шчыраваў над экспанатам. Закончыў работу. Сабраліся супрацоўнікі музея, і аказалася, што яны самі блытаюцца, не могуць пэўна сказаць, якая з чатырох ножек крэсла новая.

Уладзімір Гаўрылавіч любіць перабіраць старыя рэчы — скрынкі, кувэркі, шкатулкі інкруставаныя. І кожны раз пры гэтым дзівіцца, якім майстэрствам валодалі безыменныя народныя майстры. І якой цярылівасця, уручную і прасавалі, і шліфавалі, і пакрывалі лакам свае работы. А як умела, па кавалачку, па тонкіх, як папера, палосках, падбравалі колеры і адценні дрэва. Вачэй не адвесці: нібы не інкрустацыя, а толькі што над пэндзля, у калярных фарбах, малянон.

Такая вучоба ў народных умельцаў многа дала Уладзіміру Гаўрылавічу як мастаку. А вучыцца ў іх ён па-

У выхадныя дні Уладзімір разам з іншымі падлеткамі любіў бавіць час на рэчцы, у лесе. І тут ён не толькі загараў на пячаным берэзе, не толькі збіраў ягады і грыбы. Падумаў з зямлі корчык, зразаў галінку з дрэва, як чароўнай палачкай дакранаўся да іх ножыкам — і дрэва ралта нібы ажывала: то птушка спывала, то алень піў ваду з азерца, то стары дзед кідаў жменькі зерне ў раллю... Сёе-тое Уладзімір прыносіў дамоў — у яго быў цэлы музей такіх рэчаў, а што аддаваў, дарыў сябрам, калі тыя прасілі.

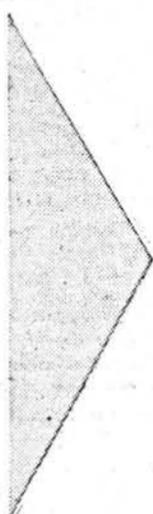
Трапяткую любоў да прыроды Уладзімір Гаўрылавіч правёс праз усё жыццё. І на яго карцінах, невялікіх, лірычных і большых памерам, прырода дышае — як жывая: з туманам і расою, з гаркаватым дымам ад начлежнага кастра, з галасамі птушак і жывёл. Кожны інкруставаны твор — «Пейзаж», «Снегіры», «Чаплі», «Зубр», «Бусьлы», «Лось», «Нёман», «Ветразь» — гэта маленькае акно, расчыненае ў непаўторны, маляўнічы свет прыроды талентам мастака.

Нялёгка, вядома, да ўсяго даходзіць сваім одумам, варыцца, як кажуць, у сваім саку. Яшчэ адной формай вучобы, акрамя рэстаўрацыі старых рэчаў, з'яўляюцца для Уладзіміра Гаўрылавіча сустрэчы з народнымі ўмельцамі. На рэспубліканскім семінары пазнаёміўся ён са Станіславам Быкам. Скульптуры і гарэльфы гэтага таленавітага разбіра па дрэву Іванов даўно ведаў — іх шмат у абласным ДOME народнай творчасці. Тым болей прыемна было сустрэцца, пагутарыць пра свае работы, самому даць ці, наадварот, выслухаць добрую параду.

«Самае складанае для мяне — гэта кампазіцыя твора — прызнаваўся Станіслаў Бык. — Над скульптурай «Зубры» я доўга біўся, пакуль атрымалася. Усё, здаецца, проста цяпер, калі гляджу, аднак не адразу прыйшло ў галаву размясціць зубраў, якія пасвяцілі ў Бела-вельскай пушчы, вакол умоўна паказанага дрэва. А імяна яно, дрэва, і надае кампазіцыі закончаны выгляд».

Уладзімір Гаўрылавіч у сваю чаргу расказаў, як працаваў ён над інкрустацыяй «Ветразь»: «Разумееш, во-

- А. МАКАЕНАК**
Камеды «Трыбунал» і «Таблетку пад язык».
- І. ПТАШНИКАУ**
Раман «Мсціжы»
- П. МІСЬКО**
Кніга нарысаў «Дрэва жыцця».
- З. АЗГУР, Ю. ГРАДАЎ, Л. ЛЕВІН**
Помнік Я. Коласу ў Мінску.
- Г. АУСЯНІКАУ, Г. МАКАРАВА**
Выкананне галоўных ролей у спектаклях «Трыбунал» і «Таблетку пад язык» у Беларускай Дзяржаўнай акадэмічнай тэатры імя Я. Купалы.

дзялёў і Канцавы. Юрка і многія іншыя людзі, аб якіх «вядзе рэпартаж» драматург, такія і ёсць у жыцці. Не персаніфікаваныя ідэі, не «станоўчыя» ці «адмоўныя» героі, а людзі — жывыя, грэшныя. Не прымаючы дактрынерскую коснасць мыслення і тую «шырыню» яго, якая мяжуе з беспрынцыпнасцю, хлуслівым аскетызмам і фальшывую дабрату, службовыя злоўжыванні і кругавую парку, спажывецкі адносіны да жыцця і дэмагагічнае краснабайства, цыннізм і г. д., драматург не ўвасабляе гэтае грамадскае зло ў якім-небудзь са сваіх персанажаў пераўвядлічана. Камедыя-хроніка А. Макаенка вучыць дабраце і чалавечнасці, асветлена глыбокім аптымізмам

дзеі, якія хоць і робяць адну справу — вырошчваюць хлеб, але стаяць бадай што на супрацьлеглых маральных пазіцыях. Цыбулька аказваецца не проста камедыяй персанажам, нейкім дэда-бабагурам «наогул», а жывым чалавекам з індывідуальным лёсам, шчодро надзеленым не толькі гумарам, практычнай кемнасцю, але і шырыняй мыслення.

Што да адкрытай публіцыстычнасці маналагаў Цыбулькі, то было б не надта справядлівым лічыць яе «чужародным целам» у сістэме вышлечных сродкаў, якімі аперыруе камедыя як жанр драматургіі, тым больш — камедыя-рэпартаж. Працікнёна, шчыра і красамоўна гучыць ці то накар, ці то заклік дэда Цыбулькі любіць не зямлю, але чалавек на зямлі. Чалавек працы, Чалавек. Гэта яго паўсядзённай працай вырошчваецца ўсё цудоўнае на зямлі. «Толькі трэба, — нібы заключае Каравай спрэчку яршыстых старых, якая набыла глыбоні сэнс і значэнне, — адрозніваць зямлю як сродак вытворчасці, як звычайнае поле ад слова зямля як сімвала... Сімвала Радзімы. Радзіму трэба любіць!» «Ідзі, хлопца, — выпраўляе ён Юрку ў вялікае жыццё, — і любі чалавек!»

Лёс Радзімы — перш за ўсё лёс чалавек. Любоў да Радзімы — любоў да чалавек ае, да народа. Не да абстрактнай ідэі. Не да сімвала, не да ўмоўнага знака, не да адцягненай літары. Да чалавек, жывога, канкрэтнага, у плоці. Такой здаецца, на наш погляд, асноўная думка новай п'есы А. Макаенка.

Такія творы варты самай высокай ўзнагароды.

Ю. ПАШКІН,
навуковы супрацоўнік
Інстытута мастацтвазнаўства,
знагароды і фальклору АН БССР.

КЛОПАТАМІ І СПРАВАМІ ГЕРОЯЎ...

Кніга гэтая пісалася не адразу і не лёгка. Яна — плён перажытага аўтарам, калі ён працаваў раённым газетчыкам, потым — журналістам рэспубліканскіх газет. А пазней былі новыя і новыя сустрэчы з героямі. Так нарадзілася кніга нарысаў. Назва яе — «Дрэва жыцця», аўтар — Павел Місько.

Ужо сама назва зборніка гаворыць пра сувязь чалавек з роднай зямлёй, а яна ж, гэтая зямля, — маці ці мацаха — залежыць ад самога чалавек.

Нарысы напісаны ў запаволенай, эпічнай манеры, аўтар кі на хвіліну не забывае пра сюжэт, тонка «падае» канфліктныя калізій. Але галоўнае, вядома, героі — і не столькі іх знешнія характарыстыкі, колькі ўнутраны сьвет, багацце характараў.

Героі П. Місько адчуваюць неслалой паўсядзённага жыцця. У нарысе «Шчасця ключы» — гэта браты Платон і Мікіта Мільняніны, Марка Шаўцоў, Сяргей Церахаў, Захар Мілюкоў і іншыя. Аўтар — далей ад ідэалізацыі. Напрыклад, Захар Мілюкоў не адразу ўступае ў арцель. Як сапраўдны селянін, ён павінен быў сам перакапаць у карысці калектыўнай гаспадаркі для сябе і для іншых, хоць у душы і верыў у яе.

І вось «прывіне» заяву, каб прынялі ў калгасе...

«Во, ведаеце... Не будзе ўжо душа разрывацца на кавалкі...» Толькі нядоўга быў калгаснікам Захар, падлічваў яго, заблілі. Пахаванне Захара вылілася ў суд усюму старому, што даўно аджыло, але яшчэ перашкаджае рухацца наперад. Людзі не дарэмна паміралі. Гэта ў першую чаргу мы бачым з даёўніка юнага следальца Талі Кукушкіна, у якім паказаны сённяшні даён калгаса «Першае Мая» Лёзненскага раёна.

Аўтар знайшоў даволі цікавую і ўдзячную форму падачы багагата фактычнага матэрыялу.

Галоўнае, што робіць нарысы П. Місько цікавымі, — гэта ўменне аўтара вылепліваць характары, раскрываць влікі і малыя падзеі праз лёс людзей.

Героі нарыса «Над Гарынно-ракой» мы бачым у розных жыццёвых абставінах. Галоўнае для іх — добрасумленая праца, высокая маральная адказнасць, якая часам даходзіць да максімізму за даручаную справу, за сённяшні і заўтрашні дзень роднага калгаса «40 год Кастрычніка» на Століншчыне. Героі гэтага нарыса — намеснік старшыні калгаса Мікалай Васільевіч Мазоль, калгаснікі Шалі Лейза і Іван Сыса, механізатары Міхаіл Грыб і Мікалай Сыса, старшыня праўлення гаспа-

БУДНІ ПОДЗВІГАЎ, ГЕРОІ БУДНЯЎ

праць мужа і бацькі. Мы — сведкі імправізаванага суда над Цярэшкам: пагражаюць яго ўталіць у сажалцы ўсе тыя, каго ён любіў, калі Калабок не адмовіцца ад староства.

«Трыбунал» — п'еса аб вайне, аб звычайным, будзённым гераізме простых людзей, аб іх непрымірымасці да ворага і яго прыслужнікаў, аб бескампраміснасці да здрады, ў якой бы форме яна ні праяўлялася.

Праблемы жыцця сучаснага калгаснага сяла — у цэнтры ўвагі п'есы «Таблетку пад язык». Жанр камеды-рэпартаж з'явіўся тут надзвычай эфектыўным жанрам дакументальнага адлюстравання жыцця. І старшыня калгаса Каравай, і калгаснікі Цыбулька і Іван Швед, Тамара і Аксана Смятаніны, Край-

мам, прасякнута невычэрпнай верай у будучыню.

Узяць хоць бы кульмінацыйны момант п'есы. Спрэчні Крайдзельва і Каравая і, больш за ўсё, спрэчка аб тым, ці трэба і за што зямлю любіць, якая ўзнікае паміж Цыбулькам і Крайдзельвым, перарастаюць рамкі будзённай, жыццёва-бытавой сваркі аднавіскоўцаў. Розны змест укладваюць разгневаныя старыя ў шматсэнсавыя паняцце «зямля», у розных плоскасцях вядуць гаворку. Цыбулька гаворыць пра зямлю як пра сродак вытворчасці. Крайдзельва аперыруе зместам паняццяў «грамадская ўласнасць», «усенародны здобытак». Але спрэчка толькі на першы погляд здаецца беспрадметнай, бо ператвараецца ў сутычку лю-

Андрэй Вялічка і іншыя

У кожнага чытача, мабыць, ёсць пісьменнік, з творамі якога знаёміцца з асаблівай цікавасцю.

Вядома, за ўсімі літаратурнымі навінкамі і прасачыць не магу. Але найбольш цікавыя праявы творы, асабліва тыя, якія друкуюцца ў часопісах «Польмя» і «Малодосць», імкнуся прачытаць. Радасным для мяне было некалькі гадоў назад і знаёмства з раманам І. Пташнікава «Мсціжы» ў «Польмя». Цяпер я перачытала яго ў асобным выданні і зноў перажыла хвіліны радасці спаткання з творам любімага аўтара.

Пісьменнік у «Мсціжах» узяўся за асэнсаванне сённяшняга жыцця, ён імкнецца паказаць, расчырыць тыя складаныя працэсы, што мелі месца ў пасляваеннай беларускай вёсцы. Учарашнія воіны, партызаны вяртаюцца да мірнай стваральнай працы. Тады, адразу пасля Перамогі, яны не вельмі задумваліся, дзе працаваць. Галоўнае было — заняць сваё месца ў страі працаўнікоў. У лепрамгас падаўся і Андрэй Вялічка, галоўны герой рамана. Працаваў ён коняхом. Жыў як быццам някеска: і зарабляў добра, і сям'я была дружнай. Але праходзіць час. І Вялічка сутыкаецца з жорсткімі выпрабаваннямі. Памерла жонка, на новы ўчастак пераезджае лепрамгас. Восць тут і паўстае перад чалавекам шэраг праблем.

Новы раман І. Пташнікава напісаны востра, дзеліне яго

напружанае. Ужо з першых старонак мы, чытачы, акунаемся ў імклівы ход падзей. У Вялічкі памерла жонка. Але смерць Веркі нешта большае, чым проста страта блізкага чалавек. У героі адбываецца пэўны душэўны пералом, калі хочацца застацца са сваімі думкамі, перагарнуць пласці перажытага, зноўку праісціся дарогамі, якімі крочыў ужо неаднойчы.

І. Пташнікаў і перадае асноўныя падзеі праз неасродковы ўспаміны Андрэя Вялічкі. Не паспеў Вялічка пахаваць Верку, як зноў няшчасце прышоў у хату. На паляванні Андрэй падабраў пад сябе мядзведзь-шатун, і дома, і ў балыні Вялічка вяртаецца да прайздзеных дарог, да ацэнкі сваёму жыццю.

Не, не шукаў гэты сціплы, просты чалавек цёплага месца. У вайну партызаніў, у блакаду параніла асколкам нямецкай міны плячо. На мядзведзь пайшоў, таму што мядзведзь задзішыў у лепрамгасе кая. Пайшоў смела, адзіна. Без агляды адстойвае Вялічка сваю правату і ў спрэчцы з начальнікам участка Унукам. Здавалася б, што прасцей. Моўнікі выслухаць Унука, пагадзіцца з ім, і той будзе задаволены. Толькі не такі Андрэй Вялічка з Мсціжаў!

Асабліва цікава назіраць за вобразам Вялічкі, супастаўляючы яго з іншымі персанажамі рамана. Адразу тады становіцца відавочным, наколькі шчодро душой, багаты сэрцам гэты просты, пра-

цавіты чалавек. Сітуацыя складаная: некаторыя людзі, якія працуюць побач з Андрэем, не хочуць, не могуць зразумець яго. Для іх асноўнае вынікае з мяшчанскай формулы «мая хата з краю».

«А мы людзі маленькія» — любіць паўтараць Падбярэцкі. Сваю філасофію прыставаўца ён хоча павязаць іншым, нават дае ёй «тэарэтычнае» тлумачэнне: «Вот жа ўстроена чалавек: крые гэтыя зароботкі матам, а без іх не можа. Пакажы — пабяжыш! І на што яно ўсё гэта трэба! Жыць жа можна і дома. Людзі жывуць. Дык не-е... Бяжыш во за свет... Пад-Палак, за Палак, кату пад хвост. За які лішні рубель».

Недалёка ад Падбярэцкага адышоў і бухгалтар лепрамгаса Вуля. «Такі чалавек доўга будзе жыць» — гаворыць пра яго Вялічка. Чалавек гэты сапраўды думае толькі пра сябе. У вайну, ратуючы самога сябе, кінуў на згубу жонку і сыноў. ды. І цяпер ён не задумваецца, дзе працаваць.

Для І. Пташнікава вельмі важна разабрацца ў складанасці тых працэсаў, што адбываліся і адбываюцца ў вёсцы. Чалавек жа жыве срод людзей і ў паўсядзённых узаемаадносінах звязаны з імі тысячамі ніцей. Але сувязі гэтыя толькі тады будуць трывалымі, калі кожны, перш чым прыняць тое ці іншае рашэнне, добра ўзважыць усё «за» і «супроць».

Таму так доўга і вагаецца Вялічка перад выбарам, як жыць далей. Нарэшце, ён правільна робіць, што застаецца ў Мсціжах. Тут ягоная жыццёвая прыстань.

Вобраз Андрэя Вялічкі ўзяты пісьменнікам з самай глыбіні жыцця і паказаны ва ўсёй шматграннасці характараў. Учарашні калгаснік, сённяшні рабочы, ён шмат перажыў і зведаў, але заўсёды, цвёрда стаяў на роднай зямлі, на бацькоўсім грунце, бо ён — грамадзянін сваёй Радзімы.

Вось такія думкі ўзніклі ў мяне, калі яшчэ раз перачытала раман «Мсціжы». Вядома, сваё апоніла, аўтарытэтнае слова скажа журы. Але мне вельмі б хацелася, каб срод новых лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі БССР было і імя празаіка Івана Пташнікава.

Т. СЯРКО,
інжынер інстытута
«Мінскпраэнт».

ПІСЬМЕННІКУ І ГРАМАДЗЯНІНУ

даркі Іван Дзмітрывіч Янкоўскі, трактарыстка Святлана, сакратар парткома Фёдар Белавус, жывёлавод Аляксандр Ажог і многія іншыя нясуць далей эстафету працоўнай славы, у іншых умовах, чым іх папярэднікі з нарыса «Шчасця ключы».

Асабліва ярка гэта працягваецца ў час паводкі, калі вада можа заліць жывёлагадоўчыя памяшканні, змыць сотні гектараў азійных. Паслядзіжне праўленне калгаса правялі на полі. Старшыня Янкоўскі аддае загады, як у баявой абстаноўцы:

«Першай брыгадзе — заняць абарону каля Старога Сяла, другой — каля Высокага, трэцяй — Мікалаю Мазалю, — кавалак дарогі ва ўрочышчы Хабішча, чацвёртай — каля Лісічына. У выпадку чаго сувязному імчацца па людзей...»

Усхвалявана, праікіяна і ў той жа час са стрыманай упэўненасцю — «інакш і быць не можа», — гаворыць П. Місько пра сваіх герояў. І хочацца з іх браць прыклад, быць гэтакім жа чыстым, адкрытым, мэтанакіраваным у сваіх справах і імкненнях.

Раман Бутлоў, герой нарыса, які даў назву кнізе, як быццам і не робіць «бачных» падзвігаў. За плячыма ў яго цяжкае жыццё. Спаўна спынаў ён панскі прыніг і несправядлівасць, але застаўся няломным ў сваёй мары рабіць жыццё на зямлі светлым і прыгожым, рабіць людзям дабро. Таму ўсё яно — гэта своеасаблівы падзвіг.

Прызначэнне чалавека — рабіць дабро, рабіць прыгажэйшай родную зямлю, быць апантаным у дасягненні сваёй мары, як Раман Бутлоў з вёскі Бахань Слаўгарадскага раёна. З ім самім, праўда, мы і не сустракаемся: нягледзячы на тое, што яму восемдзесят пяты — ён па-ранейшаму як малады, непаседлівы. Расказвае аб ім жонка, па-народнаму проста, прыгожа. Адчуванне такое, нібыта ты слухаш магнітафонны запіс. Так пісьменнік перадаў гаворку вясковай жанчыны.

Гэтай народнасцю, добрай, адкрытай прастотай, як свежым ветрыкам з пахамі ўсіх беларускіх траў і палявых кветак, павявае ў другім нарысе, які прысвечаны слаўным працаўнікам і не менш слаўным спевакам — «Песня, песенка ты залатая...».

Фальклорна-этнографічны калектыў з вёскі Пугліч Аршанскага раёна добра вядомы ў рэспубліцы. Здавалася, чым яшчэ можна здзівіць чытача, пра што новае расказаць? Але аўтар знайшоў свой прыём. Ён вырапіў паказаць душу гэтага калектыву, душу кожнага спявача. Ён сустракаецца са сваімі героямі ў звычайнай дамашняй абстаноўцы, калі на чалавека не «давіць» афіцыйнасць карэспандэнта.

Аб жывой сіле народнага мастацтва ідзе гаворка ў нарысе «Дзе Нёмана быстрыя воды...» У адным рэчышчы з аўтарскім расказам — расказы саміх удзельнікаў падзеяў, жыхароў калгаса «Новае жыццё» Карэліцкага раёна. Гэта не толькі ажыўляе, робіць больш праўдзівым нарыс, але і прыдае эмацыянальна-псіхалагічную значнасць вобразам, фактам.

Разам з Паўлам Місько мы праходзім дарогамі яго герояў, жывём іх клопатамі і справам, радасцямі і турботамі. Простыя, сціплыя людзі — яны на доўга застаюцца ў нашай памяці, бо пісьменнік праўдзіва расказаў пра іх, нашых сучаснікаў. Кніга «Дрэва жыцця», на маю думку, вартая Дзяржаўнай прэміі БССР імя Ляўшынскага.

Алег Фомчанка,
журналіст.

Плошча імя Якуба Коласа ў Мінску. Вясконным патокам ідуць легкавыя машыны, аўтобусы, тралейбусы, наспына спяшаюцца пешаходы. Толькі велічна і нерухома на плошчы ўзвышаецца бронзавы манумент Якуба Коласа, адліты сябрамі-ленінградцамі.

Пясняр сядзіць на велізарным камені-валуне, сядзіць, задумаўшыся наш «дзядзька Якуб», прыслухоўваючыся да гукаў беларускай сталіцы. А побач — дзед Талаш з сынам Панасам і Сымонам-музыкам — героі яго твораў, якія прыйшлі ў кнігі з гучыні народнай, увабралі народны розум і кемлівасць, дабрату і сардэчнасць, сілу і мужнасць.

Мемарыяльны комплекс на плошчы паэта быў устаноўлены два гады назад — да 90-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа. Гэта было сапраўднае свята сацыялістычнай культуры нашай рэспублікі. У дзень адкрыцця сюды сабраліся тысячы мінчан, гасцей-пісьменнікаў і дзеячаў культуры Масквы і ўсіх братніх рэспублік, якія прыехалі на коласаўскія ўрачыстасці.

Будаўнікі Мінска, скульптары, архітэктары і азеляніцелі, натхнёныя любоўю да свайго пясняра, надалі плош-

чы новае аблічча, стварыўшы на ёй уражлівы скульптурна-архітэктурны комплекс, аўтарам якога з'яўляюцца народны мастак СССР, лаўрэат Дзяржаўных прэміяў СССР З. І. Азгур і лаўрэаты Ленінскай прэміі Ю. М. Градаў і Л. М. Левін. Яны добра ведаюць творчасць Якуба Коласа, яго любоў да народа, да роднага краю. На плошчы таксама ўзняліся маладыя бярозкі, дубкі, елкі, кусты бязу і ніццы вербы. Паэт любіў прыроду, кветкі, сам даглядаў і вырошчваў іх да канца сваіх дзён.

Каля бронзавай фігуры паэта і скульптурнай групы яго літаратурных герояў зроблены маленькія азярцы і фантаны. Гэта сімвалы жывой іскрыстай сілы роднай зямлі. Прыгожа тут асабліва вясной і летам. І не дзіўна, што ў гэты час тут спыняюцца многія пражыхы — і мінчане, і госці сталіцы. Яны любуюцца афармленнем плошчы, на доўга спыняюцца каля скульптурнага комплексу.

Збудаванне помніка выдатнаму пясняру беларускага народа Якубу Коласу з'яўляецца жывым сведчаннем любові і павагі народа да вялікага грамадзяніна, пісьменніка,

байца, патрыёта, чые думы і мары былі заўсёды з народам.

На мітынгу, прысвечаным адкрыццю помніка Якубу Коласу, народны пісьменнік Беларусі Міхась Лынькоў сказаў:

— Якуб Колас сваёй творчасцю — глыбокай народнай і партыйнай, усёй сваёй дзейнасцю актыўна дапамагаў партыі ў вялікай гістарычнай справе сацыялістычнага пераўтварэння краіны ў камуністычным будаўніцтве. Не было ніводнай падзеі ў жыцці беларускага народа, у якой не ўдзельнічаў бы паэт — і мастацкім словам, і непасрэднай асабістай работай.

Назаўсёды звязаны свой лёс з ленінскай партыяй, з народам, Якуб Колас стаў выдатным прыкладам для пісьменнікаў, вучоных і ўсіх прадстаўнікоў нашай савецкай культуры.

Паэт — на плошчы. Так ён некалі любіў сядзець у родных мясцінах, ці на Пухавічыне, дзе часта адпачываў, захапляўся маляўнічай прыродай, працаваў над творами. Не зарасце народная сцяжынка да помніка, які ўзняў-

ся на плошчы імя паэта. Над ім працаваў вядомы майстар сваёй справы Заір Ісакавіч Азгур, які быў добра знаёмы з Якубам Коласам. Вобраз беларускага пясняра ўвесь час прыцягваў увагу выдатнага скульптара. Ён часта сустракаўся з народным паэтам, запрашаў яго ў майстэрню, гутарыў з ім, цэпраў за манерамі паводзін, звычкамі. Гэта дапамагло Заіру Ісакавічу ў рабоце над помнікам, ён здолеў увасобіць у помніку ўсе характэрныя рысы народнага паэта.

Вядомы скульптар і цяпер з'яўляецца частым госцем доміка паэта, дзе створаны музей, прымае ўдзел у вучоных саветах музея, у абмеркаванні работ мастакоў, выступае з заўвагамі і каштоўнымі прапановамі.

Скульптурны комплекс народнаму паэту Беларусі Якубу Коласу на плошчы яго імя, над якім шмат год працаваў З. І. Азгур, Ю. М. Градаў і Л. М. Левін, уяўляе вялікую цікавасць як твор манументальнага мастацтва. Каля яго павявалі многія тысячы наведвальнікаў розных прафесій і ўзростаў. Пра помнік пісалі і змяшчалі яго фотаздымкі многія газеты і часопісы нашай краіны, а таксама замежныя друк. Таму вылучэнне яго на Дзяржаўную прэмію патрэбна толькі вітаць.

М. ЖЫГОЦКІ.

Шчыра кажучы, многіх наведвальнікаў купалаўскага тэатра майстэрскае выкананне ролей Цярэшкі Калабка і яго жонкі ў «Трыбунале» Г. Аўсянікава і Г. Макаравай не вельмі здзівіла, бо гэтыя артысты і раней мелі рэпутацыю здольных з захапленнем паглыбляцца ў бытавую плынь сцэнічнага жыцця.

І вось спектакль пачаў «экзаменавацца» рознымі аўдыторыямі гледачоў. Есць і скептыкі, якія лічаць празмерна вольнымі для сцэны некаторыя афарызмы і выкаванні персанажаў. Есць

Г. Макарава ў спектаклі «Трыбунал».

людзі, якіх бянтэжаць суданосны «трагічнага» і «гумарыстычнага» ў гэтай п'еселука. Але большасць цалкам прымае і камедыю А. Макаёнка, і яе тэатральную версію ў рэжысуры В. Раёўскага з Г. Аўсянікавым і Г. Макаравай у галоўных ролях на сцэне Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Больш таго, некаторыя зацятыя тэатралы знаходзяць глыбінную, непавярхоўную сувязь «Трыбунала» з традыцыйнай камедыянага відовішча на драматычным фоне, што ідзе ад купалаўскай «Паўлінкі». Відзець, пэўныя падставы для такой думкі ёсць, і варты было б тэатразнаўцам прааналізаваць і такі аспект гэтага твора.

Але вярнуся да выканаўцаў ролей Калабка і яго жонкі Па-

ЗЯМНЫЯ І ЎЗНЁСЛЫЯ

ліны. Справа ў тым, што пасля таго, як «Трыбунал» заваяваў агульнае прызнанне і стаў адным з самых папулярных спектакляў у рэпертуары купалаўскага апошняга сезона, сталыя наведвальнікі тэатра неяк пановаму ацанілі нават «знаёмае» на сцэне. Магчыма, тут варта ўлічыць і той няўломы працэс творчага ўзбагачэння сцэнічнага відовішча, які адбываецца пад уплывам глядзельнай пазіцыі на такіх адказных сцэнічных пляцоўках, як тэатры Масквы і Кіева. Рэжысура і асабліва акцёры (а гэта заўважаш не толькі па ігры Г. Аўсянікава з Г. Макаравай, а і па П. Дубашынскаму, напрыклад) амаль непрыкметна ўданладняюць акцэнт, больш сакавіта кладуць адны фарбы, тонка стрымліваюць іншыя колеры. Цяпер мы маем права гаварыць: ідзіце сёння ў тэатр імя Купалы, і вы ўбачыце завершаныя сцэнічныя вобразы арыгінальных людзей з народа, акрэсленыя характэрны пэўных індывідуальнасцей. Так, Паліна і Цярэшка сёння выглядаюць па-свойму значнымі асобамі. У іх ёсць сваё «я» — асабістае і грамадзянскае. Яны па-дзяржаўнаму, у аллелюднасці, энтузіяма, са сваімі поглядамі і ўяўленнямі, думаюць аб той блізе, што прынеслі сюды, на іх зямлю і ў іх хату, нямецка-фашысцкія захопнікі.

Не, бытавыя падрабязнасці, трапныя дэталі паводзін «у прапанаваных абставінах», жыццёвыя інтанацыі, — усё гэта Г. Макарава і Г. Аўсянікаў па-ранейшаму беражліва захоўваюць у абрысах сцэнічных партрэтаў. І на хвілінку не ўзнікае сумнення, што перад намі — сяляне, звычайныя вясковыя людзі пэўнай пары (нешта даваеннае яшчэ адчуваецца ў тым, як жыве «сям'я Калабка»), што ім чужая патастыка казённых тырал і мітусня прыстасаванцаў, што яны па-сялянску мудрыя людзі. І ўсё ж штосьці надзвычай значнае ўвайшло ў трактоўку вобразаў.

Толькі адпаведна не толькі ў мове, а і ў тых позіках, што кідае аўсянікаўскі Калабок на немцаў і на іх памагатых пад дахам сваёй хаты, дзе ён быў і павінчаны быць гаспадаром! Як дзіўна пера-

мешана ў ім прытворна-лілівая гатоўнасць выканаць волю чужыцца і ўпэўненасць, што ўсё роўна ён, Калабок, перахітрыць гэтых — у зялёных мундзірах. Быццам бы атрымліваецца характар хітрага чалавека. А вось пачне Цярэшка размаўляць «наогул» пра ўладу, да якой і ён дарваўся, хоць і па ужо жой волі, — адразу акцёр паглыбляецца ў непасрэднасць амаль цяглівай натуре чалавека.

Такую манеру ігры на сцэне міжволі параўноўваем з лепшымі ўзорамі мінулага. Прыгадваецца Глеб Паўлавіч Глебаў. Вядома, Г. Аўсянікаў і Глебаў ішчэ не дасягае таго ўзроўню свалучэння жыццёвай праўды і камедыянага абгагульнення, які быў характэрны для Г. Глебава, але ён плённа вуцпыцца ў свайго вялікага папярэдніка. У рэпертуары Г. Аўсянікава Цярэшка Калабок найбольш яркава сведчыць аб гэтым. Вывае, акцёр у некаторых ролях, асабліва не вельмі значных па важкасці ў спектаклі, дазваляе сабе быць стрыманым амаль да інертнасці. Паглядзіце яго хоць бы ў ролі «Любінага мужа» ў нядаўнім спектаклі купалаўскага «Стары Новы год», — адчуваецца, што Г. Аўсянікаў «сумее» на сцэне. А ў Калабка — колькі разоў ні глядаў! — ён заўсёды кожную секунду жыве «ў вобразе».

Паліна Калабок... Часам Г. Макарава амаль «чытуе» сябе з «Лявоніхі на арбіце». І робіць гэта, мабыць, свядома, бо і для А. Макаёнка ў Паліне ёсць штосьці надзвычайнае, па-эстафетнаму перспектыўнае, запазычанае ад ранейшых яго жаночых персанажаў такога маштабу, як Ганна Чыхнон («Выбахайце, калі ласка!») і Лявоніха. І ўсё ж партэрніня яна. Паліна ў Г. Макаравай — самабытны характар. Яна — маці. Маці з вялікай літары. І гэта адчуванне актрысы

Г. Аўсянікаў у спектаклі «Трыбунал».

праносіць праз усе прыгоды і беды, што абрушыліся на галаву гэтай вясковай кабеты, працавітай жанчыны, сумленнага чалавека.

Спектакль карыстаецца вялікім поспехам. Яго вызначае і драматургія, і рэжысёрскае вырашэнне, і дэкарацыйны фон з музыкай. Але часцей за ўсё зала аплаздуе двум выканаўцам: заслужанаму артысту БССР Генадзію Аўсянікаву і народнай артыстцы БССР Галіне Макаравай. Яны дэманструюць арганічнае і праўданае ўнутраным жыццём персанажаў майстэрства высокага класа.

Каб пераканацца ў гэтым, спытайце саміх сябе: ці не здавалася вам, што іншымі Паліну і Цярэшку амаль немагчыма ўявіць сабе, што гэтыя ролі выглядаюць напісанымі спецыяльна для гэтых выканаўцаў? А калі такое адчуванне ў гледачоў з'яўляецца, гэта азначае выдатную творчую перамогу артыстаў рэалістычнага сцэнічнага мастацтва. Такую перамогу здабылі ў «Трыбунале» Г. Аўсянікаў і Г. Макарава, мастакі сапраўдныя, артысты адмысловыя.

І. ЛІСНЕУСКІ,
рэжысёр Беларускага радыё.

ШЛЯХ НА ЭЛЬБУ

У сядзе Першага ўраінскага фронту я ўдзельнічаў у разгроме фашыскай Германіі і адначасна памятна дзень Перамогі са сваёй батарэяй за Эльбай. Падзеі тых незабытых часоў імкнуўся паказаць у аповесці «Шлях на Эльбу».

Прапануючы чытачам урываек з гэтай аповесці. Цалкам яна будзе друкавацца ў часопісе «Полымя».

Аўтар.

Прышоў час, якога мы чакалі доўгія гады: на нашай вуліцы свята. Гэты час прыйшоў разам з вясной і сонцам. Не жартачкі: Берлін акружаны, а мы дайшлі да Эльбы!

Хлопцы як бы памаладзелі, яшчэ больш зблізіліся паміж сабой. Праташчунку так і карціць заспяваць песню... У Грэчкі палагаднеў твар, нават з'явілася ўсмішка на ім.

Наперадзе чуваць сучэльныя глухія выбухі. — Няўжо хто раней за нас паспеў на гэтую самую Эльбу? — выказвае меркаванне Праташчунку.

— Масты гітлерукі ўзрываюць, — тлумачыць Барысаў. Ён сядзіць на кані, шыракаплечы, прыземісты, нібы той асілак з легенды.

— Не, — папраўляе з'едліва Грэчка. — Хутэй за ўсё спалываюць за сабой масты...

І тут нечакана ўзнялася спрэчка: што сабой уяўляе Эльба, шырэйшая ці вузейшая яна за Одэр, якія ў яе берагі?

— Згодна з геаграфіяй — шырэйшая, — катэгарычна заявіў Грэчка. — Я гэта яшчэ са школьнай парты помню... Настаўніца казала.

— Твая настаўніца нам не аўтарытэт. Ніколі яна тут не была. Ва ўсякім выпадку Эльба не шырэй за Дняпро, — запырэчыў Праташчунку.

— Пацэліў пальцам у неба, — перайшоў у атаку Грэчка. — Якую раку на свеце можна параўнаць з нашым Дняпром? Якія там затокі, якія берагі! Зялёныя кручы і залатыя пяскі на водмелях. Прастор, шыршыя, а паветра, скажу я вам, нібы самы лепшы адкалон! А накіонт настаўніцы, дык, можа, дарэмна вы, і яна, можа, недзе тут, бедалага, у яволі...

— А пра Волгу, Волгу забыліся? — міжвольна ўключыўся ў спрэчку і Барысаў.

— За Волгай немцы не былі. Я гавару пра тых рэкі, якія нам прыйшліся адбіваць у хрыста...

Я хацеў пахваліць сваю прыгожую Бярозу, задумліваю, спавітую лясамі і лугамі з квяцістымі завадзямі, але зразумеў, што гэтым тут ніякай яснасці не ўнясеш: хлопцам проста хочацца пагаварыць...

Раптам перад лесам калона спынілася, і спрэчка пагасла. Лес быў густы, зялёны, акурат, як у нас на Палесці.

Салдаты паселі на абочыне дарогі на сакавітай зялёнай траве. Курылі, паціху разважалі, спрачаліся. Наперадзе хоць і чуліся па-ранейшаму выбухі і страляніна, аднак лес быў казачна спакойны, толькі дужа задымлены. Дым, які густа ўздымаўся недзе над Эльбай, засцілаў усё наваколле.

Камбат загадаў разведчыкам ехаць наперад і даведацца, што там робіцца. Пасхаў з намі і Барысаў.

Непадалёку, дзе пачыналася наша калона, рабілася нешта неверагоднае.

Шаша, што ішла праз лес, колькі хапала далагляду, была забіта нямецкім абозам. Не тым абозам, што возіць патроны і снарады. Гэта быў абоз эвакуіраваных, сагнаных са сваіх гнёздаў людзей. У некалькі рады стаялі шыронія павозкі, запрэжаныя бяспхостымі ламавікамі, якіх чамусьці называлі бельгійскімі... Былі тут і старажытныя чорныя дылжансы, лёгкія трандулеты, гаспадарчыя баўэрскае вазы. Трапляліся машыны дапаможных марак, вартыя толькі для музейных экспанатаў, і нават лёгкія трактары з прычэпамі.

Малыя, старыя, жанчыны, нейкія чыноўнікі з какардамі, узяўшыся за рукі, сем'ямі стаялі насупраць сваіх вазоў, воддаль ад дарогі, і моўчкі пазіралі, як гіне гітлераўская Нямеччына, якую многія з іх яшчэ нядаўна лічылі вялікай. Ні гуку, ні слова пратэсту. Толькі затоеныя слёзы падманутых можна было ўбачыць у іх вачах.

Над абозам уздымалася мяцеліца з пер'я і пуху. Распратрошаныя падушкі і прырны ляцелі на дарогу. Худыя, абшарпаныя людзі, аяранутыя ў рыззе розных колераў і гатункаў, з ног да галавы аблепленыя пухам, гаспадарылі на павозках. Вось адзін з іх аднекуль выцягнуў кумпяк і, галодны, пачаў прагна грызці яго...

Паміж абозам і немцамі хадзілі нашы аўтаматчыкі. Парадак трэба наводзіць, але не так проста спыніць выбух нянавісці былых вязнеў... Слову і ўгаворам яна непадуладная. Калі нашы перадавыя часткі падышлі сюды, «завіруха» ўжо бушавала.

Недалёка ад немцаў, самотна, стаяў рускі ў шынілі. Шынель працэрты і чорны. Такім жа

чорным, нібы нежывым, быў яго твар. У выцітых вачах пад бровамі-казыркамі гарэла і боль, і нянавісць, а радасць вызвалення, відаць, да яго яшчэ не дайшла. Ён, нібы чалавек з таго свету, глядзеў у адну кропку, і, здавалася, што яго ўжо нічога больш у жыцці не цікавіла. Расшпілены шынель прыкрываў лахманы гімнасцёркі, а з падраных штаноў выпіралі пасіпелыя калені.

Мы падышлі да яго, прывіталіся.

Ён павольна павярнуў галаву ў наш бок, і ў яго вачах паказаліся суровыя салдацкія слёзы.

— Можна мне вас называць таварышамі? — перш-наперш спытаў ён. Пры гэтым пытанні і нас калнула ў сэрца.

— Вы ж наш, відаць, савецкі!...

— Я чалавек з таго свету... — Даўно?

Ён адразу зразумеў наша пытанне.

— З сорака першага. Брэсцкая крэпасць... — Памачуаўшы, дадаў: — Я не пазнаю вас. Чырвоная Армія адзела пагоны... Неверагодна! У грамадзянскую... белякі наслілі пагоны.

— Гэта, браток, не тыя пагоны... Гэта — рускага салдата. Няўжо дагэтуль не ведаў, што ў нас ўведзены пагоны?

Ён з сумам усміхнуўся і пакруціў галавой, нібы хацеў нас назваць блазнамі.

— Хто мне аб гэтым мог сказаць? Мы былі зажыва пахаваны за калючым дротам. Ідзіце, паглядзіце, які курорт нам падрыхтавалі фашысты. Вось там, за лесам, быў наш лагер, — паказаў ён рукой.

Сапраўды, непадалёку быў лагер ваеннапалонных. Як потым мы даведаліся, рускія трымаліся там асобна, французы — асобна, амерыканцы і англічане таксама асобна. А для савецкіх камандзіраў быў створаны яшчэ і лагер у лагеры, паглуха заціснуты з усіх бакоў.

... Пачуўшы гарматную кананаду і пабачыўшы як замітусіліся эсэсаўцы, ваеннапалонныя паднілі паўстанне. Да яго яны рыхтаваліся даўно, чакалі толькі зручнага моманту. Вырваўшыся на волю, яны натрапілі васьм на гэты нямецкі абоз бежанцаў; пакінуўшы эсэсаўцамі на волю лёсу. Самі ўцяклі за Эльбу, а сваіх жа маці, сястры, дзяцей і бацькоў пакінулі тут. Цяпер эсэсаўцаў пракліналі і самі немцы. Пакуль яны толькі шапталіся паміж сабой. Праходзячы каля іх, я ўлаўліваў асобныя словы. Праклінаць Гітлера і яго хеўру даўно ўжо было ў немцаў модным. А васьм што і сваю армію пачалі клясці, гэтага раней не здавалася чужым.

Цяжка было ўтаймаваць палонных. Іх тут тысячы. І бяруць яны ў населеніцтва толькі вопратку і ежу — мізэрную долю таго, што ўзялі ў іх. Нясцерпныя пакуты і прыніжэнні, шалёныя здзекі за калючым дротам нельга было змераць ніякай мернай. Асабліва цяжкі рэжым быў створаны для нашых савецкіх людзей.

Кінула ў вочы, што ніхто з вязняў, палонных не краўці ні дзіця, ні жанчыну, ні старога, нават тых, з кукардамі. Для палонных яны цяпер проста не існавалі. А мы, салдаты, не для гэтага сюды прыйшлі, хоць кожную хвіліну помнілі расстраляных карнікамі, спаленых жывымі нашых людзей, мірных сялян і рабочых. Успаміналіся руны і папалышчы.

Не, немцам пашанцавала, што мелі яны перад сабой такога гуманнага салдата, як наш, савецкі. Пераможцы і пераможаныя... Яны стаялі побач, твар у твар... Але памяншаліся ролямі. Апусцелы лагер заселяць тымі, хто яго ствараў. А гэтых мірных людзей, што стаяць на абочыне, мы не пагонім перад сабой размініраваць дарогі і міныя палі. Сумятня ўляжацца, і яны вернуцца дамоў.

— Хлопцы, таварышы, а што нам цяпер? — пытаўся ў нас палонныя. — Дайце зброю, і мы з вамі...

— Адпачывайце, набірайцеся сіл. Наводзьце парадак. Бачыце, які «парадак» ужо навялі ў абозе...

— Яны над намі не так здэкаваліся... Тое, што палонныя расказвалі, брала за душу. Эсэсаўцы з аховы адчувалі свой блізкі канец, але ад гэтага не рабіліся мякчэйшымі. Рэйх развальваўся. Гэта не прадвясціла ім нічога добрага. Расплата набліжалася. Трэба замятаць сляды. Разумелі, вылюдкі, што лепш трапіць да амерыканцаў, чым да нашых. І васьм, калі на ўсходзе пачулася кананада, яны заварушыліся. Мабілізавалі ў наваколлі татальных немцаў, узброілі, прывялі ў лагер. Палонныя хмура наглядзілі, што будзе далей. На работу іх ужо не ганялі, трымалі ў бараках. Эсэсаўцы завыхаліся. Усіх выганялі на плошчу, дзе адбываліся паверкі і экзекуцыі.

— Шнель, шнель! — грэмела па ўсім лагеры. Панурых, знясіленых строіў ў калоны па дзве-трыста чалавек і пад узмоцненай аховай выводзілі за вароты. Палонныя хваляваліся: што будзе далей? Хутэй бы прыйшлі нашы... Здагадаліся — не да добра ўсё гэта. Стараюцца заместі сляды. Будуць знішчаць. І не на захад вядуць, а

на поўдзень, некуды ў горы, дзе былі каменаломні.

— Гэта пацвердзіў і начальнік калоны, у якой я ішоў, стары немец, гаўптман, — расказваў наш знаёмы, былы абаронца Брэсцкай крэпасці. Ён хмура глядзеў уніз. — Гаўптман сказаў так: «Я ведаю вас, рускіх. У тую вайну быў у палоне ў Расіі. Вы людзі, як людзі. Я нічога да вас не маю. Толькі мушу папярэдзіць: яны вядуць вас у каменаломні ў горы на расстрэл. Я, калі змагу, пастараюся выратаваць вам жыццё. Уся мая каманда ненавідзіць эсэсаўцаў. Толькі слухайце мяне і не спрабуйце ўцякаць, бо зноў трапіце ў іх лапы...» Верыць яму ці не верыць? Чалавек гаварыў шчыра, і мы паверылі. Ва ўсякім выпадку, горш не будзе. Ён завярнуў нашу калону на палую дарогу, бо насустрач ішоў абоз. А потым мы паглыбіліся ў лес далей ад каменаломняў; дзе не змаўкалі кулямёты і аўтаматы: «Не, — кажа гаўптман, — трэба ў горы. Тут яны нас выявляць. А там зоймем кругавую абарону. Інакш знойдуць — вас пад кулі, а нас — на перадавую...»

І васьм мы разам з немцамі занялі кругавую абарону супраць эсэсаўцаў. Вечарам раімся, што рабіць далей. «Цяпер мы вашы палонныя, — кажа гаўптман, — васьм вам наша зброя... Вы самі рашайце...»

Канваіры аддалі нам зброю і разышліся. Васьм з гэтай зброяй наша калона ноччу і напала на лагер. Вызвалілі ўсіх, каго яшчэ не паспелі расстраляць... А тут і вы падаспелі...

— Праўду гаворыць наш камандзір... Мы яго выбралі старшым. Ён і кіраваў аперацыяй па вызваленню лагера, — пачуліся галасы.

— Калі прызнаеце мяне за камандзіра, — узяў ён бровы-казыркі, — то слухайце маю каманду. Надалей забараняю ўсюкую самаздзейнасць: жалезны парадок. Не чапаць мірных жыхароў. Мы зоймем нямецкую вёску і будзем чакаць, пакуль нас афіцыйна не прыме ваеннае камандаванне. Станавіся!

Калона рушыла ў наш тыл.

За Эльбай ціха. Мы ўжо забыліся, што такое нямецкія бамбёжкі. Неба чыстае-чыстае, нават дзіўна: заместа самалётаў над галавой кружаць жаўранкі. Вясялыя пахі клічуць вясну, і яна ідзе ва ўсёй велічы, незвычайна вясна сорака пятага. На лугавінах каля ракі зялёныя травяны дыван, стракаціць жоўтымі, белымі, блакітнымі кветкамі.

Калона прасоўваецца мірна. Лёгка пагойдваецца пад нагамі пантонных мост. Мы паварочваем галовы туды, дзе прыямляецца наш нястомны самалёт «кукурузнік». Хлопцам ужо вядома, што прыляцелі карэспандэнты з Масквы. От гэта салдацкая пошта! Адкуль толькі салдаты ўсё ведаюць? І, па-праўдзе кажучы, рэдка калі памыляюцца.

— З-пад Берліна прыляцелі. Ну і каша там заварылася!

— Шкада, што нашу кавалькаду туды не пускаюць...

Берлін цяпер на языку ў кожнага. Аб чым бы ні гаварылі хлопцы, абавязкова вернуцца да Берліна. Усе нашы танкавыя арміі павярнулі туды. А мы васьм павінны быць тут, не дапусціць да Берліна нейкую армію, якую Гітлер адклікаў з Заходняга фронту сабе на дапамогу.

Пераправа ідзе па ўсёй Эльбе. У сіняй веснавой смуге справа і злева відаць другія пантонныя масты. І там нашы салдацкі пераходзяць свой апошні рубіж да перамогі.

Эльба — нічога сабе рака, шырокая, зялёная. На тым высокім беразе стаяць акуратныя гарады і гарады з фабрычнымі трубамі; высокімі шпілямі, чырвонымі вострымі дахамі будынкаў. Там, дзе перапраўляемся мы, заходні бераг лагчыністы. Непадалёку відаць вялікі маёнтак з белымі будынкамі паміж высокіх дрэў. А далей вёска і яшчэ вёска. Густа тут жылі людзі.

Эх, цяпер бы самы раз павалаяцца на траве, закінуць рукі за галаву і глядзець у бясконцае сінняе неба... У нас, на Радзіме, якраз сама расцвітаюць пралескі і сон. Тут іх не відаць, бо ўсе пералескі строга падзелены на часткі і частачкі.

Начальства абвясціла, што гэты панскі маёнтак і будзе нашым тылам. Туды мы адправілі коней, каб папраўляліся на панскіх кармах. Далей мы пойдзем пехатой займаць абарону. Пакуль што, па-праўдзе кажучы, абараняцца няма ад каго, аднак разведчыкі сцвярджаюць, што з захаду з-пад Лейпцыга ў наш бок рухаюцца вялікія нямецкія калоны. Вось мы і пойдзем насустрач ім.

Узіраюся ў сваіх хлопцаў. Жывіца лёгка ўскідае тэлефонную катушку на плячо; ідзе побач з Грэчкам. Той навучае яго, як жыць на свеце, ну, хоць бы, як лёгка навучыцца на вайне курыць.

— Ты і ўявіць не можаш, як усё гэта проста. Вось мы ідзем. Раптам абвясчаюць прывал. Усе курцы цагнуцца да кісятаў, скручваюць цыгаркі. Значыць, яны людзі занятыя справай. Сержанту трэба некага некуды паслаць. Ён абводзіць усіх вачыма. Бачыць, той заняты і той заняты, смочка цыгарку, а ты сядзіш без справы, зубы точыш. Вось цябе і трэба паслаць. І што ты думаеш далей? На наступным прывале, хочаш не хочаш і ты пачынаеш курыць. Тут ужо да цябе і адносныя іншыя. Я сам так не раз рабіў, ведаю...

Вунь, які настаўнік, гэты Грэчка! Адмысловы выхавальца, амаль прафесар... Каб сваім разважанням прыдаць больш вагі, ён апелеў да Швейка. Запомніўся яму гэты выдатны ваяка!

— А са Швейкам таў было. Стаяў ён на варце ў парахавым пограбе і выпадкова, — ведаеце як бывае? — закурыў. А тут генерал са сваёй світай. Швейк, вядома, павінен далажыць. Кладзе папяросу з агнём на парахавую бочку і падносіць

Язэпу СЕМЯЖОНУ—60

Заўтра вядомаму беларускаму перакладчыку Язэпу Семяжону спаўняецца 60 год. З гэтай нагоды праўленне Саюза пісьменнікаў БССР накіравала юбіляру прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Язэп Ігнатавіч! Сардэчна віншuem Вас, выдатнага майстра паэтычнага перакладу, і шлем свае шчырыя віншаванні ў дзень Вашага шасцідзесяцігоддзя. Вось ужо амаль сорак гадоў Вы працуеце ў нялёгкім жанры мастацкага перакладу, і дасягнулі ў ім вялікіх поспехаў. Дзякуючы Вам, беларускі чытач змог атрымаць на роднай мове шматлікі творы класічнай і сучаснай літаратуры свету—творы Шэкспіра, Байрана, Бёрнса, Кітса, Уйтмена, Гейне, Міцкевіча, Славацкага, вершы сучасных польскіх, славацкіх, чэшскіх, нямецкіх, індыйскіх, в'етнамскіх, японскіх паэтаў, паэтаў братніх савецкіх рэспублік. Вашы пераклады вызначаюцца высокім прафесійным майстэрствам. Характэрнай асаблівасцю іх з'яўляецца тое, што яны не толькі дакладна перадаюць асноўны ідэйны змест і мастацкія вартасці арыгінала, але і маюць у той жа час самабытнае нацыянальнае гучанне. Ваша перакладчыцкая дзейнасць з'яўляецца значным укладам у справу далейшага развіцця практычна і тэорыі мастацкага перакладу ў рэспубліцы. На Вашым вопыце ву-

чацца літаратары-перакладчыкі малодшага пакалення. Нам прыемна таксама адзначыць, што творчую працу Вы паспяхова спалучаеце з грамадскай дзейнасцю. Прымаеце актыўны ўдзел у жыцці пісьменніцкай арганізацыі. Вы ўзначальваеце ў Саюзе пісьменнікаў секцыю мастацкага перакладу, займаецеся складаннем анталогіі беларускай паэзіі на замежных мовах, удзельнічаеце ва ўсіх мерапрыемствах, звязаных з далейшым развіццём і ўмацаваннем сувязей беларускай літаратуры з літаратурамі свету. Жадаем Вам добрага здароўя, шчасця, новых поспехаў у творчай і грамадскай працы».

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання і жадае юбіляру доўгіх год жыцця, новых поспехаў у творчай працы.

Анатолю ІВАНОВУ—60

Праіаіку Анатолю Іванову сёння спаўняецца 60 год. З гэтай нагоды праўленне Саюза пісьменнікаў БССР накіравала юбіляру прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Анатоля Васільевіч! Сардэчна вітаем Вас, нашага сябра па пярэ, са слаўным юбілеем—шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння. Вы атрымалі прафесію ўрача і на доўга звязалі свой лёс са службай у радах Савецкай Арміі, Вам давялося шмат гадоў працы на Далёкім Усходзе, прымаць удзел у баях ля возера Хасан і ў разгроме Квантунскай арміі.

Свой багаты жыццёвы вопыт і назіранні Вы паклалі ў аснову рамана «На Дальнем Востоке», які быў прыхільна сустрэты чытачамі і літаратурнай крытыкай.

У творы цікава пададзены вобразы лётчыкаў і камандзіраў аднаго з авіяцыйных злучэнняў Савецкай Арміі, расказана аб іх высокім патрыятызме, аб іх мужнай барацьбе з ворагамі за гонар і незалежнасць сацыялістычнай Радзімы.

Чытачы добра ведаюць Вас і як аўтара шэрагу нарысаў і апавяданняў.

Жадаем Вам, наш дарагі сябра, далейшых творчых поспехаў, доўгіх гадоў жыцця, шчасця».

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання і жадае юбіляру доўгіх год жыцця, новых твораў».

ПЕРШЫ паэтычны пераклад Язэпа Семяжона «Развітанне Чайльд Гарольда» надрукаваны ў газеце «Літаратура і мастацтва» 27 студзеня 1938 года. Нават калі глядзець з вышынні сённяшняга часу, гэты першы вопыт перакладчыка-пачаткоўца захоўвае жывое паэтычнае гучанне аднаго з самых лірычных урыўкаў з паэмы Дж. Г. Байрана «Паломніцтва Чайльд Гарольда», у якім пранікнёна перададзены трагічны настрой сумнага развітання мяцежнага героя з родным краем.

Вялікі ўклад Я. Семяжон унёс у росквіт беларускага паэтычнага перакладу, які наглядаецца ў апошнія дваццаць гадоў.

З тонкім разуменнем дэіцый псіхалогіі ўзноўлены Я. Семяжонам поўныя даціпнага гумару і вясёлай фантазіі вершы Італьянскага пісьменніка-камуніста Дж. Радары ў зборніку «Неапаль без сонца», выдадзеным у 1955 годзе.

Не толькі рэспубліканскае, але і ўсесаюзнае прызнанне атрымала кніга выбранных твораў Р. Бёрнса «Шатландская слава», якая выйшла ў 1957 годзе. Менавіта пры перакладзе лірыкі нацыянальнага шатландскага паэта найбольш поўна і выразна выявілася мастакоўская індывідуальнасць Семяжона. Шырока выкарыстоўваючы сродкі фальклорнай паэтыкі і моўныя скарбы жывой народнай гаворкі, перакладчык здолеў перадаць па-сапраўднаму паэтычную сутнасць шматгран-

НЯСТОМНЫ ШУКАЛЬНІК

най лірыкі Бёрнса, яе глыбокі дэмакратызм і гуманізм. Творча ўспрыняўшы маршакоўскую «традыцыйна прачытанна», беларускі перакладчык пайшоў па шляху глыбокага выяўлення фальклорных вытокаў творчасці Бёрнса. У перакладах тая ж народная яркасць вобразаў арыгінала на высокім мастацкім узроўні выказана сродкамі, характэрнымі для беларускай мовы.

У баладзе «Джон Ячменнае Зерне» Семяжон паказаў малюнічы ў сваёй канкрэтнасці вобраз, які арганічна пераходзіць у філасофскую алегорыю — сцвярджанне бессмяротнасці працоўнага народа.

З пранікнёнай шчырасцю і непасрэднасцю загучалі на беларускай мове высокія гуманістычныя ідэі шатландскага паэта, вуснамі якога выказаны спрадвечныя запаветныя мары працоўнага народа аб шчаслівым і мірным жыцці, што і сёння ўспрымаюцца як надзённыя лозунгі:

Любіць, тварыць і працаваць!
Хай свет жыве спакойна.

Гэтая невялікая кніга падае амаль усе жанры высокамастацкай паэзіі Бёрнса: узоры пейзажнай і філасофскай лірыкі; прасякнутыя тонкім псіхалагізмам, шчырыя і жыццядарасныя песні пра каханне і дружбу; жартоўныя і гумарыстычныя

вершы; поўныя з'едлівай сатыры эпіграмы і эпітафіі, адзначаныя сацыяльна-выкрывальным пафасам поліфанічную кантату «Вясёлыя жабракі» з яе адметнымі па рытмах і інтанацыях песнямі, рэчытатывамі і куплетамі. Язэп Семяжон пасля выхаду кнігі «Шатландская слава» паспяхова прадаўжаў перакладаць творы Бёрнса, надрукаваўшы шэраг вершаў і сатырычную паэму «Тэм О'Шэнтар», у якой высмейваецца рэлігійны забабны.

У 1963 годзе выйшла асобным выданнем «Выбранае» Дж. Г. Байрана. Складанне зборніка, агульная рэдакцыя перакладаў і каментарыі належалі Семяжону.

У пераважнай большасці перакладаў з вялікага англійскага паэта Я. Семяжон здолеў сапраўды адекватна і па-мастацку пераканаўча перадаць мяцежны дух паэта-рамантыка. У афарыстычна чаканых радках «Паломніцтва Чайльд Гарольда» раскрываецца трагічны бескампрамісны роздум паэта-бунтара, яго гнеў і абурэнне разбэшчанай мараллю буржуазна-арыстакратычнага грамадства, яго рамантычны нарыў да свабоды.

У 1968 годзе, калі мужны в'етнамскі народ вёў геральдную барацьбу з амерыканскім імперыялізмам, у перакладзе Семяжона выйшла анталогія класічнай і сучас-

най паэзіі В'етнама пад назвай «Апалены лотас».

Суровая веліч бароў Беларусі, характэрна і прыгажосць яе прыроды, звычкі і моравы яе народа па-майстэрску ўзноўлены Семяжонам на беларускай і рускай мовах у «Песні пра зубра» паэта-лацініста XVI стагоддзя, сына лесніка з Магілёўшчыны М. Гусоўскага, асобнае выданне якой выйшла ў 1969 годзе.

Актыўны ўдзел прыняў Семяжон у калектыўных працах беларускіх перакладчыкаў, якія пазнаемлілі беларускага чытача з выбранымі творамі А. Міцкевіча (1955 г.), Ю. Славацкага (1959 г.), Г. Гейне (1959 г.). Як рэдактар-складальнік ён падрыхтаваў паэтычную анталогію паэтаў ГДР «Пярэдня выйшла ў заўтра» (1968 г.), зборнік «Паэты Парыжскай Камуны» (1971 г.), зборнік апавяданняў пісьменнікаў ГДР «Негабытны дзень» (1973 г.), дзе яму належаць пераклады з І. Баброўскага, В. Бройніга, Э. Штрытматэра.

Як бачым, дыяпазон творчых Інтарэсаў перакладчыка вельмі шырокі. Зразумела, не ўсе яго пераклады раўназначныя. Але ў сваіх найлепшых дасягненнях Я. Семяжон глыбока і пранікнёна раскрывае ідэйна-мастацкі свет арыгінала.

Гэты выдатны майстар Беларускага перакладу ўступіў зараз у пару творчай сталасці і знаходзіцца ў росквіце свайго таленту. Можна спадзявацца, што ён яшчэ не раз парадкуе чытачоў новымі знаходкамі.

Вадзім НЕБЫШЫНЕЦ.

руку да казырка. А спалоханы генерал крычыць: «Швейк, прадаўжайце курыцы!». Бачыш, часам нават сам генерал загадвае курыцы, нават на пасту...

«Пашанцавала» мне з гэтым Грэчкам. Яшчэ сапсуе хлопца...

— Кінь, Грэчка, маніць! Унь, немцы ідуць. Грэчка толькі злосна азірнуўся. Поле, пазбягаючы дарог, насустрач нам сапраўды ішлі людзі. Гэтыя людзі выглядалі дужа дзіўна. Жыта было ўжо даволі высокае, і нам відаць былі толькі стрыжаныя галовы, паласатыя кашулі. Чым бліжэй падыходзілі яны, тым больш уразаліся ў вочы гэтыя палосы, нібы жывое цела людзей было пакрыта на дзяткі.

Мы моўчкі спыніліся... Перад намі стаялі жанчыны ў драўляных калодках, а некаторыя босыя, з нашыўкамі на вопратцы «ОСТ».

— Няўжо свае?! — кінуліся яны да нас. На вачах у жанчын былі слёзы. — Мы з Бухенвальда! Чулі, мусіць, такое пекла? А вы... як тут апынуліся, у акружэнні? — наперабой гаварылі яны. — А як жа вы так, а хлопчыкі вы ж нашы! Даражэнькія...

Мы пераглынуліся. Грэчка нават выняў люльку з рота, а Жывіца часта-часта заморгаў вачыма.

— Не ў акружэнні мы. Гэта фронт, маладзцікі. Ды яшчэ, які фронт! Што нясе пагібель фашызму! Можна ісці смела аж да самай Масквы...

— А мы ўжо і не думалі, хлопчыкі, стрэць вас...

Тут нельга было сароміцца слёз. Людзі ж гэтыя згубілі ўсюкую надзею на выратаванне. Па абліччу нельга было пазнаць, старыя яны ці маладыя. Ва ўсіх пачарнелыя, высахлыя твары, ва ўсіх ад-

нолькавая паласатая форма з нашыўкай «ОСТ», ва ўсіх стрыжаныя галовы.

Мы раскінулі плашчпалатку і дасталі ўсё, што ў каго было з ежы: галеты, цукар, кансервы.

— Ешце, ешце. Потым пагаворым. Вы ж так дадому ног не дацягнеце...

А полем ішлі і ішлі новыя вазні. — Ох, як гэтыя вылюдкі вас баяцца! Толькі нехта пусціў чутку, што набліжаюцца рускія, іх нібы ветрам здэмула. Некаторыя спрабавалі забіць нас. Мы барыкады паставілі, адбіваліся каменнямі, жалезнымі прутамі... Выратаваліся. Французанкі і бельгійкі падаліся ў свой бок, чэшкі і югаслаўкі ў свой, ну, а мы, вядома куды — да сваіх...

Шмат іх было ў лагеры. Шмат засталася там назаўсёды.

Падыходзілі новыя салдаты, пачалі шукаць зямлячак. Праташчук перш-наперш спытаў:

— Палтаўскія ёсць? — А з Данбаса?

Я хацеў спытаць пра сваю Зіну, ды ўстрымаўся, адкуль ім ведаць пра яе?

Трое з іх назваліся мічанкамі: — З Камароўкі. Другая шостая лінія... Партызанскія сувязьныя... Неслі карту ў штаб пад Лагойск, Каля Паперні нас і перанялі...

У мяне аж ногі падкасіліся. Гэтыя людзі адразу сталі надта роднымі, дарагімі; нібы сёстры.

— Другая шостая... Дык я там не раз-бываў... — Вы таксама мічанкі?! — Таксама. Таксама...

Я яшчэ ўсё не верыў у такую сустрэчу. У галаве пранесліся малюнькі нядаўняга мінулага. На

Камароўцы на прыватных кватэрах жыллі мае сябры-студэнты. Спачатку іх нават цяжка было знайсці сярод мноства драўляных домікаў з садамі і алтанкамі ды яшчэ на вуліцах з такімі дзіўнымі назвамі: «Першая шостая», «Другая шостая...» і прыйшло ж некаму ў галаву нарабіць столькі шостых... Знаходзіў, часціком бываў там.

Помніцца домік на рагу, сінія аваніцы. Брамка з надпісам «Злы сабака», хоць ніякага сабакі тамі наогул не было. Альтанка, увітая дзікім вінаградом, і садок — такі густы, што і вуліцы не відаць. Была ў гаспадыні і русакосая дачка, гарэзлівая, але абыходзіла нас, студэнтаў, бо, відаць, мела ўжо сабе хлопца, часта адлучалася з дому вечарамі. Можа, тут каторая з іх?..

Знікла разбітая вайной сонечная казка. Перад намі замардаваныя, абяздоленыя зямлячкі, якія таксама жыллі ў той сонечнай казцы.

— Што ж вы думаеце рабіць далей? — пытаю на правах земляка.

— Не ведаем. Спачатку трэба б сабе ў божны выгляд прывесці. Не можам мы ў такім выглядзе з'явіцца дадому... Свае не пазнаюць...

— Гэта правільна... Там, за Эльбай, ёсць зборныя пунты... Адтуль і адіраўляюць дадому, каму куды. А хочаце, пажывіце вунь у тым маёнтку. Там нашы тылы. І падсіжцеся, і адзець будзе што. Скажыце толькі нашым хлопцам, што гэта я, Васіль Людчык, паслаў... Ну, а пакуль — даруйце, родныя. Мне пара. Трэба даганяць сваіх. Калі дабяраецца да Мінска — пакланіцца мінскім руінам ад імя ўсіх нас... А там і мы вернемся. Як бачыце, нам ўжо нямнога засталася... На гэтым мы развіталіся.

ПЬЕСЫ А. Петрашкевіча пабудаваны звычайна на канфліктных сітуацыях, але сутнасць герояў выяўляецца не толькі праз учынкi, а і праз разважанні пра самi учынкi і іх прычыны. Народны гумар, саркастыка і нейкі стрыманы настрой зліваюцца ў адну плынь. Нават у гумары гэтага аўтара прысутнічае стрыманасць, ва ўсім разе А. Петрашкевіч не будзе смяшыць нас дзеля пустога смяху.

Пастаноўка яго п'есы «Трывога» ў коласаўцаў —

Трывожныя сполахі святла настройваюць на драматычнае дзеянне. Напружанне ў зале ўзрастае ў адпаведнасці з рытмам спектакля. Абуранне п'яствам, што становіцца сацыяльным злом (суд у Дабрыньве), падкрэсліваецца і ўзмацняецца абураннем на аб'яваўсць да зла, калі яно не закранае цябе асабіста (суд у райкоме). Менавіта такі погляд на матэрыял п'есы дазволіў рэжысёру У. Караткевічу надаць твору гучанне востра-публіцыстычнае: тэатр асудзіць п'яства як грамадскую з'яву і аб'яваўсць — як сацыяльнае зло.

У сувязі з гэтым прыгаворваюцца выказванні ўдзельнікаў XIII пленума ЦК КПБ, з

кавы па-грамадску) погляд на з'явы і на людзей, на тых, якія могуць і павінны, на яе думку, неадкладна ўзяцца за ліквідацыю прычыны трагедыі некалькіх людзей: Міхася, Алены, Ульяны, Закружнага. Усіх, каго непасрэдна ўразіла пагібель маладога трактарыста Юрскага.

Ужо сцэны ў судзе (храналагічна яны папярэднічаюць сцэнам на бюро райкома) паказалі, як Зубрыч стрымліваецца, каб разам з пацярпелымі не ўзяць свой гнеў супраць гарэлі, якая прыводзіць да марнатраўства людской сілы, часу і цэлых жыццяў. Потым, на бюро, яна ўздымаецца над прыватнымі фактамі дабрыньскай траге-

ДРУГОЕ ПРАЧЫТАННЕ П'ЕСЫ

«ТРЫВОГА» А. ПЕТРАШКЕВІЧА У МАГІЛЁўСКИМ АБЛАСНЫМ ДРАМАТЫЧНЫМ ТЭАТРЫ

з яркімі характарнымі выступленнямі З. Капапелькі, Ф. Шамака і пераканальнай актёрскай работай І. Матусевіча — падкрэслівае і пацвярджае бытавы характар драматургіі А. Петрашкевіча. Скажам, сцэны суда ў спектаклі, пастаўленыя ў Віцебску Ф. Шамакавым, прымаюцца як па-мастацку дасканалы стэнаграфічны запіс. І ўні на момант нішто не замінае з асаадай глядзець і слухаць вядомых актёраў тэатра імя Якуба Коласа.

Не маючы на м'яце падрабязна параўноўваць дзве пастаноўкі «Трывогі» (грунтоўны разгляд спектакля коласаўцаў зроблены ўжо ў друку), скажам, што магілёўчане адкрылі ў п'есе і нешта адметнае, прачыталі яе, не падта захалляючыся бытавым багаццем падрабязнасцей. П'еса пастаўлена рэжысёрам Уладзімірам Караткевічам як драма, у аснове якой не жанравыя старонкі жыцця (хай сабе і яны напісаны пераканальна і па-мастацку), а надзвычайнае здарэнне. Па рэакцыі на гэтае здарэнне мы, глядачы, і ацэньваем маральную чысціню і прынцыповасць людзей, што ўцягнуты ў вір дабрыньскага будняў, трывожных на час падзей спектакля, напружаных па ўзаемаадносінках паміж персанажамі. Думаецца, што рэжысёр зрабіў правільную творчую спробу менавіта так расставіць акцэнты. Тое, што адбылося ў Дабрыньве, — надзвычайнае здарэнне. Таму і рытмы ў спектаклі больш імклівыя, захалляючыя, кантрастныя.

трыбуны якога яшчэ раз партыйнаму патрабавальна было нагадана пра наш абавязак выносіць на суд шырокай грамадзенасці антысацыяльныя учынкi. І тыя, што лёгка выяўляюцца, — п'яства, хуліганства, і тыя, якія маюць скрыты характар, — лжывасць, двудушнасць, падхаліства, аб'яваўсць да грамадскіх спраў. У пэўнай ступені спектаклі накіраваны «Трывогі» ў Віцебску і Магілёве аперацыйна выконваюць гэтую публіцыстычную задачу.

Так, напрыклад, у пастаноўцы У. Караткевіча менавіта супраць аб'яваўсці рашуча і пераканана выступаюць камуністы — суддзя Зубрыч (Н. Караткевіч), адвакат Баравік (В. Міхайлаў), рэдактар Манасва (А. Чарнякова). Тут можна яшчэ сказаць, што аўтар адной рэцэнзіі, назваўшы спектакль Магілёўскага абласнога тэатра «боям аб'яваўсці», быў дакладным у сваёй характарыстыцы сцэнічнага відовішча, трактоўчы драматургічнай асновы спектакля.

Актрыса Н. Караткевіч паказвае Зубрыч паслядоўна прынцыповай у змаганні з п'яствамі варожай нашаму ладу і нашым перакананням маралі. Яна з вялікім намаганнем волі стрымлівае сябе ў спрэчцы з Шупенем і Дробышам, бо ёй трэба цярдліва і грунтоўна адстаць сваю пазіцыю. Больш чым само п'яства яе непакоіць бюракратычны (а ён і ёсць аб'я-

дзё і сфармулявае свае грамадзянскія адносіны да іх. Асабістыя эмоцыі суддзі перарастаюць у непрымірымую партыйную пазіцыю дзяржаўнага дзеяча.

Варта зазначыць, што Н. Караткевіч, пераносычы настрой суддзі Зубрыч з бюро на пазнейшыя сцэны, і на судзе выглядае шчырай і ўсхваляванай. Логіка вобраза паказвае, што сапраўдная ўсхваляванасць павінна прыйсці да яе разам з ацэнкай фактаў жахлівага п'яства, якія выкрываюцца пры апытанні сведка. Нягода з пракурорам яшчэ да суда тлумачыцца фармальным бокам справы: суддзя пакуль не мае сваёй выразнай пазіцыі, а толькі яшчэ сумняваецца, ці такі ўжо закаранелы злачынца Міхася Дабрыньскага, як хоча яго падаць пракурор. Дарэчы, артыстка гэта сцэну праводзіць стрымана, без штучных эмоцый (праўда, крыху б больш гумару ў адносінах суддзі да пракурора толькі падкрэсліла б скептычны погляд яе на вывады следства).

Па рэжысёрску дакладна вызначана лінія драматычнага напружання дзеі, што дыктуе персанажам і пэўныя зрухі ў іх перакананнях, у іх адносінах да трагедыі ў Дабрыньве. Выразны рытм, нешматлікія акрэсленыя паўзвы, што падрыхтоўваюць і падкрэсліваюць драматызм асобных сцэн, адсутнасць дробнай дэталізацыі ў наводзінах дзейных асоб «пра-

Сцэна са спенталя «Трывога».

дуюць» на выключна грамадскае гучанне спектакля. Нават грунат судзейскіх крэслаў, якія ўстанаўліваюцца ў зале выяўнага пасяджэння, аддаецца трывожным гулкім рэхам, настройваючы глядачоў на трывожную хваля.

Калі ў коласаўцаў — на першым плане чарада ярка-вонравых персанажаў, то тут, у Магілёве, больш імкліва разгортваецца канфлікт драмы. Нецярпімасць да п'янак і іх вынікаў адчувасца ва ўсіх сцэнах суда. Словы настаўніка Крыніцы і вартаўніка Вярціча набываюць публіцыстычнае гучанне дзякуючы ўсхваляванасці вынаўцаў (В. Гусеў і А. Яфрэменка) і псіхалагічнай абумоўленасці, нават заканамернасці іх палымнага выбуху, падрыхтаванага рэжысёрай. Матывы трагізму, даволі выразныя ў Міхася Дабрыньскага (В. Кашын), змяняюцца ў сцэне з Закружным (В. Караткевіч) па фасам грамадзянскай актыўнасці. Кан-

трастыя па эмацыянальнай афарбоўцы эпізоды сплятаюцца ў вузел чалавечых канфліктаў.

У ранейшых пастаноўках п'есы А. Петрашкевіча («Адкуль грэх?» у купалаўцаў і ў Гродна, «Трывога» у коласаўцаў) адчувалася перавага клопату пра бытавое праўдападобенства і рэпартажнасць, што само па сабе не выклікала і не выклікае прэчачнага. Тут жа, у Магілёве, праўдападобенства і рэпартажнасць узяты толькі як пэўныя элементы сцэнічнай версіі драмы. Дынамічнае напружанне і адкрытая публіцыстычнасць, псіхалагічна ёмісты характарыстыкі і рытмічная сабранасць кожнага эпізоду набылі галоўныя рысы пастаноўцы. І ёсць падставы меркаваць, што «Трывога» ў рэжысёры У. Караткевіча будзе з'явай у працэсе творчых шуканняў трупы ў галіне адлюстравання сучасных праблем.

Уладзімір ІСКРЫК.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФІШАХ

Пачаўшы свой дваццаць першы сезон, труп Гомельскага абласнога драматычнага тэатра паказала глядачам рэдагана спектакля, які раней з поспехам ішоў у час летніх гастролей, — «Забывец Герастрата!» на п'есе Р. Горына ў пастаноўцы рэжысёра В. Кручкова. На здымку — у ролях Клемяніны і Тысафена артысты І. Чальцова і В. Касценна.

Фота У. ТКАЧЭНКА

КНИГА НАШАГА СЯБРА

Маскоўскае выдавецтва «Советский писатель» выпусціла ў свет кнігу добрага сябра беларускай літаратуры прафесара У. Піменава «Працяг шляху».

Гэта зборнік артыкулаў аб драматургіі і нарысаў пра шырока вядомых майстроў савецкай літаратуры. У сваёй прадмове да кнігі аўтар піша: «Я неаднойчы быў першым чытачом новых п'ес А. Карнейчука, П. Глебкі, К. Крапівы, А. Сафронава і іншых пісьменнікаў, альбо слухачом — калі аўтар сам чытаў свой твор па рукапісу. Дзелялася сувязь з літаратарамі, якія зыклі сваю творчасць і жыццё з тэатрам, з акцэрамі, рэжысёрамі часам пераходзіла ў працяглую дружбу».

Аўтар кнігі вядомы тэатразнаўца, часта бываў у нашай рэспубліцы. Ён прымаў удзел у рабоце многіх З'ездаў, пленумаў беларускай пісьменніцкай арганізацыі, нарад, што праводзіліся з маладымі аўтарамі, глядзеў і абмяркоўваў шматлікія спектаклі па п'есах нашых драматургаў.

Вось аб гэтай дружбе з вядомымі майстрамі беларускай літаратуры з вялікай павягай і

расказвае У. Піменаў у нарысах «Кандрат Крапіва» і «Пятро Глебка», дзе таксама ідзе гаворка і пра сусрэчы з Якубам Коласам, Міхасём Лыньковым і Петрусём Броўкам. У артыкулах «Нататкі аб драматургіі», «На вахце міру», «Драматургія пярэдняга краю» і «Сучаснасць — душа драмы» аўтар разглядае некаторыя п'есы А. Макаенка, А. Дзяллендзіка, А. Пінчука. Добрае слова сказана і пра творчасць М. Клімковіча, К. Губарэвіча, А. Маўзона, М. Матукоўскага, А. Вярцінскага, І. Дорскага, Я. Шабана, А. Сурскага. Чытачам, асабліва маладым літаратарам, будзе цікава прачытаць артыкул «Школа імя Горкага» — пра вучобу і творчасць студэнтаў Літаратурнага інстытута. У гэтай вышэйшай навукальнай установе сёння аўчацца прадстаўнікі пяцідзясяці нацыянальнасцей і народнасцей нашай краіны. У вучэбную праграму інстытута ўключаны і курс «Беларуская літаратура».

Інстытут шмат робіць для падрыхтоўкі перакладчыкаў з арыгіналаў твораў нацыянальных пісьменнікаў на рускую мову. Ужо не першы год працуе семінар перакладчыкаў і Беларускай літаратуры.

Кніга мае і іншыя цікавыя старонкі.

Алесь МАХНАЧ.

НА ТЭЛЕЭКРАНЕ—ГЕРОІ ПРАЦЫ

БОЛЬШ як паўтары гадзіны працягвалася гэтая тэлеперадача. І кожная яе мінута хвалювала гледачоў, выклікала іх на роздум аб перажытым, аб сучасным. Гледачы разам з героямі перадачы прыгадалі нялёгкае франтавае і партызанскія паходы, першыя пасляваенныя гады, аднаўленне разбуранай ворагам гаспадаркі.

Перадача гэтая называлася «Ад усёй душы». І влася яна ў мінулы суботу з Дома культуры саўгаса «Любаны» Вілейскага раёна.

З дзесяткамі людзей перадавой гаспадаркі рэспублікі, якую ўзначальвае Герой Сацыялістычнай Працы, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР Я. Ф. Мірановіч, пазнаёміліся тэлегледачы. Вось Яўгенія Андрэеўна Якімава. Дваццаць гадоў працуе яна даяркай, заўсёды дасягае добрых поспехаў. Вось пастух Іосіф Фаміч Жураловіч, працоўны стаж якога вымяраецца трыма дзесяткамі гадоў. На экране тэлевізара мы

бачым іх шчырыя твары, прывабны ўсмешкі.

На сцэну Дома культуры запрашаюцца рабочыя Міхаіл Пятрыкевіч і Леанід Харэвіч з вёскі Снежжава. Адночы над іх вёскай пранёсся моцны вихар, які зрываў стрэхі з будынкаў. У такі час гэтыя людзі выратавалі статак цялят, якім пагражала пагібель.

Шмат гадоў працуюць у саўгасе Ніна Ільвічэна і Фёдар Мікалаевіч Гулецкія. Іх сын Аляксей да службы ў арміі працаваў у роднай гаспадарцы механізатарам. Цяпер у Дом культуры прыехаў афіцэр той часці, дзе служыў Аляксей. Ён раскажаў бацькам і аднавяскоўцам, што Аляксей — выдатнік баявой і палітычнай падрыхтоўкі.

Цікавай, хвалюючай была гэтая сцэна. Аказваецца, закончылася служба Аляксея Гулец-

кага ў арміі, і ён тут, у зале. Яфрэйтар Гулецкі абдымаецца з маці і бацькам, а брыгадзір саўгаса Вольга Новаш уручае яму ключы ад новага трактара. Мы бачым, як хлопец выходзіць з Дома культуры і накіроўваецца да трактара, што стаіць на вуліцы, заводзіць яго.

Тут, на тэлевізійным вечары, сустрэліся пасля трыццацігадовага расстання былыя воіны — шафёр саўгаса Мікалай Сцяпанавіч Цітоў і афіцэр у адстаўцы Аляксандр Сямёнавіч Астравух.

Якраз у гэты час, калі ішла перадача, у саўгасе было вясельле — жаніліся маладыя рабочыя Іван і Каця Броўкі. Яны прыйшлі ў Дом культуры. Іх шчыра павіншавалі суседзі, сярод якіх былі жонка і муж 80-гадовай Эмілія Францаўна і 90-гадовы Антон Васільевіч Круцько. Больш як шэсцьдзе-

сят гадоў пражылі яны разам у дружбе і згодзе і гэтага ж пажадалі маладжонам. Эмілія Францаўна п'явуння і весялуха ў былыя гады, праспявала для Каці і Івана старынную вясельную песню і некалькі жартоўных частушак.

А перадача «Ад усёй душы» працягваецца. Мы бачым на экране званнявога Мікалая Мікалаевіча Басальгу, рабочых Мікалая Антонавіча Козела, Аляксандра Антонавіча Сільвановіча, Яўгенія Ціханавіча Сучача і іншых.

Вядучая праграмы раскажа пра лепшых чытачоў саўгаснай бібліятэкі — даярку Таісу Антонаўну Лукша, настаўніцу Еўдакію Міхайлаўну Новаш, вучня Колю Дубовіка.

На сцэну запрасілі рабочую Надзею Паўлаўну Блізюк. Семнаццацігадовай дзяўчынкай пайшла яна ў партызанскі атрад, са зброяй у руках,

які многія любанцы, змагалася супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Зараз яна — адна з лепшых жывёлаводаў.

Тут, у Доме культуры, хтосьці просіць, каб яна заспявала песню: ведаюць аднавяскоўцы, што ў яе цудоўны голас.

І Надзея Паўлаўна, крыху смеўшыся ад нечаканай прапановы, пачынае пець:

Ой бярозы ды сосны,
Партызанскія сёстры,
Ой шумлівы ты лес,

малады...

Песню падхоплівае ўся зала, і яна ляціць праз тэлеэкран па усёй нашай незбсяжнай краіне. Гэтую дзівосную перадачу вяла дыктар Ваянціна Ляонцьева. Яе дыктарскае выступленне было хвалюючым, лірычным рэпартажам пра героў нашых дзён, пра тых, хто з дня ў дзень памнажае багацце краіны.

Хочацца сказаць шчырае дзякуй Цэнтральнаму і Беларускаму тэлебачанню за перадачу «Ад усёй душы».

В. МАРЫНІЧ.

«БЕЛАРУСЬФІЛЬМ» — ЮНЫМ ГЛЕДАЧАМ

Есць на студыі «Беларусьфільм» цэх, дзе няма мітусні, не падаюцца каманды накіптал: «Падрыхтавацца!», «Пачалі!» Тут заўсёды пануе цішыня, хоць ідзе напружаная, адказная, больш таго, — ювелірная работа. У гэтым цэху ствараюцца мультыплікацыйныя фільмы. «Мульцікі...» — так лясчотна называюць іх дзеці і дарослыя. Блакіты экран збірае самую вялікую «аўдыторыю», калі на ім паяўляюцца кракадзіл Гена, Чабурашка, Бураціна І, вядома, Воўк і Заяц з папулярнай серыі «Ну, пачакай!». Героі маленькіх, як правіла, каляровых стужак, — свае людзі ў кожным доме. Дзеці ўзбагачаюць сябе, на іх «гераічных» учынках выходзіць, вучацца пазнаваць добрае і кепскае, адрозніваць шчырасць ад крывадушнасці.

«Ачалавечаныя» камары, мурашкі, пчолюкі, сарокі, кракадзілы, або цвікі, гайкі і іншыя прадметы становяцца героямі фільмаў. На іх «дзеянсці» аўтары таго ці іншага фільма паказваюць лепшыя рысы характараў або, наадварот, выкрываюць адмоўных тыпаў. Скажыце сёння трохгадоваму малышу, што цвіку, якога малатком забіваюць у сцяну, вельмі балюча, і ён павярнуць, задумаецца, бо ведае, як гэта кепска, калі баліць. Так, ён перакананы, што і цвіку баліць...

...«Генеалагічнае дрэва» мультыплікацый шматгалінае і разнастайнае. Гэта мастацтва мае сваіх бліжэйшых родзічаў сярод рускіх і замежных лялечнікаў, гастралёраў-камедыянтаў, сярод маляваных ілюстрацый і фігурак з пап'е-машэ, сярод драўляных марыянетак.

Прыгадаем адзін гістарычны фант. Французскі лялечнік XII стагоддзя Брышэ па абвінавачванні ў чараўніцтве быў спалены на настры, бо прымушаў гаварыць, спрачацца, рухацца маленькія істоты, якія, на думку «суддзяў», з'яўляліся чарціятамі.

Яшчэ рымлянін Лукрэцій гаварыў, што як толькі вобраз знік, адразу, але ў іншым становішчы, за ім нараджаўся новы, а нам здаецца, быццам зрушыўся першы.

Вучоныя ўстанавілі, што вока чалавека захоўвае ўражанне на працягу 0,1 секунды. Калі гэты прамажэнне меншы, уражанні зліваюцца адно з другім. А мы думаем, што малыяні ажываюць. Гэта ўласцівасць і выкарыстоўваецца ў мультыплікацыі. У наш час для яе няма нічога немагчымага. Самыя фантастычныя сюжэты могуць быць без цяжасцей увасoble-

ны на экране. Але ці так гэта, што без цяжасцей?

Стварэнне мультфільма — складаная і карпатлівая праца. Яна патрабуе цяплення, дасканаласці і эластнасці ўсяго калектыву. А ўдзельнічае ў гэтым працэсе мноства людзей — сцэнарысты, рэжысёры, мастакі, аператары, лялькаводы, кампазітары, акцёры.

Аб'яднанне мультыплікацыйных фільмаў — самае маладое на студыі «Беларусьфільм». І цэх, дзе ствараюцца такія стужкі, зусім не падобны на іншыя. Тут кожны заняты сваёй справай. За сталамі дзяўчаты і хлопцы малююць чалавечкаў, звяроў... Потым малыяні будуць зняты спецыяльнай машынай на плёнку.

— Калектыв у нас малады і надзвычай дружны, — раскажае начальнік цэха мультфільмаў М. Паліенка. — Усе працуюць з вялікім захапленнем. І гэта не дзіва: яны прыйшлі сюды на прызвание. На жаль, у нас у рэспубліцы яшчэ не рыхтуюць спецыялістаў для гэтай галіны. Вось мы і шукаем мастакоў, запрашаем іх з тэатральна-мастацкага інстытута або вучылішча прыкладнага мастацтва. У гэтым ёсць, вядома, свае цяжкасці. У далейшым спадзяёмся стварыць на студыі сваю групу, якая б займалася падрыхтоўкай кадраў.

Мікалай Данілавіч гаворыць аб шырокіх выдзеленых магчымасцях «маленькага» кіно, аб выкарыстанні мультыплікацыі ў рэкламе. Скажам, у рэкламе правіл дарожнага руху. Аднак галоўная задача — стварэнне мастацкіх вобразаў маленькіх герояў, якія б выходзілі дзетвару.

Мастакі аб'яднання працуюць зараз над новай стужкай «Алечына куранё». Стужка маляваная. Справа ў тым, што мультфільмы дзеляцца на некалькі відаў: маляваныя, лялечныя і «перакладкі».

Як гэта разумець? Адказвае рэжысёр фільма «Вася Буслік і яго сябры» Уладзімір Голякаў:

— «Перакладка» — гэта калі персанаж робіцца як бы з асобных частак і ў залежнасці ад рухаў гэтыя часткі перакладваюцца, мяняюцца. У маляваных фільмах, скажам, яны маляюцца, а ў лялечных перасоўваюцца з дапамогай лялькаводаў...

...Я гляджу на Васю Бусліка, які складзены з асобных частак. Вось некалькі

пар ног. Адны сталяць спакойна, другія «бягуць»: вядуць, як перастаўляецца то адна, то другая нага.

...Уладзімір Голякаў працуе на студыі трэці год. З дня стварэння аб'яднання па выпуску мультфільмаў. Пачыналася ўсё ў прымітыўных умовах. І тым не менш на заказу Цэнтральнага тэлебачання з'явіўся яго першы самастойны фільм «Нязнайка-паэт». А ўсяго на студыі ім створана тры карціны гэтага жанру: «Два погляды на адно і тое ж», «Наўдачнік», «Вася Буслік і яго сябры».

У фільме «Наўдачнік» раскажаецца аб прыгодах юнага дрэсіроўшчыка, які, не ведаючы прыёмаў, бярыца вучыць жывёл. Гэты фільм як бы запрашае дзяцей вучыцца, без чаго нельга быць наўданным чалавекам.

Гэтай жа думкай прасякнута і стужка «Вася Буслік і яго сябры». Тут усе прыгоды Бусліка з Пейнем, Заяцам, Воўкам, Ослікам — вельмі цікавыя і павучальныя.

У Голякаў рабіў у асноўным «перакладку». А зараз ствараецца маляваны фільм. Рэжысёр марыць аб карціне па матывах беларускіх народных казак. Ён бачыць ужо фігуркі ў нацыянальных касцюмах, саломяныя капелюшы славутага Несцеркі, дзяўчат у вышытых сукенках...

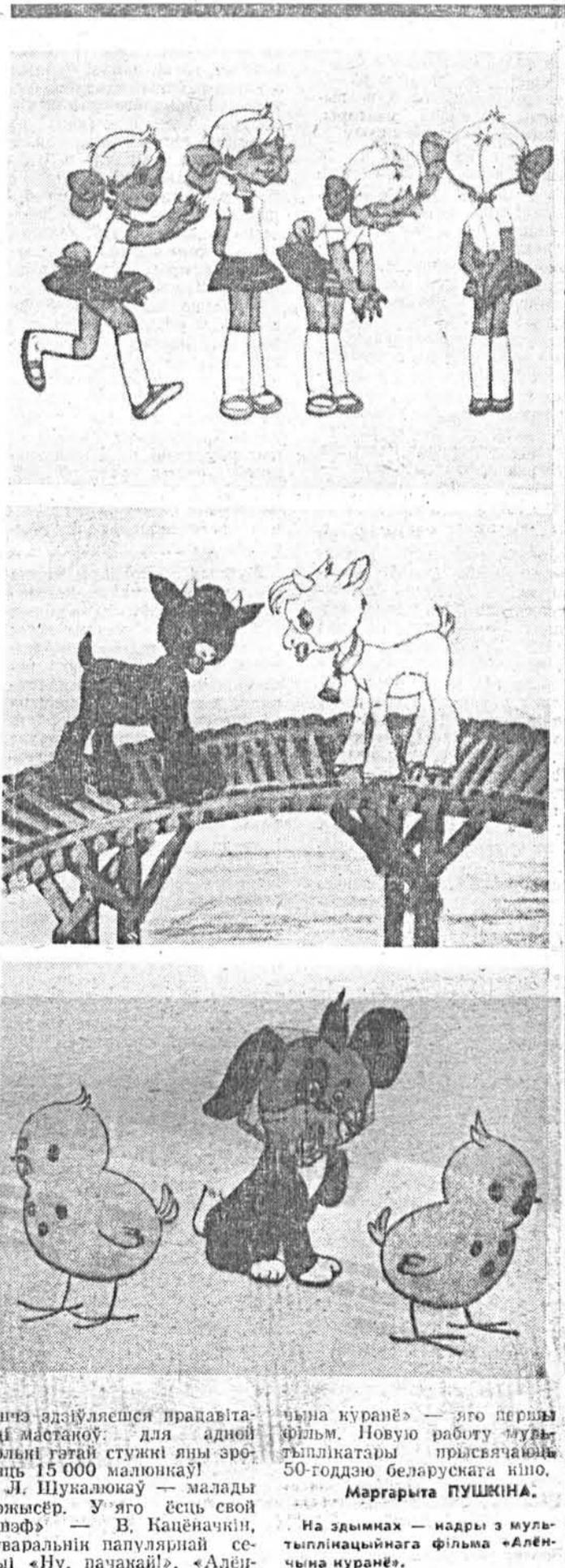
...А тым часам працягваецца праца над «Алечыным куранём». З цікавасцю сачу, як мастак старацца пераносіць на цэлулойд галоўную гераіню — Алечку. (І таксама па частках). Вось прасяе яе сукенка. За наступную частку можна брацца толькі пасля гэтага. А вось і пушыстае куранё — у яго «сохнуць ногкі»...

Аб чым раскажа фільм, каму ён адрасуецца?

Слова рэжысёру Л. Шукалюкаў:

— Наш фільм ствараецца па сцэнарыю Н. Вітэнзон і адрасуецца самым маленькім гледачам. Гэта ў невялікай ступені дэтэнтыву. У сцэнарыі нават ёсць падзагаловак: «Вясковы дэтэнтыв». Галоўны герой — ішанё, яное шукае куранё... Хочам, каб стужка была вясёлай, захапляючай.

Я бачыла некалькі фрагментаў з яе. Спраўды, яна добра глядзіцца. Сядзіш у зале і думаеш, што сям'я славутага Бураціна, паноўніца новымі героямі, а

В. АПАДАЎ: «УНІВЕРСАМ», ФІНАНСАВЫ РАЗЛІК І ЗРУЧНАСЦЬ

Так ужо павялося, што праблемамі горадабудаўніцтва лічацца праблемы генпланаў гарадоў, у лепшым выпадку — праектаў дэталёвай планіроўкі мікрараёнаў. І горадабудаўнічыя пытанні вырашаюцца, бадай, толькі ў буйных маштабах. На макетах з пенапласту спалучэнне аб'ёмаў рознай канфігурацыі выглядае даволі пераканаўча.

Але чалавек жыве ў канкрэтным асяроддзі, якое складаецца з двух вельмі розных кампанентаў — і тытнага і грамадскага. І ўважанне адной сферы ў другую не пажадана. Між іншым, практаванне ў нашай рэспубліцы (і не толькі ў нас) ідзе часам па традыцыйных канонах, якія склаліся яшчэ тады, калі купец будоваў свой дом — з такім разлікам, каб можна было, не выходзячы са сваёй кватэры, трапіць ва ўласную краму.

Даўно няма купцоў і іх крамаў, а людзі, якія жывуць у дамах з магазінамі, напісалі мноства скаргаў на незручнасці, звязаныя з такім суседствам. Змяніліся сацыяльныя ўмовы жыцця, узніклі новыя метады гандлю і грамадскага харчавання, бытавога і культурнага абслугоўвання, а сістэма фарміравання магістральных вуліц і многіх жылых раёнаў у прыцыпе тая ж, што і сотні гадоў назад. Так ужо склалася, што ў жылых дамах размяшчаюцца ў першых паверхах установы абслугоўвання — магазіны, кафэ, цырульні, атэльэ і г. д.

Можна было б і не казаць цяпер пра тое, што размяшчэнне жылых дамоў фасадамі, якія выходзяць на магістралі, найменш удалае вырашэнне, — пра гэта не раз пісалі. Але справа ў тым, што менавіта гэтай сістэмай апраўдваюць размяшчэнне ў першых паверхах грамадскіх памяшканняў. Першымі паверхамі «ўпрыгожваюць» дом. І сапраўды, пры традыцыйнай сістэме забудовы цяжка вырашаць ансамбль, не прыбгаючы да ўбудаваўных устаноў. Кантраст вялікіх плоскасцей шкла са сцяной жыллёвай часткі, увядзенне рэкламы і г. д. даюць магчымасць не толькі выра-

шыць дом і вуліцу, але і вывесці, так сказаць, тварам да твару з чалавекам грамадскую частку дома.

Існуе яшчэ адна прычына, па якой убудаваныя ў жылыя дамы магазіны і нават грамадскія туалеты трыумфальна крочаць з праекта ў праект. Як вядома, гэтыя ўстановы будуцца за кошт 5,4 працэнта адлікаў ад жыллёвага будаўніцтва. Паводле існуючых умоў «усадзіць» магазін у жылы дом даволі лёгка: будаўнікі зробіць яго разам з жылым домам. А вось пабудова асобна такі будынак — гэта цэлая праблема.

Цікава, што ў генпланах нашых гарадоў, у прыватнасці Мінска, закладзены, апрача пярвічных ячэек і мікрараёнаў сеткі, даволі буйныя агульна-раёныя гандлёва-бытавыя і гандлёва-грамадскія цэнтры. Але... яны (калі не зменіцца сістэма фінансавання) наўрад ці будуць пабудаваны. Справа ў тым, што ўсе 5,4 працэнта пойдучы на будаўніцтва дробных убудаваных прадпрыемстваў, а іншых крыніц фінансавання будаўніцтва сферы абслугоўвання пакуль што няма.

Нядаўна мы правялі перскладаны разлік па аднаму з праектаў жылых раёнаў Мінска і пераканаліся, што будаўніцтва буйнога гандлёва-бытавога і грамадскага цэнтру ў гэтым раёне не толькі магло б замяніць серыю дробных убудаваных устаноў абслугоўвання, не толькі б забяспечыла радыусы пешаходнай даступнасці, але і абышлося б больш танна.

Буйныя прадпрыемствы абслугоўвання маюць перавагі перад невялікімі: у буйных прадпрыемствах значна лепш вырашаюцца пытанні механізацыі працаёмкіх работ, памяншаецца колькасць персаналу, павышаецца культура абслугоўвання, нарэшце, буйнае прадпрыемства дазваляе стварыць цікавае архітэктурнае вырашэнне.

Убудаваныя ў першыя паверхі жылых дамоў магазіны і прадпрыемствы грамадскага харчавання маюць шэраг істотных недахопаў. Яны ствараюць шмат незручнас-

цей для жыхароў. Па-першае, для разгрузкі тавараў транспарт праходзіць па жылёй зоне — выклікае небяспеку для жыцця людзей, асабліва дзяцей. Па-другое, ніякія мерапрыемствы не могуць абараніць кватэры ад шуму, а яшчэ і ад вібрацыі — калі кватэры размешчаны над магазінамі або прымыкаюць да іх. Па-трэцяе, светлавая рэклама, акрамя непажаданага светлага эфекту ў вачэраі і начны час, стварае перашкоду для тэлебачання. Па-чацвёртае, як правіла, для магазінаў збіраецца парожня тара, якая захламляе двары.

Убудаваныя памяшканні перашкаджаюць нармальнай рабоце магазінаў, бо найўнасць канструкцый жыллага дома з невялікімі калонамі ў магазінах не дазваляе арганізаваць нармальную тэхналогію з эканамічным выкарыстаннем гандлёвых плошчаў і стварае незручнасці для патоку пакупнікоў. Па гэтай жа прычыне, а таксама з-за вялікай колькасці санітарна-тэхнічных стаякоў, практычна немагчыма нармальна арганізаваць механізарваную падачу грузаў у кладовы і гандлёвыя залы. Габарыты жыллага дома дыктуюць памеры магазіна, што азначае — расцягнутыя камунікацыі, незадавальняючыя параметры гандлёвай залы і незручныя параметры складскіх памяшканняў.

Убудаваныя магазіны, як правіла, маюць падвалы, дзе размяшчаюцца складскія памяшканні, гэта ўскладняе механізацыю, вымушае па некалькі разоў перавальваць грузы. Падвальныя складскія памяшканні, як правіла, не адпавядаюць санітарным нормам, а суседства з жылымі памяшканнямі не дазваляе як след арганізаваць вентыляцыю, устанавіць маразільныя ўстановы і да т. п.

Апрача таго, як вядома, убудаваныя магазіны на 15—20 працэнтаў, абыходзяцца даражэй, чым асобныя будынкы магазінаў.

Усе вышэйпералічаныя недахопы ўласцівы тыповым праектам жылых дамоў з убудаванымі прадпрыемствамі гандлю. Яшчэ больш ускладняюцца гэтыя пытанні

пры ўбудаваных прадпрыемствах грамадскага харчавання, бо апрача ўсяго іншага, жыхары дома вымушаны яшчэ дыхаць кухонным чадом.

Даўно ўжо не ўзводзяць, напрыклад, убудаваных дзіцячых устаноў або трансфарматарных падстанцый, а магазіны, кафэ, майстэрні бытавога абслугоўвання ўсё яшчэ размяшчаюцца ў жылых дамах.

Якой жа, на наш погляд, хацелася б бачыць новую забудову? Я не кажу пра цэнтры забудаваных гарадоў — гэта вялікая праблема, аб якой трэба гаварыць асобна. Але аб агульнай сістэме скажаць варта. Першае і асноўнае — установы абслугоўвання, асабліва найбольш масавыя: магазіны, кафэ, сталовыя, прадпрыемствы бытавога абслугоўвання — павінны адасобіцца ад жылых дамоў.

Гэта, натуральна, вымагае перагляду нашай горадабудаўнічай практыкі: новага падыходу да вырашэння жылых раёнаў. А гэта магчыма толькі пры стварэнні буйных ансамбляў устаноў абслугоўвання, здольных узвесці на сябе ролю кампазіцыйных дамінантаў. У такіх комплексах павінны ўключыцца вялікія ўнівермагі, прадуктовыя магазіны тыпу «Універсам», рэстараны, камбінаты бытавога абслугоўвання, установы сувязі, аптэкі і г. д. Да праезджай часткі магістралей павінны быць вынесены малыя формы, але і прагулак, установы культурнага адпачынку і інш.

Жылё павінна адсунуцца ад транспартных магістралей. Тады яно будзе прыцягваць не дэталю, якую мы сёння шукаем і не знаходзім, а аб'ёмам, масамі, сілуэтамі, свеццацамі, ствараючы разам з грамадскімі будынкамі выразныя кампазіцыі.

Трэба, урэшце, сканцэнтраваць усё абслугоўванне ў гандлёва-грамадскіх цэнтрах жылых раёнаў, пакінуўшы толькі сетку фірменных і спецыялізаваных магазінаў у цэнтры горада з вылучэннем агульна-грамадскага гандлёвага цэнтру. На маю думку, трэба было б перагледзець генеральныя планы і праекты дэталёвай планіроўкі мікрараёнаў. Але самае складанае (хоць, калі ўдумаешся, дык і самае простае) — неабходна перагледзець сістэму фінансавання будаўніцтва устаноў абслугоўвання: не дапасоўваць іх будаўніцтва да жылых будынкаў.

ПРЫВАБНЫ КУТОК СТАЛІЦЫ

Да 25-годдзя з дня зацвярджання
парку імя Янкі Купалы

У цэнтры нашай сталіцы, уздоўж правага берага Свіслачы на плошчы восем з палавінай гектараў раскінуўся прыгожы парк, які носіць імя народнага песняра Беларусі Янкі Купалы. Амаль усе дрэвы, якія любіў паэт, сабраны тут: маладыя дубні, беластвольныя бярозкі, рабіна, ёлікі...

Парк быў закладзены ў 1949 годзе, пад час святкавання 30-годдзя з дня ўтварэння Беларускай Саветскай Сацыялістычнай Рэспублікі і названы ў гонар гэтай падзеі.

У 1962 годзе ў сувязі з 80-годдзем з дня нараджэння паэта парк 30-годдзя БССР рашэннем гарвыканкома быў перайменаваны ў парк імя Янкі Купалы.

У 1971—1972 гадах была праведзена вялікая рэканструкцыя. Гэта вынік тых вялікіх мерапрыемстваў, якія распачаваў наш урад да святкавання 90-гадовага юбілею з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Янкі Купалы.

Урачыстае адкрыццё парку імя Я. Купалы пасля рэканструкцыі адбылося 7 ліпеня 1972 года ў дзень нараджэння паэта. Сюды прыйшлі пісьменнікі, рабочыя, вучоныя, будаўнікі, мастакі, хлебаробы рэспублікі. Народны паэт Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы П. Броўка пад гукі Дзяржаўных гімнаў Саветаў Саюза і Беларускай ССР зняў бланітнае пакрывала з помніка Я. Купалу — сяміметровай бронзавай скульптуры паэта.

Як жывы, паэт ідзе па роднай беларускай зямлі, насустрэч людзям, свайму народу, служэнню якому аддаў свой талент, сэрца, жыццё. У любую пару года лякаць жывыя кветкі на п'едэстале помніка паэту. На яго бронзавых вуснах, як бы застылі словы: «Я ў долю народа свайго ўглядзеўся...» Здаецца, павуў ветру падхапіў крысо паліто, што нахніта на плечы паэта, які ў задуманай вышэйшай на ўзголак да невялікай крынічкі, Светлай і чыстай, як яго паэзія.

Мо гэта сон?
Ды бачу, як з крыніцы
Струменчыч жыватворнае
Расыпаўся вады,
Я не адзін прыйшоў
Паэту пакланіцца —
Па слова неўміручае
Народ ідзе сюды.

(С. Шушкевіч «На вуліцы
Я. Купалы»).

Помнік Я. Купалу, які адкрыўся ў парку над Свіслаччу, справа таленавітых рук скульптараў і архітэктараў: Ю. Градава, Л. Левіна, А. Анікейчыка, Л. Гумілеўскага, А. Заспіцкага.

Пройдзем па шырокай цэнтральнай паркавай алеі да Купалінак. На ёй заўсёды мнагалюдна. Тут можна сустрэць не толькі мінчан. Госці з Масквы, Кіева, Караганды, Ленінграда, Арэнбурга, Ташкента, Алматы, Балгарыі, Польшчы, Чэхаславакіі, Фінляндыі наведваюць парк Я. Купалы, пакідаюць запісы, прадывтаваныя сэрцам.

«Мы, жыхары Ленінграда, узрушаны прыгажосцю парку Янкі Купалы. Гэта лепшы куток г. Мінска. Мы ўдзячны ўсім людзям, стварыўшым такі непаўторны парк».

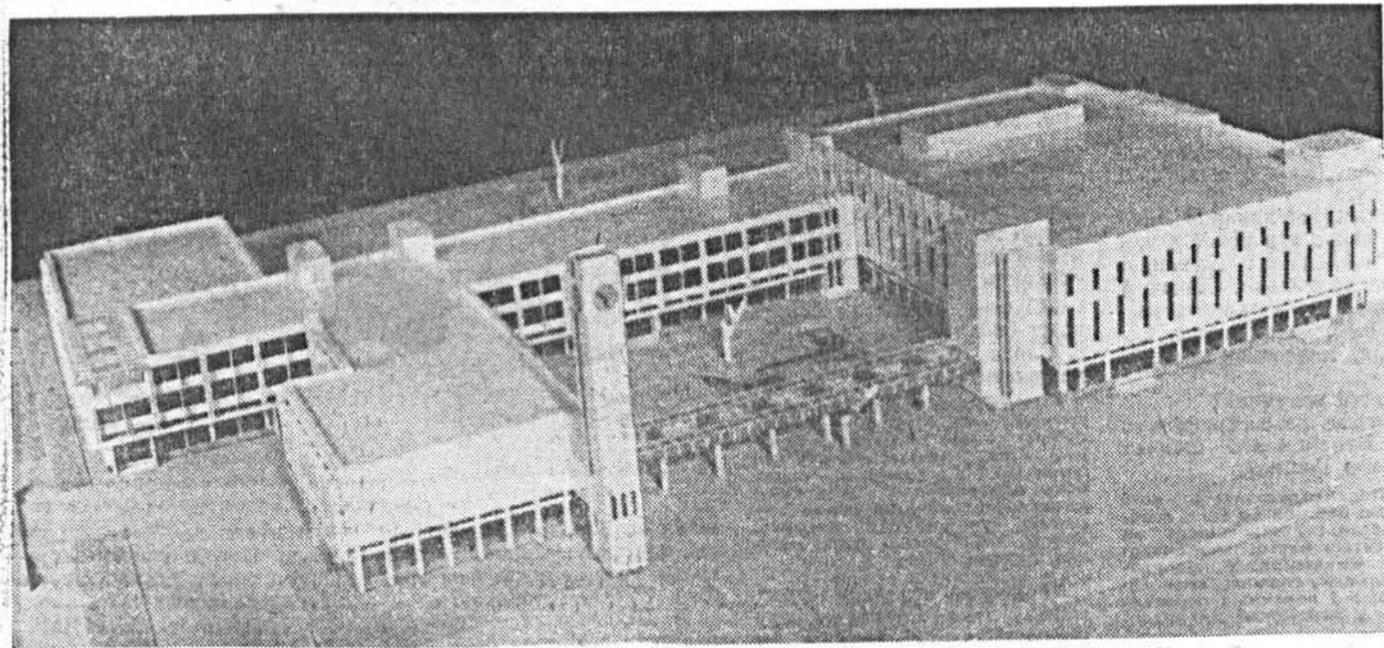
(Ленінградцы).

«Мы, жыхары Караганды, праездам у Мінску, вельмі ўражаны гэтым прыгожым кутком Вашага горада, падобнага не бачылі. Вялікае, вялікае дзякуй Вам за прыгажосць гэтага куточка».

(Турысты з Караганды).

«Нам, турыстам з Ташкента, вельмі спадабаўся Ваш парк. Для мінчан, нам думаецца, гэта сапраўды цудоўнае месца для адпачынку».

(Турысты з Ташкента).
М. ЧЫРСКІ.

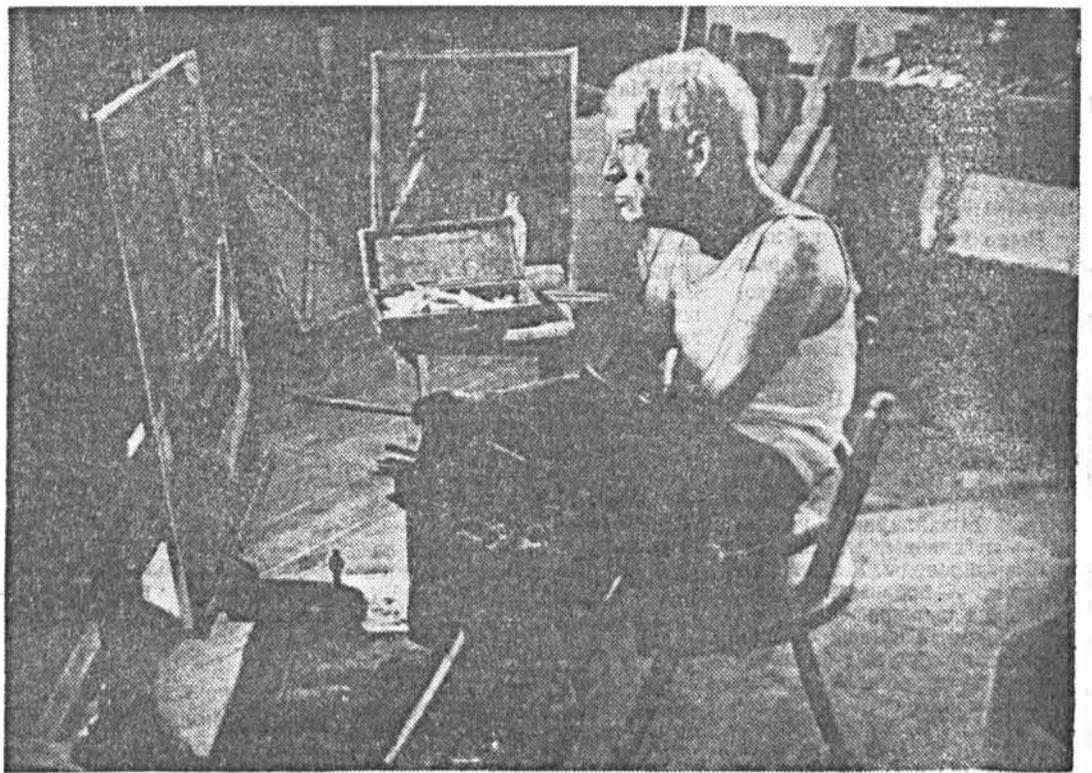

Праект гандлёвага цэнтру ў Брэсце.

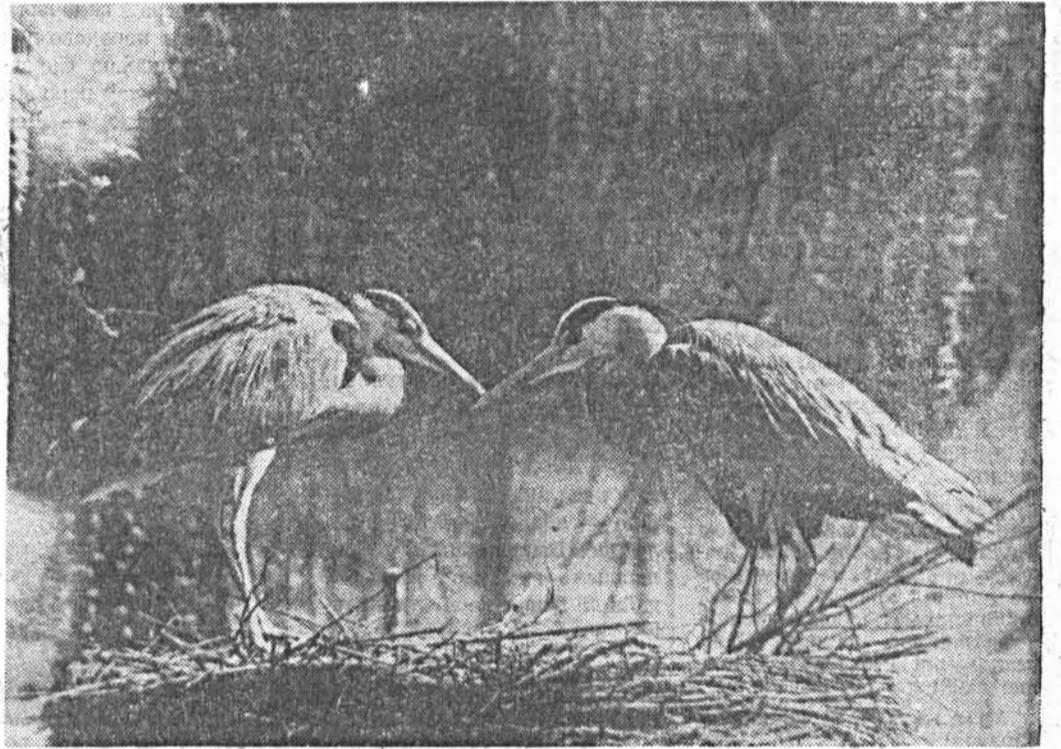
Фота В. ТАМАШЭВІЧА.

Пэдра Луіс Раота (Аргенціна).

Іштван Тот (Венгрыя).

Леа Вранз (Аўстрыя).

НА ВЫСТАЎЦЫ ФАТАГРАФІІ

У Мінскім палацы мастацтваў дэманструецца выстаўка твораў дзесяці фатографай свету.

Тут паказаны работы такіх майстроў як Север Барбу (Румынія), Іштван Тот (Венгрыя), Казухіка Конда (Японія), Анджэй Крыніцкі (Польшча), Генры Шуль (ЗША), Альберт Бернхард (ФРГ), Пэдра Луіс Раота (Аргенціна), Рэнца Камбі (Італія) і інш.

На фотаздымках — партрэты нашых сучаснікаў, пейзажы, прасторы зямлі, жывёльны свет — у іх уся шматграннасць жыцця планеты.

КОНКУРС МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ БССР

З мэтай далейшага развіцця манументальнага летанісва рэспублікі, шырокага прыцягнення творчых сіл да працоўкі ваенна-патрыятычнай тэмы, дастойнага адлюстравання сродкамі манументальнага мастацтва гераічнай барацьбы беларускага народа з нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны Міністэрства культуры БССР аб'явіла адкрыты конкурс на эскізы праект мемарыяльнага комплексу Партызанскай славы.

ПАЛАЖЭННЕ

аб адкрытым рэспубліканскім конкурсе на эскізы праект мемарыяльнага комплексу Партызанскай славы

АГУЛЬНАЕ ПАЛАЖЭННЕ

Міністэрства культуры БССР аб'яўляе адкрыты конкурс на эскізы праект мемарыяльнага комплексу Партызанскай славы, узвядзенне якога прадугледжана ў раёне выгуначнай станцыі Крыжоўка Мінскай вобласці.

Мэта конкурсу — на падставе творчага спаборніцтва ўдзельнікаў стварыць высокамастацкі твор манументальнага мастацтва, якое адпавядае прынцыпам сацыялістычнага рэалізму.

Прадстаўлены на конкурс праекты павінны мастацкімі сродкамі ясна і зразумела раскрываць:

— нягаснучы гераічны подзвіг савец-

кага народа ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны;

— усенароднасць партызанскай барацьбы савецкіх людзей на тэрыторыі Беларусі супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў;

— арганічную сувязь народа з Камуністычнай партыяй, дапамогу народных масціўцаў фронту, іх укладу перамогу савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне; вытокі і рухачыя сілы масавага партызанскага руху;

— увекавечыць усе партызанскія фарміраванні, якія дзейнічалі на тэрыторыі БССР у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Удзельнікам конкурсу прадастаўляецца права вызначэння месца ансамбля ва ўказаным раёне ва ўзаемасувязі з акалячым асяроддзем, а таксама выбару матэрыялу збудавання.

Зыходныя для праектавання матэрыялы ўдзельнікам конкурсу прадастаўляюцца аддзелам выяўленчых мастацтваў і аховы помнікаў Міністэрства культуры БССР.

УМОВЫ КОНКУРСУ

Выкананы праект мемарыяльнага комплексу прадастаўляецца ў наступным складзе:

макет праекта ў маштабе 1:20;

тры фрагменты скульптурнай кампазіцыі памерам да 1 м;

архітэктурныя чарцяжы: генеральны план, план участка, фасады, перспектыва;

тлумачальная запіска і каштарысна-фінансавы разлік.

Пададзеныя на конкурс архітэктурныя чарцяжы павінны быць выкананы на планшэтах у чорна-белай графіцы памерам 150×150.

Праекты прадастаўляюцца аўтарамі пад шыфрам, выражаным шасцізначным лікам. Шыфр (вышыня лічбаў 1 см) наносіцца ў правым верхнім вуглу ўсіх планшэтаў, на тлумачальнай запісцы і на запячатаным канверце, у які ўкладаецца спіс з указаннем прозвішчаў, імёнаў, імёнаў па бацьку, адрасаў аўтараў праекта, а таксама звесткі аб долевым удзеле кожнага аўтара (у працэнтных адносінах).

Для разгляду журы праекты накіроўваюцца ў адрас аддзела выяўленчых мастацтваў і аховы помнікаў Міністэрства культуры БССР з 29 верасня 1975 г. да 21 гадзіны 1 кастрычніка 1975 года. Час адпраўлення іншагародніх праектаў вызначаецца па календарным штэмпелі прадпрыемства сувязі.

Праекты, прадастаўленыя без захавання ўмоў вызначаных даным Палажэннем, разглядацца не будуць.

Пры разглядзе праектаў журы конкурсу разам з высокімі ідэйна-мастацкімі вартасцямі праектаў будзе ўлічваць іх лаканічнасць, мэтазгоднасць маштабнага выражэння тэмы, а таксама кошт збудавання.

Эскізныя праекты мемарыяльнага комплексу будуць прадастаўлены для шырокага грамадскага прагляду і абмеркавання.

За лепшыя праекты мемарыяльнага комплексу ўстанавіваюцца прэміі:

Адна першая—2000 рублёў

Адна другая—1500 рублёў

Адна трэцяя—1000 рублёў

Праект, адобраны і рэкамендаваны да збудавання, аплочваецца ва ўстаноўленым парадку, акрамя прэміі, прысуджанай па конкурсу.

Вынікі конкурсу даводзяцца да ведама яго ўдзельнікаў ў месячны тэрмін з дня вынясення рашэння журы.

Усе праекты, па якіх прысуджаны грашовыя прэміі, паступаюць ва ўласнасць Міністэрства культуры БССР.

Непрэміраваныя праекты належачы вяртанню аўтарам па іх патрабаванню на працягу месяца пасля падвядзення вынікаў конкурсу.

Пасля ўказанага тэрміну адказнасць за іх захаванасць з арганізатараў здымаецца.

ЗРАБІ ЛЮДЗЯМ РАДАСЦЬ

ПРАГРУКАЦЕУ за вокнамі апошні поезд з Салігорска. Чырвонае «вочка» ліхтара, на заднім вагоне мільганула і знікла ў цемры. Па гэтаму поезду Марыя Міхайлаўна нярэдка звярае гадзіннік.

Было ўжо за поўнач. Спаць не хацелася: Марыя Міхайлаўна ўсё яшчэ знаходзілася пад уражаннем толькі што праведзенага вечара, які праходзіў пад дэвізам «Вы праз агонь Перамогу прынеслі».

...«Гарэў» вечны агонь на сцэне. А ў зале сабраліся ветэраны мінулай вайны, яе, Марыя Міхайлаўна, землякі — палыводы, механізатары, жывёлаводы. У многіх на грудзях — ордэны, медалі, жоўтыя і чырвоныя нашыўкі за раненні. Піянеры са сцэны чыталі вершы, і на вачах ветэранаў выступалі слёзы. А потым яны самі ўспаміналі былыя баі, спявалі франтавыя песні. Пад настрой залы, у паўзах, баяніст, кіраўнік калгаснага хору Міхаіл Пятровіч Зяневіч ціха іграў «Зямлянку».

Марыя Міхайлаўна сэрцам адчувала, што атмасфера залы адпавядала настрою гэтых немаладых, з пасіве-льнымі скронямі, людзей, якія з вялікай радасцю ўспрынялі не задуму сабраць былых франтавікоў сюды, у Дом культуры вёскі Кірава.

Калі адгучалі песні «Агеньчык», «Кацоша», «Франтавікі, падзеньце ордэны», адзін з гасцей, пенсіянер Фёдар Стоцік, падшоў да Марыі Міхайлаўны і расчулена сказаў: «Вялікае табе дзякуй, Міхайлаўна, ад усяго нашага войска. І праўленню, парткому калгаса — дзякуй». Людская ўдзячнасць для культасветработніка — лепшая ўзнагарода.

Дзесяць гадоў узначальвае Марыя Міхайлаўна Дом культуры. Любіць сваю работу, землякоў, з якімі жыць поруч, ходзіць па адной вуліцы, чых вучыць дзяцей (яна вядзе ў школе ўрокі малявання і спеваў). І песню любіць.

Шэсцьдзесят чалавек у кіраўніцкім хоры. Яго майстэрства адзначана дзесяцімагі граматай і дыпламаў.

— Нялёгка было нам арганізаваць хор, — успамінае Марыя Міхайлаўна. — Разам з кінамеханікам Ірынай Чупрык і бібліятэкаркай Тамарай Мялешка хадзілі па хатах, угаворвалі. Трэба было пераканаць людзей, што ўдзел у хоры прынясе ім радасць. Ставілі ў прыклад пенсіянерку Усціну Трухан. Ёй пад восемдзесят, а не мінае рэпетыцый. Кажка: не глядзіце на мае гады, душа ў мяне маладая — песні просяць... І людзі адгукнуліся. Праўленне калгаса дапамагло нам запрасіць з горада здольнага баяніста, выкладчыка музычнай школы Міхаіла Пятровіча Зяневіча. І справы ў нас пайшлі.

Неяк на рэпетыцыю заглянуў старшыня калгаса Іван Максімавіч Шчэрбіч.

Паглядзеў на ўдзельнікаў хору (а тыя апрануты — хто ў што) і запытаў:

— У такім выглядзе і на сцэне выступаць будзеце?

— А што зробіш, Іван Максімавіч, няма касцюмаў, — адказала Марыя Міхайлаўна.

— Так справа не пойдзе, — заўважыў старшыня. — Які ж гэта хор без касцюмаў?

І прыгожыя, распісаныя нацыянальнымі ўзорамі касцюмы пашылі.

У рэпертуары хору ўсё больш народныя песні: «Арабіначка», «Машанька», «Дубочак зялёны», «Ой, скарэй бы вечара дажджэці». Аб папулярнасці калектыву сведчаць яго «гастрольныя» паездкі — сёлета іх было пятнаццаць.

— Не забуду выступлення ў вёсцы Лясішча нашага ж калгаса, — прыгадвае Марыя Міхайлаўна. — Клуб там невялікі. Людзей прыйшло — яблыку ўпасці не было дзе. Выканалі мы свае лепшыя нумары. Бачу — дайшлі нашы песні да сэрцаў слухачоў, закруцілі душу. А тут падыйшла да мяне ўжо немаладая жанчына і напросіла: «Ты, галубка мая, праспявай нашу лясішчанскую «Велюю вільню». Ад усіх пенсіянераў просьба». Адказваю ёй, што ведаем мы

гэтую песню. А як заспявалі — уся зала падхапіла.

Асобна трэба сказаць пра тэматычныя вечары, якія праходзяць тут вельмі цікава.

Усе, пэўна, памятаюць «Свята першага снапа». На залітую яркім святлом, упрыгожаную вянкамі з палітых кветак і жытнёвых каласоў сцэну былі запрошаны калгасныя камбайнеры. А іх тут чалавек пад сорок. Пад гукі аркестра вядучыя ўручылі снапы перадавому камбайнеру Мікалаю Сарагаўцу і таму, хто зжаў першы сноповы галк ўраджаю, — Леаніду

Хацько. У іх гонар хор выканаў віншавальныя песні. Потым на сцэну запрасілі старшыню праўлення І. М. Шчэрбіча і пад апладысменты залы перакінулі яму праз плячо вянок з каласоў жыта і палітых кветак. Гучна праспявалі:

Прымі, старшыня, хлеб
душысты,
Наш вянок залацісты.
У ім наша праца народная —
Хлебаробная.

Пазней Марыя Міхайлаўна чула водгук аб тым вечары непасрэдна ад саміх камбайнераў: маўляў, настрой нам узнялі, даўно камбайнеры не адчувалі такой увагі да іх прафесіі. І ў тым, што яны своечасова ўбралі багаты ўраджай з плошчы тысяча семсот гектараў, намалатіўшы з кожнага па 39 цэнтнераў збожжа, што калгас прадаў дзяржаве больш чым два планы — амаль тысячу дзвесце тон збожжа. Ёсць пэўна заслуга і Марыі Міхайлаўны, і тых хто дапамагаў рыхтаваць і праводзіць вечар. І не толькі гэты, а і многія іншыя: «Што пераікаджае нам жыць і працаваць», «Вечар маладога выбаршчыка», «Жанчына-працаўніца — чалавек міру і працы», «Ідуць хлопцы ў Армію служыць»...

Не аднымі, вядома, тэматычнымі вечарамі і канцэр-

тамі мастацкай самадзейнасці жыве сёння сельскі Дом культуры. Тут уважліва сочаць за ходам сацыялістычнага спаборніцтва брыгад, ферм, аператыўна адлюстроўваюць яго ў баявых лістках і «маланках», якія ўмела афармляе бібліятэкарка Тамара Мялешка. У дні жніва хлебарабаў абслугоўвала агітбрыгада. Дзевяць разоў выязджала яна на палівы стан, у брыгады, несучы людзям і слова аб спаборніцтве, і прыпеўкі на тэмы дня, і лірычную песню.

Восень — пара вяселляў. Шмат іх гуляюць і ў калгасе «1-е Мая». Зараз рэдкі выхадны праходзіць без таго, каб залу Дома культуры не запаўнялі маладыя, іх шматлікія госці (у вёсцы існуе даўні звычай — склікаць на вяселле ўсіх землякоў). Граюць на вяселлі не музыкі-самавучкі, як у пару маладосці Марыі Міхайлаўны, а аркестры, самадзейныя інструментальныя ансамблі.

...Марыя Міхайлаўна ўсім сваімі думкамі і справамі, клопатамі і трывогамі — у гушчы калгаснага жыцця, поплеч са сваімі землякамі-першамайцамі.

Міхась ТЫЧЫНА,
Слуцкі раён.

Хораша спяваюць удзельнікі мастацкай самадзейнасці Людміла Кірыленка, Марыя Сыраватка і Раіса Саўчанка з Маладзечанскага раённага аб'яднання «Сельгастэхніка».

Фота Ул. КРУКА.

З ПОШТЫ «Ліжэ»

ЗАСЛУЖАНАЯ ПАШАНА

Чытачы Харкаўскага трактарнага завода з цікавасцю чытаюць і перачытваюць творы беларускага празаіка Васіля Быкава. «Альпійская балада», «Жураўліны крык» і многія іншыя яго апавесці пра герызм і мужнасць савецкага чалавека карыстаюцца заслужанай пвагай у людзей

розных узростаў і прафесій. Мы шчыра рады, што за апавесці «Абеліскі» і «Дажыць да світання» В. Быкаў удастоены Дзяржаўнай прэміі СССР. Жадаем яму новых творчых удач.

К. СЕРГІЕНЯ,
член савета бібліятэкі Харкаўскага трактарнага завода.

НОВЫЯ КЛАСЫ

Пашырае межы сваёй дзейнасці Слонімскае музычнае школа. Сёлета ў Жыровічах для дзяцей хлебарабаў адкрыты філіял. Пачалі працаваць новыя класы цымбал, кларнета, домры, акардэона. На базе но-

вых класаў створаны аркестр цымбалістаў, два харавыя калектывы. Разам з імі цяпер тут працуюць восем калектываў мастацкай самадзейнасці, у іх ліку аркестр народных інструментаў.

М. РЫЛКО.

СТУДЫЙЦЫ

Больш як семдзесят чалавек займаюцца ў студыі юных аматараў выяўленчага мастацтва пры Віцебскім палацы піянераў і школьнікаў.

Кіруе студыяй нядаўняя выпускніца мастацка-графічнага факультэта Віцебскага педінстытута Алена Савіна.

Школьніцаў часта можна бачыць на вуліцах і плошчах роднага горада з эцюдыкамі і планшэтамі ў руках.

Сувеніры да свята Перамогі

Работы майстроў Барысаўскага шклозавода імя Дзяржынскага заўсёды вызначаліся сваёй навізнай і арыгінальнасцю, прыходзяцца да спадобы імаглікім пакунікам. Вырабы са шкла і крышталю неаднаразова экспанаваліся на міжнародных кірмашах, усеагульных і рэспубліканскіх выстаўках тавараў народнага ўжытку.

Вялікім попытам у нацэліўства карыстаюцца і сувеніры барысаўскіх

Тут яны пазнаюць асновы малюнка і жывапісу, развіваюць свой талент, вучацца вобразна бачыць усё цудоўнае вакол сябе.

Многія з былых студыйцаў, як напрыклад, Сяргей Кухта, Мікалай Лук'янаў і іншыя цяпер вучацца ў мастацкіх вучылішчах і інстытутах нашай рэспублікі, а Віктар Лук'янаў і Генадзь Шутаў сталі мастакамі-прафесіяналамі і працуюць на Віцебшчыне.

Ю. ЛЯСНЫ.

ГОСЦЬ ВУЧНЯЮ

З цікавасцю прайшла сустрэча вучняў старэйшых класаў сярэдняй школы № 1 Мінска з паэтам Нілам Гілевічам, зборнік якога «Адзе ж тая крынічанька» вулчан на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР. З гэтай нагоды быў падрыхтаваны спецыяльны выпуск насценнай літаратурнай газеты «Крыні-

чанька» і выстаўка, на якой былі прадстаўлены кніжкі аўтара. Пра творчасць Н. Гілевіча —паэта, даследчыка, перакладчыка расказала настаўніца Эла Мікалаеўна Ежанкова. З вялікім захапленнем слухалі вучні выступленне самога паэта. А потым ён даваў школьнікам аўтографі.

М. ПЯТРЭНКА.

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯ

«ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«НАРОДНЫЯ ТРАДЫЦЫІ І СУЧАСНЫ КАСЦІОМ»

Пад такім загалюкам на старонках газеты за 4 кастрычніка гэтага года быў надрукаваны артыкул Міхаса Раманюна. Міністэрства лёгкай прамысловасці БССР разгледзела гэты артыкул і лічыць, што пэтанні, узнятыя ў ім, актуальныя і своечасовыя.

«Рэспубліканскі Дом мадэлей, — піша ў рэдакцыю начальнік вытворчага ўпраўлення швейнай прамысловасці міністэрства Г. Г. Хаменна, — распрацоўвае каленцыі мадэлей для сваіх прадпрыемстваў у адпаведнасці з плануемым для фабрык асартымантам і аб'ёмам па кожнаму віды швейных вырабаў. З гэтай прапаганды новых фасонаў Рэспубліканскі Дом мадэлей сістэматычна наладжвае дэманстрацыі персептыўных каленцый як у сваёй выставачай зале, так і выяўляе паназы на прадпрыемствах рэспублікі, па тэлебачанню, расказвае пра іх у перадачах па радыё».

Прапагандзе новых каленцый адзін з сродкаў нацэліўства таксама спрыяюць выстаўкі-продажы швейных вырабаў таго ці іншага прадпрыемства ў буйнейшых магазінах рэспублікі, у час якіх дэманструюцца і новыя фасоны, прапанаваныя беларускімі мастакамі-мадэльерамі. Сёлета такіх выставак і паказаў будзе праведзена каля ста».

П. БАРОДКА.

СПРАВАЮ СЛАЎНАЯ

Па вуліцах пагранічнага Брэста штодзённа праходзіць хударлявая мілавідная жанчына, спяшаецца на работу.

«Добры дзень, Фаіна Віктараўна!» — звяртаюцца да яе людзі розных узростаў, пытаюцца аб здароўі, аб жыццёбыцці.

Чаму ж ёй гэткае павяга? Яна, кінамеханік дзіцячага кінатэатра «Эмена», заслужыла высокі давер гараджан, што вось ужо чацвёрты раз абралі яе дэпутатам гарадскога Савета дэпутатаў працоўных.

...Нялёгка жыццёвы шлях выпала на долю Фаіны Віктараўны Балуба. Нарадзілася на Яраслаўшчыне, у беднай сялянскай сям'і. З дзяцінства палюбіла працу. Бацька, інвалід грамадзянскай вайны, часта хварэў, а трэба ж было прэкарміць шасцёра дзяцей.

Фаіна вучылася і дапамагала маці выхоўваць дзяцей, а з 1935 года, пасля заканчэння фабрычна-заводскай сямігодкі, пайшла працаваць.

У 1938 годзе па пучоўцы камсамол яе накіроўваюць на курсы піянержатаў. Закончыла іх і працавала старшай піянержатай у сярэдняй школе раённага цэнтры Нэя.

Яшчэ ў дзяцінстве, як і ўсе малыя, Фаіна любіла глядзець фільмы, бывала, хлебам не кармі, а ў кіно адпусці. І яна марыла: «Вось бы самой «круціць» кіно...»

Неякі дэведася, што аб'яўлен набэр моладзі на курсы

рваліся да Масквы, блакіравалі Ленінград. Не ў адну сям'ю прыходзілі весткі аб гібелі бацькі, сына, мужа, брата. Не абмінула бяда і Фаіну: загінуў на фронце брат.

Палюбілі дзяўчыну ў раёне. І калі яе перавялі ў кінатэатр горада Галіча, яшчэ доўга там успаміналі пра Фаіну.

Пасля вайны Фаіна едзе ў пагранічны Брэст. Цёпла сустрэлі дзяўчыну ў абласным упраўленні кінафікацыі. Кадраў не хапала, і Фаіна — першая ў вобласці дзяўчына-кінамеханік, атрымала накіраванне ў кінатэатр «Эмена». Яна адразу ўключылася ў работу.

...Аднаўляўся горад, адчыняліся новыя кінатэатры, у кінасетку паступала больш дасканалая тэхніка, абсталяванне. Вось тут і спатрэбіліся веды і багаты вопыт. І Фаіна Віктараўна вучыла цяпер другіх. 50 яе вучняў сталі кінамеханікамі высокай кваліфікацыі.

Былія вучні ўдзячны сваёй настаўніцы. З усіх канцоў краіны ідуць ёй пісьмы, віншаванні.

Шмат гадоў бесперапынна нясе сваю вахту ў кінатэатры «Эмена» Ф. В. Балуба. Вопыт вялікі, але не страчваецца пачуццё адказнасці за даручаную справу. Таму ў яе заўсёды ў выдатным стане кінаапаратура.

Фаіна Віктараўна — ударнік камуністычнай працы. Васемнаццаць гадоў запар яе фотаздымак на Дошцы гонару. Сёлета яна ўзнагароджана Ганар

кінамеханікаў. Дарэмна маці і суседзі адгаворвалі яе, доўдзілі, што гэта спецыяльнасць не дзявочая, — яна цвёрда вырашыла пехаць вучыцца.

...Першы дзень самастойнай працы быў самым радасным у жыцці: здзейснілася заветная мара — яна стала кінамеханікам. Але ўсе далейшыя планы, надзеі перакрэсліла вайна. Добраахвотнікам пайшоў на фронт брат. А камсамолка Фаіна з першых дзён дзяжурыла ў райкоме, уладкоўвала эвакуіраваных дзяцей, даглядала іх.

Хутка Фаіне даручылі кінаперасоўку. Ад вёскі да вёскі ездзіла яна, ездзіла ў непагодзь і мароз, паказвала людзям фільмы.

Час быў цяжкі. Фашысты

рвай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

35 гадоў еддала яна кіно. І зарэз не хоча цяхага жыцця пенсіянеркі, а застаецца ў калектыве.

— Мая прафесія. — гаворыць Фаіна Віктараўна. — самая цікавая. Мы прыносім людзям радасць, калі дэманструем добрыя фільмы. Працуючы ў дзіцячым кінатэатры, я рэдуюся, што мая праца з'яўляецца ўкладам у камуністычнае выхаванне маладога пакалення, фарміраванне новага чалавека.

М. ГОЛУБ,
начальнік упраўлення кінафікацыі Брэсцкага аблвыканкома.

Н. КАСТАГАВА,
старшы інжынер упраўлення.

На здымку — Ф. В. Балуба.

НА СЦЭНЕ — КУЛЬТАСВЕТРАБОТНІКІ

У Рэспубліканскім доме мастацтваў адбыўся прэзямд спектакля «Жаніцьба Бальзімінава» па п'есе А. Астроўскага, які падрыхтавалі студэнты выпускнога курса аддзялення культуры работнікаў Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Паставіў спектакль мастацкі кіраўнік курса заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР А. Даброцін. Ролю Міхайла Бальзімінава выкапаў Васіль

Галец. У спектаклі выступілі таксама Марыя Вінакур (Бальзімінава), Наталля Міцкевіч (свацця), Аляксандр Парфяноў (Лук'ян Лук'янавіч), Святлана Кудрэўская (Раіса) і іншыя.

Сваю выпускную работу студэнты паказалі таксама ў Інстытуце кібернетыкі, у мінскім Палацы прафсаюзаў, у воінаў Савецкай Арміі.

Р. ВАСІЛЬЕВА.

місараў БССР Я. Адамовіч выступіў у часопісе з артыкулам «Работніцы і сялянкі, выбірайце ў Саветы».

Спецыяльна для першага нумара часопіса напісаў верш «Дзве сястры» Яіна Купала:

..Годзе кіснуць, марнець,
Песні смутныя пець, —
Ладзіць новую час
гаспадарку!
Казні новыя ў свет,
Дум палаючых цвет
Кінь, сялянна, з сястрой
пралетарнай!

Потым на старонках часопіса друкаваліся многія выдатныя вершы любімага паэта.

У рэдакцыю часта прыходзілі са сваімі творамі бела-

шчыц, Галіна Каржанеўская, Святлана Басуматрава і многія, многія іншыя, для каго заўсёды шырока адчынены дзверы «Работніцы і сялянкі».

Асобнае месца сярод нашых паважаных аўтараў займае Алена Васілевіч. І не толькі таму, што яна — наш любімы праяні, што яе апавяданні: «Пані старшыня прыхаля», «Ты пайшоў на сустрэчу вайне» і многія іншыя друкаваліся ў часопісе, а яшчэ і таму, што больш як дваццаць гадоў яна працавала побач з намі, сагавала нас промямі свайго таленту.

«Работніцы і сялянкі» — пяцьдзесят і пяцьдзесят гадоў яна пасталела, узмужала, змянілася, бо змянілася жыццё. Яна вырастала не толькі якасна. Тры таслачы токземплару — тыраж першага года выдання, і амаль паўмільёна — сёння. Больш за 100 000 экзэмпляраў ідзе за межы рэспублікі.

Яна верная мэце, якую ставіла яшчэ ў першым нумары, і па-ранейшаму, галоўныя гераіні яе нарысаў і артыкулаў — людзі працы. Сярод іх Варвара Міхайлаўна Саламаха, Герой Сацыялістычнай Працы, лепшая ткачыца Мінскага тоікаўскага камбіната, дэлегат XXIV з'езда КПСС. Гэта яна, наша зямлячка, кінула палымныя заклікі «Сто дзён — сто працоўных падаруінаў Радзіме».

Пра Лідзію Андрэўну Навумаву часопіс пісаў яшчэ тады, калі яна працавала аграганомам. Сёння Лідзія Андрэўна — старшыня працэдуленга калгаса «Перамога» Талачынскага раёна, Герой Сацыялістычнай Працы.

Яе памочніца, галоўны аграганом калгаса Лідзія Емяльянаўна Сіроткіна таксама стала Героём Сацыялістычнай Працы. І пра яе пісаў часопіс.

Знатная прадзільшчыца Баранавіцкага баваўнянага камбіната імя Ленінскага камсамолка Беларусі Валянціна Паўлаўна Булава, фарбавальшчыца Лідскага завода электравырабаў Тамара Юдзінава, беларускія мастачкі Валерыя Жоўтак, Раіса Кудрэвіч і Аляксандра Паслядовіч, доктар біялагічных навук, прафесар Лідзія Сямёнаўна Чаркасава, дырэктар Інстытута генетыкі і цыталогіі Акадэміі навук БССР, доктар біялагічных навук, прафесар Любоў Уладзіміраўна Хатылёва... — вось яны, нашы сучасніцы, тыя, чый гераічны працоўны летаніс ліша сёння часопіс, сябар і дарадчык жанчыны.

Галіна ВАСІЛЕУСКАЯ,
рэдактар аддзела культуры і літаратуры часопіса «Работніца і сялянка».

СЯБАР І ДАРАДЧЫК

Часопісу «Работніца і сялянка» — 50 гадоў

Перада мною часопіс, той, першы, цяпер ужо гістарычны нумар за лістапад 1924 года.

На вокладцы — работніца, якая ў адной руцэ ўтрымае трымае чырвоны сцяг, а другую паклала на плячо сялянкі, быццам запрашае лепойдзем разам. Яны — сястры, у іх адзін шлях, ім разам, вось так побач, будаваць новае жыццё. Разам з немры да святла ідуць работніца і сялянка.

Гартаю пажаўцелыя старонкі «Беларускай работніцы і сялянкі». У артыкуле «Ад рэдакцыі» пісалася тады, пяцьдзесят гадоў назад: «Мэта часопіса пранікнуць ва ўсе нуткі нашай сялянскай, яшчэ малапісьменнай Беларусі, абуджаць свядомасць працоўных мас, клікаць іх на актыўную працу, арганізоўваць іх вакол нашых жападдзелаў, дэлегацый сходаў, растлумачваць сялянцы-бяднячцы сутнасць камуністычнага руху, клікаць яе ў партыю, знаёміць з жыццём і бытам работніцы і ўмацоўваць між імі братні саюз».

Першым рэдактарам часопіса была Марыя Муратава, загадчыца жападдзела ЦК КПБ, яе намеснікам — намеснік загадчыка жападдзела Лізавета Пісманік.

Выдатна жаночага часопіса надавалі ў той час вельмі вялікае значэнне. Артыкул «Ленінская партыя і Кастрычніцкая рэвалюцыя» пмыслала з Масквы Надзея Капстанцінаўна Крўпская. Старшыня Савета Народных Ка-

рускія пісьменнікі. бо хто як не яны павінны былі выхоўваць эстэтычны густ чытачак, абуджаць іх цікавасць да літаратуры!

У трэцім нумары часопіса было надрукавана апавяданне Кузьмы Чорнага «Радасць жанчыны», у чацвёртым — апавяданне Змітрака Бядулі «Дэлегатка». Для часопіса напісаў верш «Сялянкі» Паўлюк Трус.

Чытачы часопіса знаёміліся на яго старонках з творамі Кандрата Крапівы, Пятра Глебік, Петруся Броўкі.

Шлі гады. Часопіс пісаў біяграфію новай жанчыны.

Дэлегатка-камуністка, работніца запалкавай фабрыкі з Нова-Барысава Надзея Ляўданская. Гэта яна пазней стала загадчыцай аддзела аховы працы Наркампрацы БССР.

Сялянкі са Случчыны Вольга Капацэвіч на Першым Усебеларускім з'ездзе сялянскіх — грамадскіх работніц, заявіла «Я, саракагадовая, таксама ўзялася за кнігу, наша дарога — у камунізм!» Пазней Вольга Капацэвіч — член ЦВК БССР, ёй прысвечаны фільм «Арліная крывіца».

А гераіні вайны — пра іх пісаў і сёння ліша часопіс: Вера Харужая, Аляксандра Федасюк, Аляксандра Захаўца, Марыя Осіпава, Алена Мазанік, Арыядна Казей...

А паэтэсы, якія неслі свае першыя творы ў часопіс: Эдзі Агняввет, Еўдакія Лось, Вера Вярба, Ніна Маняш, Вольга Інатава, Жэня Яні-

БЫВАЙ, ВОСЕНЬ...

Фотаздым М. КУТАЕВА.

КАРПАЎНА

У ГАРАДКУ Нароўля, па вул. Камуністычнай, № 21, жыве настаўніца хіміі Аляксандра Карпаўна Дзямідчык, былая партызанка-разведчыца з партызанскага злучэння, якім камандаваў Герой Савецкага Саюза С. А. Каўпак.

Калі пачалася вайна, А. К. Дзямідчык жыла ў вёсцы Макаеды. Яна стала партызанскай сувязной. Вясной 1943 года — партызанкай-разведчыцай. Па заданню камандавання пайшла ў Хойнікі, дзе стаяла славацкая часць, з пісьмом да падпалкоўніка Юзефа Гусара. Дабілася з ім сустрэчы.

— Што вам трэба ад мяне? — спытаў падпалкоўнік.

— Зрабіце так, як робяць лепшыя сыны вашай радзімы, — і Карпаўна падала падпалкоўніку пісьмо ад партызан.

— А вы ведаеце, што я вас за гэта магу расстрэляць?

— Ведала яшчэ тады, калі атрымала заданне аднесці вам пісьмо.

...Карпаўна выканала яшчэ не адно баявое заданне. Прайшла сотні кіламетраў, удзельнічала ў многіх баях.

У школе, дзе Аляксандра Карпаўна дырэктарам ужо больш як дзесяць гадоў, рытуецца дастойная змена бацькам: растуць будучыя паляводы, механізатары, жывёлаводы. Больш як 50 юнакоў і дзяўчат займаюцца ў тэхнічных гуртках.

Нароўля, 18.2.1956.

СТАРШЫНЯ

Каліве імя Папамарэні (в. Барулы). Ульяна Феакцістаўна Крышталева старшынёй працуе з 22 красавіка 1955 г. «Людзі тыя ж, а справы змяніліся, працуюць людзі павоюму. — гаворыць брыгадзір, камуніст Іван Хралац. — Усе бачаць, старшыня — лёгкая на пад'ём. Сапраўдная балышавіцкая чэснасць — галоўная якасць старшын. Яна маладая, але называем мы яе ўсе пачціва — Феакцістаўна...»

— Было спачатку, — кажа Ульяна Феакцістаўна, — не ўсе ішлі на работу. Скажам, ёсць чалавек у нас Альфонс Іосіфавіч — усё хварэў, увільваў ад нарадаў, амаль штодня ездзіў у раён па дзведкі ад урача, а цяпер сам просіцца: «Брыгадзір, што абмінаеш маю кату, нешта работы мне не даеш...»

Хутары пачалі ссяляцца. Запланаваны новы пасёлак — цэнтр калгаса. У. Крышталева гаворыць: «Прыязджайце гадоў праз пяць — не пазнаеце Баруноў». — яна паказвае месца, дзе будзе новыя вуліцы, калгасныя пабудовы. Яшчэ трэба ссяліць 140 сем'яў з хутароў.

Жыццёвыя дробязі. Ляснік М. Губануў скардзіцца, што цягнуць з лесу

З БЛАКНОТА ПІСЬМЕННІКА

Сцяпан КУХАРАЎ

НЕЗАБЫЎНАЕ РЭЖА

Карэспандэнцыя бланкеты, як салдацкія сны, не даюць спакою памяці. Возьмеш у рукі адзін, потым хочацца заглянуць і ў другі, трэці... Так напісаліся нататкі-лісткі з бланкетаў і запісных кніжак, спадарожніцаў журналісцкіх дарог, якія для мяне пачаліся ў векапомны год вялікай Перамогі. У гэтых накідах і запісах — сляды неглічоных карэспандэнцкіх сцэжак: людзі, пра якіх напісаліся нарысы і рэпартажы; падзеі і факты, што сталі радкамі летанісу пасляваеннага аднаўлення і росквіту роднай Беларусі. Прапаную ў гэтых чытачоў «ЛіМа» некалькі лістоў з падрыхтаванай кнігі «Адрасы дарогі».

жэрдзе — на грамадзоды... «Добра, што на грамадзоды. — кажа старшын, — нават пажадана, каб у вёсцы было 5—6 грамадзоду: Трэба!» Максім Іванавіч — ляснік, малага росту чалавек, бародка клінком, светлыя жывыя вочкі, не згаджаецца: «Гэтак увесць лясак лясне!» Старшын кажа: «Толькі на грамадзоды, за кошт калгаса».

Бацька Ульяны — Феакціст Каралінскі (гэта па мужу яна Крышталева) за панамі скупітаваў (скупот — цяжкая сякера) у лясках, рабіў дражку, шчапу. Сям'я жыла бедна. Бацька — удзельнік рэвалюцыйнага падполля. Рабілі ўсё на кулака Брэля ў вёсцы Зачарэўе (пад Міёрамі).

Ульяна Феакцістаўна — партызанка. З 1942 года — сувязная партызанскага атрада імя Жданова. З зімы 1943 года — партызанка атрада імя Катоўскага. Ёй прапаноўвалі — паварам на кухню. Яна сказала: «Толькі туды, дзе ваююць». Ваявала ў падрыўной групе. Удзельнічала ў баявых аперацыях, у падрыве эшалонаў. Узнагарода — медаль «За адвагу». Хадзіла ў разведку. Сярод белая

дня, вясною, з букетам чаромхі прабілася на відэоку ў немцаў і паліцаў у вёску Стара-Рогава (на мяжы з Латвіяй), дасувязнога-чыгуначніка. А ў букеце — граната з запалам.

Ульяна Крышталева працавала сакратаром райкома камсамола, потым намеснікам старшын райвыканкома, старшынёй раённай плановай камісіі.

Узнагароды — ордэн Леніна, медаль «За працоўную адзнаку».

Расказваючы пра свае першыя крокі на пасадзе старшын калгаса, Ульяна Феакцістаўна зазначае: «Я дамагаюся, каб члены праўлення працягвалі сваю актыўнасць, думалі, прапаноўвалі. Для гэтага я імкнуся не даваць ім гатовыя рашэнні, а толькі галоўныя напрамкі...»

Браслаў, 14.5.1957.

ОБАЛЬСКІЯ ПАДПОЛЬШЧЫКІ

У Обалі па прапанове камісара партызанскага атрада імя Варашылава В. Маркіянава была створана і дзейнічала падпольная камсамольская арганізацыя. Кіраўніком была прызначана Фруза Зянькова з вёскі Ушалы. Фруза пазнаёмілася з Марыяй Дзяменцавай (ёй тады было 16 гадоў, камсамолка) з вёскі Масцішча. Неўзабаве прынялі ў арганізацыю У. Езавітава (вёска Зуі). Збіраліся ля Ушалаўскага маяка. Тады ж прынялі Ілью Езавітава, Марыю Лузгіну, Ніну Азоліну... У імшарах падпольшчыкі прынялі партызанскую прысягу.

Баявыя справы. Ф. Зянькова прынесла ў бітончыку для малака тры міны «МЗД». Уладзімір Езавітаў здабыў радыёпрыёмнік, прымаў савецкія зводкі. Ён жа прабраўся да машыны, падклаў міну зондэр-каменданту, які прыехаў з Віцебска ў Обаль. У 1943 — узрыў ільнозавода (Ілья Езавітаў, Зіна Лузгіна, Ніна Азоліна і інш). Мікалай Аляксеў (працаваў на станцыі) падклаў міну над цыстэрну з гаручым.

26 жніўня 1943 г. гітлераўцы акружылі Обаль, Зуі, Ушалы, Масцішча, схапілі большасць падпольшчыкаў. 5 лістапада 1943 г. у Полацку фашысты расстрэлялі юных барацьбітоў (у Іх ліку і лясніцкую школьніцу Зіну Партнову, якая на допыце схапіла са стала рэвальвер і забіла фашысцкага капітана). Разам з юнымі героямі бы-

ла расстрэляны і маці Фрузы — Марфа Аляксандраўна.

У самае логавя, на сустрэчу з камсамольцамі-падпольшчыкамі, часам хадзіла Наталля Герман (сакратар падпольнага райкома камсамола. Жыве ў Шуміліне).

Шуміліна, 15.9.1957.

СУСТРЭЧА У КРЭПАСЦІ

На беразе Мухаўца рыбакі з вудамі. Хланчукі ў расхрыстаных сарочках, з рыбацкімі прыладамі.

Па-святочнаму апранутыя людзі ідуць у крэпасць.

Чырванню адсвечваюць сцены цытадэлі. Вельмі багата сонца. Вербы купаюць свае доўгія галіны з бухматымі коцікамі ў сярэбранай вадзе.

Ля Холмскіх варот — экскурсія. Усе, стаішы дыханне, слухаюць расказ экскурсавода: як тут гераічна змагаліся воіны на чале з палкавым камісарам Я. М. Фаміным.

У гэты дзень наведвалі крэпасць былыя ўдзельнікі абароны.

Рыгор Сяргеевіч Макараў — былы ваенфельчар 333 стралковага палка, Якаў Іванавіч Каламіец — старшыня музычнага ўзвода, Анастасія Антонаўна Аршынава — былая медсястра, Праскоўя Лявонаўна Ткачова — былая медсястра ваеннага шпітала, Праскоўя Аляксееўна Гарэлава — былая памочніца начальніка аптэкі.

Медсястра Ткачова П. Л. (жыве ў Брэсце) па просьбе раненых байцоў рабіла запісы (змагаліся абаронцы на Балынскім умацаванні). Яна запісала: «Кукушкін, пагранічнік, са Сталінграда (вул. Сталіна, 17, кв. 31) — загінуў; Русакоў — пагранічнік; Звераў — загінуў; Радзіёнаў — пагранічнік, з Ленінграда, загінуў. Загінула 22 чал. Медсястра Вера Харэцкая з Гомеля — загінула, медсястра Раўнагіна Дуся з Вабруйска — загінула...»

Аршынава А. А. расказвае:

— Фашысты ўварваліся ў гараж, дзе былі нашы раненыя і падпалілі яго. Дзюх салдат, якія былі з намі, расстрэлялі, а нас, жанчын і дзяцей, узялі ў палон. І павялі з крэпасці. На шляху два разы спрабавалі нас расстрэляваць, але не далі нашы кулямётчыкі. Адна жанчына з намі ішла з двума дзецьмі, уся зраненая — страшна было глядзець. Усёго было нас 15 жанчын і дзяцей, можа, дваццаць...

Ткачова П. Л.:

— Мы сядзелі ў падвале. Пачуўся стогн. Вера Харэцкая — медсястра — выскачыла і пачала перавязваць байца Кукушкіна. І тут жа немцы: Іх абодвух і застрэлілі. Нас у падвале не зачалілі — відаць, падумалі, што мы — мёртвыя.

...24.VI.1961 г. 20-годдзе абароны цытадэлі Брэста. Прыехалі на свята многія абаронцы. Свята пачалося а 11-й гадзіне. На руінах, валя Холмскіх варот, з'явіўся трубач — Пётр Клыпа. Ён падаў сігнал: «Слухайце ўсё!» Р. Семанюк вынес сцяг, поплеч з ім П. Гаўрылаў і Раіса Абакумава.

У цэнтры крэпасці, на месцы дзе будзе помнік мужнасці і подзвігу, удзельнікі абароны робяць круг пашаны, насыпаюць зямлю. Мітынг. На трыбуне сакратар ЦК КПБ П. М. Машэраў. З прамай выступіла сакратар абкома партыі. Выступаюць удзельнікі абароны. Адкрываецца музей.

Брэст, 16.4.1961.

Аляксандра Карпаўна Дзямідчык — цяпер на старым месцы — дырэктарам сярэдняй школы № 2 у горадзе Нароўлі.

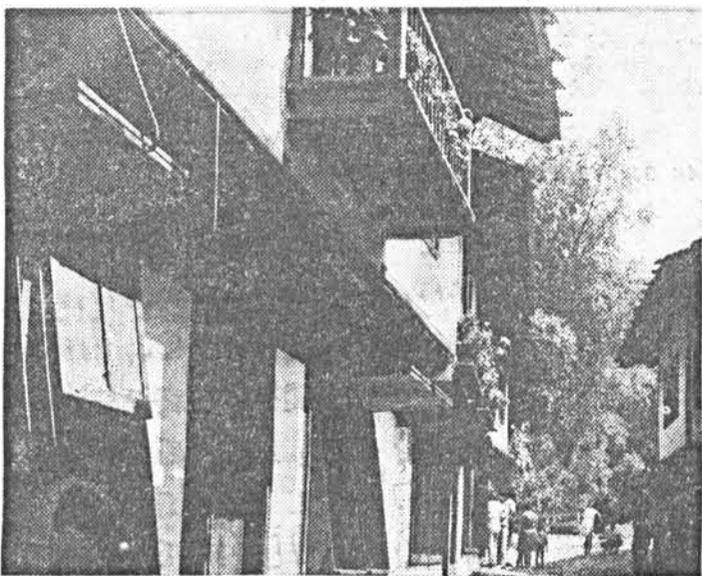
Ульяна Феакцістаўна Крышталева — першы сакратар Докшыцкага райкома партыі, Герой Сацыялістычнай Працы.

Былы камісар партызанскага атрада імя Варашылава Барыс Кірылавіч Маркіянаў працуе ў Віцебскім педагогічным інстытуце, доктар гістарычных навук. Фруза Зянькова — Герой Савецкага Саюза, жыве ў Віцебску, часта выступае перад моладдзю з успамінамі пра юных месцідаў Обалі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Зіне Партновай таксама прысвоена высокае званне Героя Савецкага Саюза (пасмяротна).

Найбольш актыўныя падпольшчыкі Обалі, якія засталіся жывымі, узнагароджаны ордэнамі і медалямі.

З рэліквіямі баявой славы знаёмляцца наведвальнікі Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Фота Ул. КРУКА.

Тысячы балгарскіх і замежных турыстаў наведваюць этнаграфічны музей «Этыра», які размешчаны ў наваколлі горада Габрава (Балгарыя).

Агенцтва Сафія-прэс.
Фота Н. СТОЙКАВА.

СУСТРЭЧА З САВЕЦКІМ МАСТАЦТВАМ

З вялікім поспехам у розных гарадах сацыялістычнай Румыніі праходзіць Дні савецкай культуры, прысвечаныя 57-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Яны ператварыліся ў маляўнічы парад дасягненняў шматнацыянальнага мастацтва Краіны Саветаў. Румынскія глядачы горада апладзіруюць у гэтыя дні майстэрству артыстаў Дзяржаўнага акадэмічнага ансамбля народнага танца СССР пад кіраўніцтвам народнага артыста СССР І. Майсева, выдатнаму савецкаму піяністу Э. Гілельсу, акцёрам Ленінградскага акадэмічнага тэатра драмы імя А. С. Пушкіна, вакальна-інструментальнаму ансамблю «Песняры».

Вялікую цікавасць грамадскасці румынскай сталіцы выклікае выстаўка савецкай кнігі. На ёй дэманструецца

каля 2 тысяч выданняў. Сярод іх творы У. І. Леніна, зборнік прамой і артыкулаў Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. Брэжнева «Ленінскім курсам», грамадска-палітычная; вучэбная і мастацкая літаратура.

«Савецкая моладзь вачыма фотамастакоў» — так называецца выстаўка, на якой пабывалі сотні людзей. Як адзначаюць румынскія газеты, яна прыцягвае тым, што дае нагляднае ўяўленне аб штодзённым жыцці савецкай моладзі, што героямі фотарэпартажу з'яўляецца працавітае пакаленне энтузіястаў, якое імкнецца быць дастойным гераічных здзяйсненняў сваіх бацькоў.

Праглядаюць мастацкага фільма «Сібірскі дзед» у бухарэсцкім кінатэатры «Патрыя» адкрыўся фестываль савецкіх фільмаў.

ТАСС.

КЛОПАТЫ АБ ПОМНІКАХ КУЛЬТУРЫ

Гітлераўскія акупанты нанеслі велізарныя страты польскім музеям. Большасць з іх была наўмысна знішчана або разграблена. Народная ўлада ў пасляваенныя гады правяла вялікую работу па іх аднаўленню. Нярэдка яе даводзілася пачынаць з будаўніцтва будынкаў і камплектавання новых калекцый.

Сёння ў Польскай Народнай Рэспубліцы працуе каля 350 музеяў, якія штогод наведваюць звыш 19 мільянаў чалавек. Гэтыя культурна-асветныя ўстановы праводзяць вялікую навукова-даследчую і выхаваўчую работу — арганізуюць выстаўкі, лекцыі, наладжваюць канцэрты, сустрэчы з моладдзю.

Велізарнай папулярнасцю ў польскіх працоўных карыстаюцца, адкрытыя ў першыя гады пасля вызвалення, музеі У. І. Леніна ў Варшаве, Кракаве і Пароніна. Заўсёды шмат наведвальнікаў у музеях гісторыі рэвалюцыйнага і рабочага руху, якія з'яўляюцца ў рэдце гарадоў краіны.

Амаль ва ўсе турыстычныя маршруты ўключаны шырока вядомыя не толькі ў краіне, але і за яе межамі, музей славутага польскага мастака Яна Матэйкі і музей-сядзіба «Жалезная воля», дзе наваліўся вялікі польскі кампазітар Фрыдэрык Шапэн.

Буйныя мемарыялы створаны на месцы Асвенціма і Майданака — былых гітле-

раўскіх лагераў смерці. Яны — пастаянны напамін аб страшэнных гадах гітлераўскай акупацыі, аб гераічным руху супраціўлення польскага народа ў галы другой сусветнай вайны. Узброеныя барацьбе польскага народа супраць гітлерызму і савецка-польскаму братэрству па зброі прысвечаны таксама музей Войска Польскага.

Шырокае распаўсюджанне знайшла ў Польшчы ініцыятыва па стварэнню музеяў пры буйных прадпрыемствах. Такія музеі расказваюць аб іх гісторыі, працоўных подзвігах рабочага класа. Многія заводы і фабрыкі шэфтуюць над помнікамі старадаўнасці і несна супрацоўнічаюць з музеямі. Так, калектыў сярняга камбіната ў Тарнабжэгу аднавіў замка ў Баранаве і адкрыў там музей. Металургічны завод «Сталева воля» шэфтуе над музеямі Жашаўскага ваяводства, камбінат Нова-Гута фінансуе даследчыя работы, якія праводзіць аллэл археалагічнага музея ў Кракаве.

Нядаўна ў Варшаве завяршыўся калектывам Міжнароднага савета музеяў і Міжнароднага савета помнікаў старыны з удзелам спецыялістаў з 13 краін свету. У прынятай рэзалюцыі ўдзельнікі калектыва адзначылі велізарныя клопаты, якімі акаужаны ў Польшчы помнікі мінулага.

ПАРОШЫН,
нар. ТАСС.

АНТОН БЯЛЕВІЧ

НЕДАРОСЛІКІ

Як гаворыцца, да рыз
Напіліся хлопцы:
Той — раскіс,
І той раскіс
У п'яненкай стопцы...
— Хто я?
— Класікі! Не сакрат!
— А хто я?
— Ты — шышка!
— Я — паэт!
— І я — паэт!
— Налівай кілішкі!
— А чаму ж? Налью, налью!
— Грошай хопіць?
— Хопіць!
— От за гэта я люблю...
Ты — хар-рошы хлопец!
— Хлопец?
— Хлопец!
— Я — мастак!
Зразумей: я — сіла!
— А хто я?
— А ты — лайдак!
Суконнае рыла!
Лоб у лоб, як бараны,
Стукаліся хлопцы;
Зноў мірыліся яны,
Бралі зноў па стопцы;
Вырашалі там удвух
Спрэчку немалую...
— Хто я?
— Мой сардэчны друг.
— Дай жа пацалую.
— Пацалуй... Мяне адзін
Цалаваў за вершы.
— Хлусіш!
— Не.
— Ты — кракадзіл!
Я — паэт найпершы!
— Памаўчы! Найпершы — я!
Найчысцейшы лірык!
Я даў ліры салаўя,
А ты — рохля-кнырык!
— Кнырык?
— Кнырык!..
Кулак!
Спрэчку вырашалі...
Сціхлі зноўку дружбакі,
Чаркі выпівалі.
— Слухай...
— Што?
— Мы ж дзівакі!
Што ж мы сэрцы палім?
Ты — паэт і я — паэт.
Згодзен?
— Не, не згодзен.
— А чаму?
— Ты — украў сюжэт!
— Сам ты добры злодзеі!..
І ўжо сварцы немалой —
Ні мяжы, ні меры...
Недарослікаў мятлою
Выгналі за дзверы.

СОНЕЧНЫ ПРАМЕНЬЧЫК

У рэдакцыю заходзіць цыбаты юнак у акуларах, моўчкі спыняецца ля рэдактарскага стала, дярліва чакае. Рэдактар — заняты. Яго ўскудлачаная галава як не ляжыць на паперах. Нарэшце ён кідае стомлены позірк на хлопца.

— А-а, гэта зноў ты... Наконт верша?
— Наконт верша.
— Прачытаў. Увогуле — няблага...
— О, дзякую вам!
— Хм, пачакай дзякаваць... Верш друкаваць не будзем. Не выпадае. Зірні ў акно — бачыш, якое надвор'е?
— Дожджык быў...
— Во-во, быў дожджык, каб на яго халера...
— Не разумею.
— Пахмурна, вось што! А што пішаць ты ў вершы? «Ласкавае асенняе сонейка»... Дзе ты бачыў гэтае сонейка, калі яно было? Ды мяне ж — надрукуй я гэты верш — снаргамі вяскоўцы закідаючы! За здзек твой верш прымуць. Разумееш?

Рэдактар зноў уткнуўся ў паперы. Але хлопец, відаць, з настойлівых, ён па-ранейшаму не кранаецца з месца і так пазірае ў акно, нібы чакае адтуль цуда. І — вось яно, самае неверагоднае: кволя, нясмелы, як бы зняслены доўгай барацьбой з хмарамі, сонечны праменьчык кладзецца на рэдактарскі стол.

— Зірніце, сонца! — ледзь не крычыць узрушаны юнак.

Рэдактар збянтэжана моршчыцца, сапе, твар яго паступова наліваецца чырванню. Але ён яўна не спыняецца з адказам. З заклапочаным выглядам доўга гартае нейкі бланкет, перабірае стос нейкіх папер, нават ніхенька нешта пасвітвае. Праўда, за гэтым заняткам рэдактар не прамінае кінуць позірк у акно... І калі зноў сонечны праменьчык раптам знікае, ён пераможна ўстае з крэсла, задаволена, паблажліва смяецца:

— Ну, дзе тваё тое сонейка, хлопец? Бачыш — зноў пахмурна... Вось так!

Мікола ДУБОУСКІ.

Васіль МАЕУСКІ.

НАЖОВА СПРАВА

БАЛКА.

Надоечы ў сталовай зале
Нажову справу разглядалі.
«Нож — разгільдзій, лайдак! —
Ажно кіпеў ад злосці Самавар
(Ён быў абраны старшынёю
Таварыскага суда), —
Упартай тупасцю сваёю
Нож абражае ўвесь сталовы
інвентар,
І больш таго — ганьбуе
І няславіць:
Не рэжа хлеб, а крышыць,
давіць...
Гэта ўсё роўна — каб кліентам
Я лёд, прабачце, гатаваў,
Відэлец — суп у місні наліваў,
Чарпак рубіў катлеты!

За разгільдзійства, бран
Нажу
Я ганьбавання калектыўнага
прашу —
Вось так!
«Дазвольце слова!» —
Відэлец з Чарпаном.
Што доўгі час сядзелі
маўчаком,
Не вытрымалі ўсё ж:
«Ты, Самавар, не вельмі
ніпяціся,
А лепей толкам разбярся,
У лямі рукі трапіў Нож...»
Што Нож тупы ці востры,
я агонь —
Залежыць ў рэшце рэшт не ад
яго.

Рыгор ЯСЦЕЎ

«СЦІПЛЫ» ЧАЛАВЕК

Клім Сціпонавіч Латак —
Сціплейшы чалавек.
Не падхалім ён,
Не лайдак,
Не зазнаваўся век.
Ён меў знаёмых і сяброў,
Ім не зайздросціў Клім,

Хаця ў пасадах рос Пятроў
І Сідараў за ім.
Ды не яны —
Вышэйшым стаў
Начальнікам Латак.
Ён толькі раз прамармытаў:
— Даўно патрэбна б так...

СПРАСАВАНЫЯ РАДКІ

Ц. МЕЛАМЕД

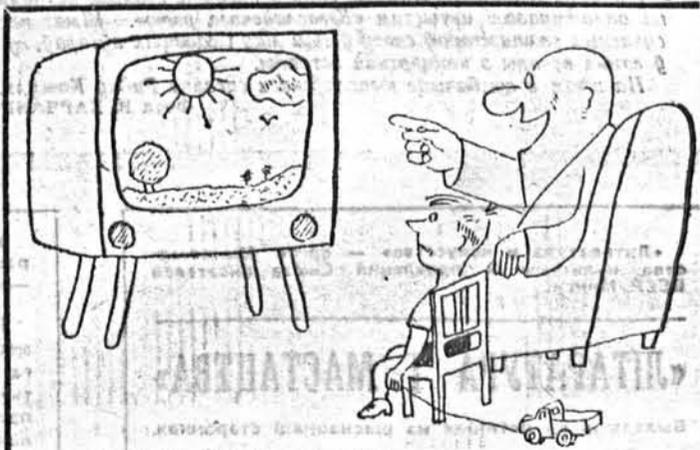
Глушыў гора, а заглушыў талент.
Пісаў да таго незразумела, што яго ледзьве не залічылі ў геніі.
Пражыць жыццё па-новаму ўдаецца толькі ў мемуарах.
Лянціваму чалавеку і муза цяжар.
З блакнота рэвізора: «У п'есе многа паўз, акцёры прастойваюць».
Часам нават вопытныя крыміналісты не могуць выявіць на некаторых рукапісах адпачаткі пальцаў саўтараў.
Не выхваліўся, што піша не горш другіх. А можа тыя мала-лісьменныя.
Герой рамана не можа быць разумней за свайго айтара.
Наколькі скарацілася б колькасць выдатных людзей, каб не былі прыдуманы юбілей.

Айтара ўчанёных кніг не варта выхваляцца тым, што яны агульнадаступныя.

Некаторыя вершы падобныя на сны: яны таксама не абыходзіцца без тлумачоў.

Ёсць вершы, якія гучаць арыгінальна толькі ў перакладах.

Айтара суцяшала толькі супярэчлівае крытыкай: адны сцвярджалі, што раман пусты, другія, што ён напоўнены... скупствам.
Пераклад з рускай.

— А зверху, бачыш — сонейка... Мал. Л. МУРАШКІ.

Старонка СУСТРАЧ

КАЛІ ЛАСКА: НОВАЯ ПЕСНЯ

ФІЛЬМЫ АМАТАРСКАЙ СТУДЫІ

НА СЦЭНЕ — ЮГАСЛАЎСКИ СПЯВАК

АДШУКАЙ СВАЮ ВЯСЁЛКУ

Студыя аматарскага кіно Палаца культуры Баранавіцкага баваўнянага камбіната прыняла першых слухачоў. Больш як 20 рабочых прадпрыемства навука тута працаваць з кінакамерай, апрацоўваць плёнку, мадэліраваць фільмы.

Уладзімір Сазанкоў, «натальнік» студыі, з гонарам паказвае прасторную светлую аўдыторыю, лабараторыі, аснашчаныя ўсім неабходным. Тут створаны добрыя умовы для пэдагагічных заняткаў самадзейнага калектыву.

Баранавіцкіх кінааматараў добра ведаюць у нашай рэспубліцы. Не раз выходзілі яны пераможцамі рэспубліканскіх і абласных конкурсаў аматарскіх фільмаў. Першы фільм у Георгія Тамашэвіча і Уладзіміра Сазанкова быў сатырычным, накіраваным супраць хуліганства і «яніц прагультычкі». Вядома, было ў ім нямаля недахопаў, штосьці не удалося, выйшла не так, як хацелі, але імяна з яго ўсё і пачалося.

Пра год работы прывезлі на конкурс у Мінск дзве свае работы: «Пачуцце рабочага абавязку» — аб перадавой прадзільшчыцы камбіната, дэпутатка Вярхоўнага Савета СССР В. П. Булавай і стужку «Вясёлка ля праходзіў». Фільм аб тым, як рабочыя зрабілі тэрыторыю свайго прадпрыемства зялёным садом, аб велізарным разары і шматлікіх фанта-

нах, аб радасных тварах рабочых, аб тым, што ў сонечны дзень, калі вельмі захацець, ля камбіната можна убачыць сотні самых вясёлых, самых сапраўдных маленючых вясёлак. Журны высока ацаніла гэту работу — сярод фільмаў аб прыродзе ёй была прысуджана першая прэмія. Першыя поспехі акрылі: хацелася рабіць больш і лепш. У дваіх энтузіястаў з'явіліся памочнікі, нараджаліся новыя ідэі.

Цяжкасцей было тады нямаля, але яны толькі ўмацавалі наша жаданне працаваць, — расказавае Георгій Тамашэвіч. Мовай кінамастацтва нам хочацца раскаваць аб нашым камбінате, аб яго людзях, аб горадзе, у якім жывём. У мінулым годзе, напрыклад, адной са стужак, якія мы вазілі на рэспубліканскі конкурс, была стужка «Акіно у прыроду». Гэта фільм аб дзецях тэкстыльшчыкаў, аб тым, як важна выкаваць у іх любоў да акружаючай нас прыроды. Яму была прысуджана першая прэмія.

На стале ляжыць папка з дыпломамі і граматамі. Студыя лічыць, што гэта папка будзе папаўняцца. Маладыя удзельнікі студыі прынеслі з сабой не толькі цікавыя ідэі, але і творчыя сілы, якія дапамогуць ператварыць гэтыя ідэі ў новыя фільмы.

А. БЯРЭЙШЫК,
спец. кар. БЕЛТА.

Канцэртныя праграмы, у якіх прымаюць удзел артысты югаслаўскай эстрады, карыстаюцца папулярнасцю ў нашай рэспубліцы. Імёны Джордж Мар'янавіча, Радмілы Караклаіч, Вані Стойкавіч, шматлікія вакальна-інструментальныя ансамблі добра вядомы прыхільнікам гэтага жанру мастацтва.

Нядаўна ў Мінскім Палацы спорту глядачы сталіцы ўсхвалявана апладыскавалі артыстам «Югаслаўскага рэю». Шмат песень сучасных кампазітараў свету ў тым ліку і савецкіх аўтараў, гучалі ў гэтых вечарах з канцэртнай эстрады.

На здымку вы бачыце югаслаўскага спявака Радку Кожуля.

Фота В. ХАРЧАНКІ.

БЕЗЫМЕННЫ Ў ПОЛІ КАМЕНЬ

Словы М. ТАНКА

Музыка Ул. ХАХЛОВА

Для змешанага хору акарэла

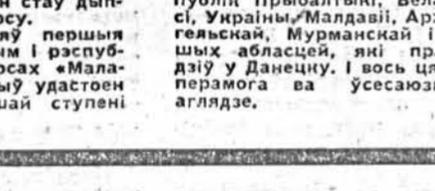
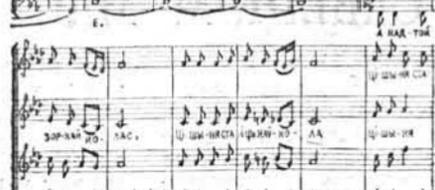
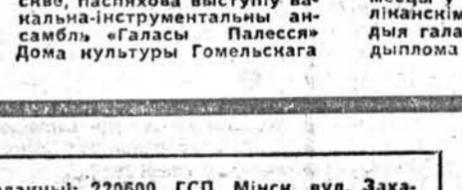
Безыменны ў полі камень.
Не скрануць яго плугамі,
Не рассекчы перунамі.

А на камені тым—каска
З гартаванай сталі наскай,
Ажалобленай краскай.

А на касцы зорка ззяе,
Што ад ліўняў не згасе
І ад снегу не лінае.

А над гэтай зоркай — колас.
Цішыня стаіць наўкола,
Толькі жаваранка голас.

І як птушкі спеў бруіцца—
Ажывае камень, быццам
Пад ім некаму не спіцца.

ГУНАЦЬ «ГАЛАСЫ ПАЛЕССЯ»

У заключным туры ўсесаюзнага тэлевізійнага конкурсу «Маладыя галасы», які нядаўна праходзіў у Маскве, паспяхова выступіў вакальна-інструментальны ансамбль «Галасы Палесся» Дома культуры Гомельскага

дэзапрацоўчага вытворчага аб'яднання. Ён стаў дыпламантам конкурсу. Ансамбль заняў першыя месцы ў абласным і рэспубліканскім конкурсах «Маладыя галасы», быў удастоен дыплама Першай ступені

на занальным конкурсе трыццаці калектываў мастацкай самадзейнасці рэспублік Прыбалтыкі, Беларусі, Украіны, Малдавіі, Архангельскай, Мурманскай і іншых абласцей, які праходзіў у Данецку. І вось цяпер перамога ва ўсесаюзным аглядзе.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Закарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, на месніна галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнака сакратара — 33-44-04, адрэла грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, адрэла прозы і пэзіі — 33-22-04, адрэла крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, адрэла тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, адрэла выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, адрэла культуры — 33-24-62, адрэла пісем і масавай работы — 33-24-62, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукпісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУШЫН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.